

"Ekonomia berria" krisitik hurbil

E u s k a

ARGIA

r r i k o A s t e k a r i a

Bizitzaren Luzapena

ZAHAR ETA GAZTE

Elena Irureta

"Pertsonaiaren erdia zuretik jartzen duzu"

- Euskara ulerterrazean idatzia
- Koloretsua eta arina
- Euskara ikasten ari garenontzat aproposa

**aizu!n
irakurri
dut**

aekren aldizkaria

aizu! jaso nahi dut!

Izen abizenak.....

Helbidea..... P.K.....

Herria..... Herrialdea..... Telefonoa.....

Bankua/Kutxa..... Sukurtsala.....

Kontu zka..... IFK/NAN.....
(20 digituak)

Urte osoko harpidetza

- Hego Euskal Herria eta Espainia: 2.500 pezeta
- Ipar Euskal Herria eta Frantzia: 180 libera.
- Gainontzeko herrialdeak: 4.500 pezeta / 180 libera

Harpidetza egiteko txartela honako helbidera bidal ezazu:

Aizu!
Perro kalea 1, 5.
48005 BILBO
aizu-bizkaia@aekeuskaltegiak.net
tel. 94 415 95 12 • Fax 94 416 65 55

Argazkia: Dani Blanco
Diseinua: antza S.A.L.

■ Alarma piztu da Internet bidezko ekonomia berrian 12

■ Elena Irureta:
"Pertsonaiaren erdia
beti zuretik jartzen
duzu" 28

■ Zahar hil arte gazte bizi 21

■ Kapela falta
dutenen dokumental
dramatikoa 37

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Patxi Lopez.	
Mikel Asurmendi	9

EKONOMIA

Alarma piztu da Internet bidezko ekonomia berrian. Daniel Udalaiz	12
---	----

EUSKARA

Pello Joxepe Parisen izan zen 1900. urtean.	
Jon Torner	16

GIZARTEA

Baratze ekologikoak: kendutakoa itzuli.	
Maidar Zapiain	18
Zahar hil arte gazte bizi.	
Iosu Etxaniz	21
Elkarrizketa: Elena Irureta.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	28

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	34
Kapela falta dutenen dokumental dramatikoak.	
Peru C. Saban	37
Dalñen ametsak Gasteizen.	
Nagore Irazustabarrena	40
Orain Dela 30 Urte.	
Pilar Iparragirre	42

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	44
Agenda	48
Ihesi	49
Bizia	54
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: Peio Claverie	8
Kultura: Karlos del Olmo	36
Azkena: Pello Zubiria	58

Eusko Jaurilaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia
Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa gizarte-ekintza
obra social

euskararen Sendabelarrak

HURRENGO ALEA: EUSKARAREN BIHARRAMONAK ©

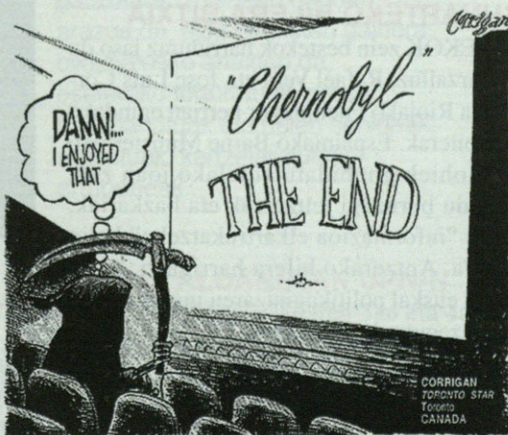
■ Kirschen, Israelgo "The Jerusalem Post" egunkarian

Dry Bones

- Barakek Jerusalem zatituko ez zuela eta Pollard askatzeko lan egingo zuela agindu zuen.
- Eta ez zuela PAEren biolentziaren presiopean negoziatuko.
- Eta orduan?
- Hauteskundeak galtzen baditu, oraindik ere etorkizun handia izango du.
- ?
- Literatura idazle gisa.

■ Corrigan, Kanadako "Toronto Star" egunkarian

Pantailan: "Chernobyl", amaiera.
Heriotza: Arraioa!... Izugarri gozatu dut.

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
Baleren Bakaikoa.

Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irueta, Izaskun Jauregi, Xabier Letona.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Administrazioa: Marijo Aierza.

Harpidetza: Olatz Korta, Edurne Urruzmendi.

Hedapena: Ixabel Bereziartua.

Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze, Bego Zuza.

Argazkiak: Alberto Elosegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.

64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria	.16.400 pta./98,57 euro
Ipar Euskal Herria	.780 lib./118,92 euro
Espainia	.16.400 pta./98,57 euro
Beste atzerriak	.21.100 pta./126,81 euro
Airez	.33.300 pta./198,33 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Hiruko Txikian

BVE

Banku baten laburrizenaren irudia duen arren -hala baitirudi- orain hogeita bost bat urte-edo, Gipuzkoako Beterrin eta Iparraldean bereziki ezker abertzale mugimenduaren barnean amesgaiztoko labelaren logoa izan genuen. Hainbat militanteren hiltzaileen babesizena izan zenak -gero, UCDren ondoren PSOEek GAL bilakatu zuena-, garaiko hedabideen isiltasuna izan zuen lagun, beharrezko kide. Orduan ere, BVEk eta GALEk erail lagunak omentzen genituen gure ahalen arabera. Maitasun eta errespetu handiz. Atxikimendu ziragarritz beteriko omenaldi haietan, argazkilariak, txakurrak eta prentsak espektakuloaren

mundura eramango ez zituen ekinbide haietan parte hartzeko ez zegoen borroka handirik. Ez orfeoirik, ez orkestrarik. Eta ez gure arteko sesiorik. Ernest Lluchena lagunak omenaldia egin nahi diote. Nork ukatu behar die bada eskubide hori? Txapelak, Peruk, Tigrek, Steinek, Galdeanok, Tomasek... haiek izan zuten berea. Bere berea. Arrakasta pertsonaletik urrun, beren bizia bere Euskal Herriaren alde eman zutenen arabera. Bere xumean hunkigarriak oso. Gure gogoan daudenak. Arrakasta pertsonala bilatzen ez zuten artistek eta militante lagunak eskainia. Beste garaia ziren noski ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

POBREEN BUTANOA

Gaizki hasi da urtea pobre-entzat. Gainera, negu gorrian, gehien behar eta kontsumitzen dutenean. Iaz 200.000 milioi pezeta irabazi zituen Repsolek butanoaren prezioa 174 pezetan igo du. 1.309 pezeta dira butano botila-ko; %15,3ko igoera izan du, Espainiako Gobernuak onartzen duen igoera handiena. Beraz, Aznarren Gobernuak ezin du bestal-dera begiratu. Eta berriro ere pobrenei begiratu die, hauek zanzatzeko. Pobre-enak baitira energia hori kontsumitzen dutenak. Pobre horiek dira soldata edo pentsio ziztrinak edo gutxieneko soldatara iristen ez diren laguntza sozialak dituztenak. Rep-soli butano botilen prezioa %15ean igotzen uzten zaion bitartean, pentsiodu-nei %2 igotzen zaie diru sarrera, horietako asko hilean 50.000 pezeta ira-baztera heltzen ez diren alargunak izanik, eta lan-bide arteko gutxieneko soldata %2 igotzen da, 72.120 pezetara iritsiz. Eta hamarnaka mila pertsonak 45.000 pezeta baino laguntza sozial baxuagoak soilik jasoz jarraitzen dute. Horiek dira orain butanoa %15 igotzen zaien fami-liak. Hori da betiko gober-nuen politika ekonomiko kapitalistaren emaitza ●

◆ DANIEL UDALAITZ

HAUTESKUNDEAK ETENGABE

HAUTESKUNDE aurreratu gehientsuenek izaten dute hitzurre luze eta korapilotsua baina EAEko datoen hauteskunde autonomikoei errekor guztiak gaindituko bide dituzte. Egun batean zerbait zehaztera doala dirudienean, kontrako norabidea hartzen du biharamonean. Hauteskunde kanpainak izango duen lehiaren aurrerapena bizitzen ari gara egunero ia. Osagai asko daude airean oraingoan, horietako bi epe laburrean argituko direnak: batetik ea PPK eta PSE-EEk hauteskundeetan ordezkariak lortze-ko boto kopurua %3tik %5era eramaten duten berriz; bestetik, ea Andoni Ortuzar EITBko zuzendari nagusiarekin zer gertatzen den.

LAGUNARTEKO BILERA BITXIA

BATEKOK zein bestekok harriduraz jaso du Xabier Arzalluz, Rafael Vera eta Jose Luis Cor-cuerak La Riojako Fuenmayor herrian egindako bazkari-bilerak. Espainiako Barne Ministerioko agintari ohiek gonbidatu zutelako joan zela adierazi du buruzagi jeltzaleak eta bazkariak, batez ere "informazioa elkartrukatzeko" balio izan zuela. Antzerako bilera harrigarri ugari izango da euskal politikagintzaren ingurumarie-tan; hau ezagutu da, besteak ez.

ZENBAIT TORTURATZAILA INDULTATU DITU GOBERNUAK

2000. urteko abenduan 2.000 indulto inguru jakinarazi zituen Espainiako Gobernuak. Egu-notan horien izenak ari dira agertzen Estatuko Boletín Ofizialean eta zerrendetan agertzen dira Euskal Herrian tortura kasuengatik zigortutako zenbait izen. Orain arte zortzi polizia-aren kasuak agertu dira, horien artean Julio Hierro komisa-ria, bi tortura auziengatik eta Segundo Marey-ren bahiketan parte hartzeagatik zigortutakoa. Zigortu gehienek ez zuten zigor handirik, hala ere, kasu gehienetan zigorraren bi heren barkatu zaie.

ELB PREST BOZKETARAKO

Hil honen 31n burutuko dira Pirinio Atlanti-koak Departamenduan Laborantza Ganberako hauteskundeak. Ipar Euskal Herrian bi dira aurkeztu diren zerrendak. Batetik, departamen-du osoan aurkeztu den FNSEA-CDJA sindika-tuarena, eta bestetik, ELB sindikatuarena (Eus-kal Laborarien Batasuna). ELBk lau aldiz parte hartu du hauteskundeetan. Lehenean -duela 18 urte- botoen %29 lortu zuen, eta azkenekoan -orain 6 urte- botoen %47. Mixel Berhokoirigoin zerrenda buru duen sindikatu abertzale honek lau ardatz finkatu ditu hauteskunde kanpainan: laborari berriei finkatzen laguntzea, laborarien ekoizpenak neurtu eta partekatzea, laborantza iraunkorra sendotzea eta Euskal Herriko Labo-rantza Ganbera sortzea.

B A H E A

- Federico Jimenez Losantos kazetaria: "Garzon ez da ez epaile, ezta miraria ere; birus judiziala da. Modu horretan beldurtu behar gaitu, aurreikusi behar dugu eta saihesten saiatu. Baina garzonismoa ondo baino hobeto hedatu da epaile sarean eta horren frogua ugari ditugu. Berandu baino lehen ikusiko dugu hori, eta Tabako mundukoek ordainduko dute. Ziur".
- Xabier Gurrutxaga, EE eta EUEko buruzagi ohia: "Politikan edozerk ez du balio, are

BIKTIMEN ZURRUNBILOA

2000. urtea Gasteizen biktimei egindako omenaldiaren inguruko zalapartarekin bukatu zen; 2001. urtea Ernest Lluch zenari hilaren 12an Donostian egingo zaion omenaldiaren ika-mikarekin hasi da. Zenbait hausnarketa egin daiteke: PPk beste behin baliatu du auzia 'benetako' biktimen 'benetako' ordezkari nor den erakutsi nahian, bide batez Odon Elorza astinduz; Zalaparta gogorra da, baina PSE-PP gobernu itunak bere horretan dirau; biktimen erabilpen politikoa edozein gatazkaren muinean dagoen arazoa da, alde guztietan gainera; biktima asko ahazten da, esaterako torturatuak, preso sakabanatuak eta haien senideak, erasotuak, kartzelaratuak errugabeak...

IPARRALDEKO "ASKI DA"

ERREPUBLIKA Frantsesa osoaren defentsa, Euskal Departamenduaren sorreraren aurkako jarrera eta Aski da! plataforma edo EAEko Covite biktimen elkartearikiko sostengua dira Iparraldean sortu den plataforma berriaren ezaugarrietakoak. Citoyens en Adour-Pyrénées Vivre Ensemble da bere izena eta Jacques Bétbeder bere bozeramailea. Frantziako Estatua eta Frantziako Iraultzak utzitako eredu jakobinoaren defendatzaile amorratuak dira. Beraiek dioten moduan, nazionalismo etniko eta zatitzailearen aurkakoak dira, ez dira euskal izaeraren aurkakoak baina botere publikoetatik euskara eta euskal kultura bultzatzea ez dute ongi ikusten, hori euskal nazio eraikuntzarekin nahastu daitekeelako.

KARGU ALDAKETAK UPN-N

DATORREN otsailaren 3an eta 4an UPNk egingo duen bere 6. Kongresuan zenbait kargu aldaketa izango da. Egungo idazkari nagusi eta Nafarroako Gobernuko lehendakariorde Rafael Gurrea, UPNko lehendakariorde izatera pasatuko ei da. Alderdiaren kontrolarekin lotutako idazkari nagusi kargua, ordea, Alberto Catalan egungo UPNko talde parlamentarioko bozeramaileak bereganatuko luke. Miguel Sanzek jarraituko du izaten UPNko lehendakari.

ENA-REN BALIOA

EPAITEGIETAN identifikaziorako baliagarritzat jo dutela argudiatuz, Bizkaiko Eusko Alkartasunak euskal nortasun agiria baliogarritzat eman dezala eskatu dio BBKri.UP

■ Emilio Majuelo.

IZPIAK

Emilio Majuelo historialari Nafafarrak LAB sindikatua-ren 25 urtetako historia biltzen duen liburua ezagutzera eman berri du: "LAB sindikatua-ren historia - Langile Abertzaleen Batzordeak (1975-2000)". 26.000 aleko edizioa egin du Txalaparta argitaletxeak, euskaraz eta gaztelaniaz

Udalbiltzak Bizkaiko diputazioak emandako 93 milio pezetako (3,72 milioi libera) dirulaguntza jaso zuen urte amaierarekin batera. PPk eta PSE-EEK gogor kritikatu dute erabakia.

Jose Luis Orella historialariak idatzitako "Nueva Invención de la España plurinacional" liburua plazaratu du Arabera argitaletxeak. Bertan, estatutuak Estatuak deszentralizaziorako erabiltzen dituen tresnak direla dio Orellak, baina ez dutela balio herrien nortasuna berrezartzeko.

■ J. L. Orella.

gutxiago tartean biktima eta min handia dagoenean. Alderdien banaketari biktimen banaketa gehitu diogu orain, hori da txarrena. Okerretik okerrera goaz".

- Arnaldo Otegi: "EAJ itsu-itsuan ari da PSOErekin bat egin nahian".
- Xabier Arzalluz: "Felipe Gonzalezen hitzak oraindik pisua du Alderdian (...) Lehen beti zuen guk genuen ideia edo helburu bera: horrelako fenomeno bat ezin dela poliziarekin bakarrik amaitu. Orain Zapatero, Redondo eta hauek PPren mezura jaitsi dira, eta haren morroi jarri dira".

Martxoko bozak Ipar Euskal Herrian

Heldu den martxoan Iparraldeko herritarrek bozka-tzerat gomituak izanen dira 159 Herriko Etxeen arraberritzeko. Egun berean 11 kontseilari nagusiak hautatuak izanen dira; orokorki 21 direlarik. Kontseilari horiek Pauen dagoen Pirinio Atlantikoetako prefeturarat joanen dira, non euskaldunen gehiengoak hortarik bereizi nahi duen. Iparraldeko abertzaleek aspalditik hartua dute hitzordua bozka egun horretarako, aspaldion lan eginez eta gogoeta bat eramanez kulturen eta hizkuntzan, nahiz ekonomia, laborantza eta arrantza arloetan. Posible den toki guzietan elkarte dinamika bat bultzatuz -bizi publikoan aholkulari izanez- eta leku bat hartuz, abertzaleak hauteskunde kanpainan sartzen dira, pilotari bat ezker pareta batean sartzen den bezala: irabaztera.

IPARRALDEKO abertzale mugimendua prest da egun elgarrekin hauteskunde borroka horretan parte hartzeko, jakinez, publikoki eztabaida gogorak eta politika gerla batzu izanen direla. Jokoa biziki inportantea izanen da. Behar dugu Iparraldeko herritarrek kontsentitu eskualde honek baduela berezitasun bat, gure aukerak merezi duela, eta abertzaleak -nortasun azkar eta proiektu politiko desberdin eta azkar batekin- gai garela instituzio horien kudeatzeko. Gure mugimendu politikoa antolatua da egun, eta pisua badu herrian. Irudiz, baztertze garaia bururatua da eguneroko lan haundi bat eraman dugarikotz hogeitaz, baita presentzia argi bati esker. Zenbait hautetsik eta emaitza onak itxaropena sortzen dute. Baina, kasu, abertzaleek ez dute oraino gehiengoa beren etxean. Akitania eskualdeko azken hauteskundeetan 15 bat auzapezek besterik ez diote beren sustengua

ekarri AB-EAk osatu abertzale zerrenda bateratuari. Gaur egun, kontseilari nagusi batek ere ez du abertzale ideologia aldarrikatzen, zenbaitzuek begi klixka batzuk egiten baldin badizkiete ere euskara eta euskal kulturaren zainzaileei.

Zenbait urtez Iparraldeko abertzale mugimenduak plantan eman ditu bere adierazbideak. Lehenik, beharrezko tresna politikoa eraikiz: Abertzaleen Batasuna (AB). Abertzaleen arteko batasun bat beharrezkoa zen. Gure herrian minoritatean izanez, xantza bakarra genuen batasun baten lortzeko, alta, abertzaleok ez dugu pauso bat bezala bizitzen batasuna, baina bai eza-gupen gisa. Iparraldeko EAJek ez du hori ulertu, ordea. Nahiz, itsuturik, Hegoaldeko egoera Iparralderat ekarri duen eta

Lapurdin, Nafarroa Beherean eta Zuberoan eztabaida publiko arrotza edo desegokia sortu duen populazioarendako eta hauteskundeetarako.

ABk plantan ezarri du proiektu politikoa Iparraldeari begira baina beti kontuan hartuz zazpi probintziak. Bi urteko ikerketa, eztaibada, testu trukatzeko, emendakin eta mozio bozkatzeak burutu ditu, baina ez euskaldun nortasun batean hesten gaitzakeen gizarte proiektu batean gelditzeko. Euskal erakunde eta gure lurraldearen kudeatzeko proposamenak eta gure herritarren eguneroko biziaren hobekitzeko proposamenak ere burutu ditu. Sail bat bera ere ez du hutsean utzi. Enplegua, turismoa, osagarria, kirola, etxebizitza eta sozial sailak, kon-

parazione. Gazte abertzale mugimenduak bat egiten du helburu horiekin Herriko Etxeak gure erakundeak bezala onartu dituelako. Mugimendu politiko abertzalea ez da bere gaztetarik baztertua, bere indarra du, lekukoa pasatzeko belaunaldi batetarik besterat.

BOB EDMÉ

Peio Claverie

ABko idazkaritzakoa eta Miarritzeko zinegotzia.

“Luzerako estrategian garrantzia handia dauka Udalbiltzak. Ez bakarrik Euskal Herriko lehen instituzio bateratua delakotz, baina tresna hoberenatarik delakotz Iparraldeko abertzaletasunaren sustatzeko”

LUZERAKO estrategia horretan -gu gure etxean nagusi garela-garrantzia handia dauka Udalbiltzak. Ez bakarrik Euskal Herriko lehen instituzio bateratua delakotz, baina tresna hoberenatarik ere delakotz Iparraldeko abertzaletasunaren sustatzeko. Bai, euskaldunek tinkotasun proiektu bat dute giza neurriak lurralde osoan kontutan hartuz, eta horrez gain, ahalak badiutze garapenarako diru iturriak bilduz. Gure indarren errealitateak eta hauteskundearen sistema bereziak gure xedeak gauzatzeko egonezina sortarazten badigute ere, Iparraldeko abertzaleek tratatu politikoak egiten dituzte Herriko Etxe inportante batzuen lortzeko. Ongi erabaki beharko da zein, noiz eta nolako tratua egin, mahai gainean lekuko

trebesak eta mugimenduaren interesak luzerako ezarrit. Frantses hauteskundearen antolamendu baten peko gara, Konstituzioak dioen bezala. Horrek pertsona lehen ezartzen du taldea edo alderdia baino. Horrekin jokatu behar da, baina kasu eginez.

Datozen bozak pauso inportante bat dira Iparraldeko abertzaletasunaren garapenarako. Gure parioa hautetsi gehiago izaita da, pisu gehiago ukaiteko Euskal Herriarendako eta Iparraldeko biztanleendako. Gure lana ez da martxoan gelditzen, alta. Edozein emaitza izanez ere, borrokatu beharko dugu bizitzeko. Borrokatu arlo guzietan, inguratzen gaituen munduari so eta irekiak ●

2.000. urtea amaitzeaz bildu ginen Bizkaiko PSE-EEko Patxi Lopez idazkari nagusiarekin. Harrezkero, bere alderdiaren hainbat egoitza erasotuak izan dira. Guk, haatik, Euskadiko PSE-EEK azaroan burutu zuen IV. Kongresua hartu genuen solasaldiaren abiapuntu.

“ALDERDI SOZIALISTA GILTZARRIA DA HERRI HONEN ETORKIZUNEAN”

Euskadiko PSE-EEren azken Kongresuan, Nicolas Redondo idazkari nagusia izan zen berrautatua bere kudeaketa-txostenak botoen %80 jaso zuela. Bere zuzendaritza batzordeak botoen %51 baino ez zuen jaso, ordea. Bi bozketen arteko aldea sozialista bizkaitarren baitan dauden tirabirekin lotu zuen Bizkaiko egunkari ahaltsu batek.

Ez da egia Bizkaiko alderdi sozialistan tirabirarik dagoenik. Batzuek IV. Kongresuaren inguruan oso interpretazio sinpleak egin zituzten, sinpleegiak. Ezin da, orobat, alderdi sozialistaren kongresuei buruz antzekorik egin ere. Izan ere, gaur egun alderdiaren ordezkari bakoitzak bere botoa du eta bere aukerak oso arrazoi konplexu eta diferenteei erantzuten die. Euskadiko azken kongresuan ez zuen soilik Bizkaiko sozialisten egoerak eraginik izan, tarteko beste gauzak ere nahastu ziren. Edonola

ere, kongresuan Nicolas Redondoren zuzendaritzak orain arte egindako kudeaketa ongi egin zela baieztatzeaz gain, hemendik aurrera segikoden politikarako ponentzia aho batez onartu zen. Eta hori da funtsezkoa. Beste gauza bat da, politika hori aurrera eramateko ordezkariak alderdiaren pertsona batzuk edo besteak aukeratzean lehenetasun ezberdinak izatea, gauza normala edozein kolektibotan. Beraz, prentsa horrek esan duenari ez diot aparteko

■ “Bizkaiko sozialisten artean ez dago tirabirarik”.

□ **“Ez gara inola ere PPren jarraitzaileitsuak izango, ez eta EAJren arazoak konponduko dituenak”**

■ Ordezkariak pertsonak aukeratzen dituzte eta berauek egiten dute politika. Zeintzuk dira, bada, aipatu dituzun arrazoi konplexu horiek?

Arrazoiak ez dira horren konplexuak ere. Hauxe gura dut esan: zuzendaritza aukeratzean, batzuek nahiago dutela pertsona bat aukeratu, besteek beste bat, eta, apika, gura duten pertsona hori faltan hartzen dutela. Adibidez, Gaztedi Sozialistek ez zuten euren batzordeko kide bat Euskadiko zuzendaritzan izendatua ikusi edota probintzia bakoitzean dauden motibazio ezberdinak ez ziren gutziz islatu ere.

■ Bizkaiko zuzendaritzara etorri aldera, zu idazkari nagusi berrautatua izan zinen ere, baina zure kudeaketa-txostenak botoen %49 jaso zuen ozta-ozta.

IV. Kongresuan nire hautagaitzak botoen %52 jaso zuen, eta Carlos Peraren hautagaitzak botoen %46. Kudeaketa-txostenaren aldeko %49ko datu hori, albistearen titularra izan zen; interesatua oso.

Idazkari nagusiaren aukera zuzendaritza batzordetik landa egin ohi dela argitu gura dut.

Gerora, nik aurkeztu nuen batzordeak botoen %64 jaso zituelarik. %49 delakoa datu interesatua izan zen. Bizkaiko sozialismoaren baitan politika egiteko dauden bi moldeak aurkeztu ziren, bakoitzak bere lehentasunak seinaltatu zituen, nik neureak eta Carlos Perak bereak. Kongresuak erabaki zuen.

■ Edonola ere, lurraldez lurraldeko azken kongresuen ostean, alderdi sozialisten baitan dauden diferentzia politikoak azaleratu bide dira.

Gure arteko diferentziak ez dira politikoak, politikaren ardatz nagusiak Euskadiko Kongresuan bertan ebazten direlako. Ardatz politikoa alde aurretik tratatua dago, eta berauek ehuneko ehunetan sustengatuak izan ziren IV. Kongresuan. Ondoren, probintziaz probintziako politika gauzatzean azaleratzen diren ezberdintasunak zehaztu izaten ditugu, gure politika tokian tokiko lehenetasunen arabera gauzatu behar baita. Neronek zuzentzen dudana ba-tzordeak seinatu zituen lehenetasunak ezagutzen ditut: alderdiaren barne antolaketa ulertzeko era ezberdina, instituzioekiko proiektzio gehiago bilatzea, udaletxeetan udal politika gehiago egin nahi izatea... Finean, herritarrengandik hurbilago izanda, probintzia mailako politika zehatzago bat egin gura dugu. Ez dugu bakarrik, askatasunaren edo terrorismoaren arazoez hitz egin gura, baizik eta tokian tokiko herritarrek dituzten arazoen ardura ere hartu gura dugu.

■ **Rodriguez Zapatero idazkari nagusiak politika berri bat ahalbidetu dezake PSOEren barnean, zure ustez?**

Ziur baietz. Alderdiaren XXXV. Kongresuak markatzen duen politika nagusiaren ardatzez gain -probintzietako batzordeetara zabaltzen ari dena- alderdiaren barnean zeuden gogoak betetzera etorri da. Hau da, alderdiaren barnean beharrezko ziren aldaketak gogoz ari da burutzen Rodriguez Zapatero. Alderdi sozialistak 20 urteko etapa bat bete ostean, etapa hura berau bukatzen jakin behar izan du beste bat hasi ahal izateko. Zentzu horretan, PSOEko azken kongresua abiapuntu berria izan zen. Ideietan eta mezuetan berrikuntzak gauzatzen hasiak gara jada. Antolakuntza federaletako idazkari nagusiak emandako azken datuen arabera, alderdiaren zuzendaritzetako kideen % 75 berri-tu dira. Gauza erabat inportantea.

■ **EAEko politikara etorri aldera, PSE-EE bidegurutzean dagoela esan dezakegu?**

Ez dut uste PSE-EE bidegurutzean dagoenik. Guk geure espazioa dugu EAEn. Hasteko, ez gara inola

■ **"Ez dut uste PSE-EE bidegurutzean dagoenik".**

ere PPren jarraitzaileitsuak izango, ez eta EAJren arazoak konponduko dituen. Geure zeregina geure espaziotik bete gura dugu, bizi dugun egoeran modu arrazional batez jokatzu. Konbentzitutako Alderdi Sozialista giltzarria dela herri honen etorkizunean, batez ere, EAEko hurrengo hauteskundeetan. Haatik, Alderdi Dozialistak hurrengo legealdian erabaki dezakeen arren, une

BERRIZALE BIZKAITARRA

Portugaleten jaio zen 1959an. Eduardo Lopez Albizu sozialista bizkaitar historikoaren semea. Gaztedi Sozialistetan hasi zen politikan. 1997ko urrian Bizkaiako idazkari nagusiaren kargua hartu zuen lehen aldiz -Nicolas Redondo Terrerosen orde- eta kargu berean berrautatua izan zen joan den abenduan. Legebiltzarkidea da. Bilboko prentsa boteretsua bere aurka izan du Bizkaiko PSE-EEren IV. Kongresuaren kari.

honetan ez dugu alde batera alabesteria jokatu gura. Guk herri honen etorkizunari begira jokatu gura dugu, eta horretarako aldaketa arrazionala, sakona eta lasaia burutzea eska-tzen dugu aldi berean. Bizi dugun garaia ongi ezagutzen dugunez gero, aldaketa hori berma dezakeen bakararra alderdi sozialista dela diogu PSE-EEtik.

■ **Zuk zeuk ez duzu akordio posiblerik ikusten EAJrekin, esaterako?**

Ezin dugu hauteskundeak burutu ostera arte inolako aliantza posible batez berba egin. Lehenik, hauteskundeek behar dute ebatzi herritarrek herri honentzat nahiago dutena, eta ondoren, alderdi bakoitzak emaitzak aztertuko ditu. Gure alderdiak, kasu, herri honentzat lehenik eta alderdiarenzat ondoren egokien uste duen erabakia hartuko du.

Behin eta berriz salatu dugunez, EAJrekin adostasun batera

iristea oso zaila da bere jarrera baztergarria delako, Lizarrako izaera nazionalistari atxikiriko jarrera. EAJ Lizarrako planteamenduetan mantentzen den bitartean ezin dugu inola ere berarekin lanik egingo; argi eta garbi. Baina tira, hauteskundeetan ostera arte ezin dira erabat ezeztatu ez baieztatu aukera guztiak.

■ **Bien bitartean, PSOE-PPren Ituna ETaren aurkakoa dela diozuen arren,**

Mayor Orejak Ituna nazionalismo demokratikoa neutraliza-tzeko dela adierazi du. PPrekin posiblea-goa al da akordio bat EAEko hauteskundeetara begira?

Bat: alderdi popularrarekin oinarritzko defentsetan bat egiten dugu, hala askatasunaren nola bakearen defentsan, baita joko politikorako araubideen defentsan ere, hauek Konstituzioa eta Estatutua izanda. Hortik aurrera, eraiki nahi dugun gizarte eremuan diferentzia sakonak ditugu PPrekin. Beraz, gure ilusioa ez da Eusko Legebiltzarrerako PPrekin itun bat egitea.

Bi: PPrekin sinatu dugun ituna estatu itun gisa ulertu beharra dago. Estatu itun horrek, Espainian edozeinek gobernatzen duela ere, politi-

ka antiterroristak bide beretik segituko duela dio bere 10 puntuetan. Hots, popularrek nahiz sozialistek gobernatzeko dutela ere, terroristek jakin dezaten ez dutela deus ere lortuko. Itun hau PSOEek eta PPK sinatu dute, eta beste alderdi batzuek sinatu ez dutelako gaizki interpretatu izan da. Ez dute ezinbestez zergatik sinatu behar. Itun horrezaz gain beste itun batzuk sinatu ditzakegu batera. Ajuria Eneko edo Madrileko Itunak sinatu ziren legez.

Edonola ere, alderdi demokratiko guztiak PP-PSOEren Itunarekin bat

etor daitezke itun honek oinarritzko bi printzipioak defenditzen dituelako: helburu politikoak lortzeko biolentziaren gaitzespena eta joko araubideen errespetua. Estatu-akordio bat den aldetik itun ezberdina da. Erresuma Batuan John Major eta Tony Blairren artean izan zen bezala. Terrorismoaren aurkako politikan ados zeuden eta gobernu aldaketa izan zenean ez zen deus aldatu, estatuko politikak norabide berean segitu zuen, aldian aldiko oposizioen aldetik politika antiterrorista kritikatu gabe. Hemen ere gauza bera lortu nahi izan dugu sozialistek.

■ **Mayor Orejak Itunaz duen ikuspuntua zehaztuago geratu da, apika.**

Mayor Orejaren interpretazioa guztiz okerra da zentzu horretan. Sozialistak behintzat ez ditugu inolaz ere ideiak konbatitu gura, pistolak baizik. Guk ez dugu nazionalista demokratikoek beren izaerari uko egin diezaioten gura, aitzitik, egoera lagargari honetara ekarri gaituen bere estrategia politikoa berbidetara deztela gura dugu, egun bizi dugun egoera duela hiru urtekoa baino askozaz txarragoa baita. Orduan, terrorismoaren aurrean alderdi demokratikoen batasuna eta ulermena indarrean zegoen, orain, berriz, ez dugu ez batasunik ez ulertzeko modurik, eta gainera arazoa gizartera heda daiteke. Bitan zatitutako gizarte oldartu bat gara daitekeela pentsatzea ikaragarria da.

MIKEL MARTÍNEZ

■ **"Mayor Orejak Itunaz egin duen interpretazioa guztiz okerra da".**

■ **Hala ere, ezin da ukatu itun guztien atzetik alderdien hauteskunderako interesak daudenik.**

Hori egia da. Baina, PPren eta PSOEren artean akordatu dugunez, biolentziaren arazoa hauteskunderen eszenategitik atera behar da, ezin da hauteskunderen interesen arabera jokatu boto gehiago eskuratzeko. Egia da, akats hau larria da, baina (batzuek beste batzuek baino gehiago, hala ere) puntu honetan denok huts egin dugu orain arte.

■ **EAJ, PP, PSE-EE eta UA bat etorri dira Eusko Legebiltzarrean Gizarte Eskubideen Agiria onartzeko. Ekimen honetan oposizioak bat egin du jeltza-**

behar du.

■ **Zu zeu sozialista zaren aldetik, ontzat ematen duzu Gizarte Agiria bere horretan?**

Oinarri-oinarrian, diferentziak gizarte soldataren kopuruan daude; hortxe dago auzi honen koska. LGSaren (Lanbidearteko Gutxieneko Soldata) % 75 zehaztu delako. Hor badago eztabaida bat, eta ez du itxita izan behar. Hau da, lan egin ezin duenaren kasuak -eta ez lan egin gura ez duen kasuan- lan egiten duenaren egoera berdina izan behar al du? Alegia, gizarte soldata eta LGS parekatu behar ote dira? Horrek, beste herrialdetan gertatu den legez, bi egoeren klonifikatzea ekar bai-

tezake; beti dago arrisku hori. Izan ere, LGS indartuz gero sisteman integratuak ez diren jende-oste horien beharra eta nahia gutxitu baitaitezke lana bilatzeko orduan. Hala ere, lan mer-

katuan sartu ezinik dabilen jendeak bizi-rauteko beharrezkoa du diru laguntza jasotzea, eta aldi berean, funtsezkoa da ere lan merkatuan sartzeko aukera ez duenak aukera egokiak izan ditzan. Gaiak, horregatik, zabalik behar du eztabaidatzeko. Guk diru kopuruari baino bergizarteratzeko politikari eman diogu garrantzia, atal hori da inportanteena. Eta hau bai gutxi landu dela, ia-ia batere; teorikoki bai baina praktikan ez. Gizarte Agiria bitarteko egokia izan daiteke zeregin horretarako.

◆ **MIKEL ASURMENDI**

□ **"EAJ Lizarrako planteamenduetan mantentzen den bitartean ezin dugu bera-rekin lanean ari izan; argi eta garbi"**

leekin. Ez al da bitxia?

Gizarte Agiria ekimen partikularra da, Legebiltzarrean aurkeztu zenetik lau urteko prozesu bat bizi izan duena. Gainera, bitxikeria gisa, gogoratu behar da, guk -PSE-EE Jaurlaritzan EAJrekin zegoela- Agiria kontuan hartzearen alde bozkatu genuela. EAJk, berriz, ez zuen berau aintzakotzat hartu. Beraz, ekimen honen aurrean, komeni da, alderdi bakoitzaren jarrera berezia gogoratzea. Azken lau urteetan sorturiko ponentzia landu da, aldeak elkarri adituz, eta abar. Hainbat ñabarduren gainera, Legebiltzarrean

Europar hainbesteko ikusmina eragin duen ekonomi berria krisian sartuko dela pentsarazten dute zantzu guztiek. Atlantikoaren bestaldeko hainbat aztertzaile sumatzen hasia da Estatu Batuetako boom teknologikoa hondamendi larrian amil daitekeela.

ALARMA PIZTU DA INTERNET BIDEZKO EKONOMIA BERRIAN

■ Ekonomia berriko enpresa indartsuak burtsaz baliaturik azkar hedatu dira.

Interneteko ekonomia berria ez da mauka. Krisia eta beheraldia ekonomia berri honetara ere irits daiteke. Argi gorri guztiak pizturik daude Ipar Amerikan, eta dagoeneko bat baino gehiago dira boom teknologiko hau berandu baino lehen gainbeheran egon daitekeela iragartzen dutenak. Ekonomia berri hau Ipar Amerikan jaio zen eta bilakaera harri-garria izan du, ekonomia indartuz. Krisialdiaren lehen aztarnak ere bertan agertuko dira ere, langabezia areagotuz eta inflazioa eraginez. Horren ondorioz, gauden boom teknologiko honen barrutik, komeni da ez begirik kentzea zeruertzean ageri den hondamendiaren mamu beltzari. Horretarako, ez legoke gaizki Ipar Amerikako aditu eta aztertzaileen hitzak entzutea, ekonomia berriak "heltzeaz duen erorialdia"z ohartarazi baitute.

Horrela ageri da itzuli berria den Michael J. Mandel-en "The Coming Internet Depression" liburuan. Bertan adierazten duenez, boom teknologiko hau guztia beherakada larri batez amaitu daiteke. Laburpen bat argitaratu zen urrian Ipar Amerikako "Business Week" aldizkarian, eta 2000ko urriaren 12ko "Dinero" aldizkariak itzuli zuten. Gauza jakina da Ipar Amerikako ekonomia "eztulka" hasten denean, mundu guztiko ekonomiek kutsaturik amaitzen dutela. Ahalegin guztiak motz gerta daitezke eta argi ibili beharra dago krisialdi larrian erori nahi ez bada.

IRAUTZA TEKNOLOGIKOA ETA FINANTZARIOA. Ipar Amerikako ekonomiak bilakaera ikusgarria izan du 1995az geroztik. Hazkundea %4,4tik gorakoa izan da, langabezia %4tik behera jaitsi da, eta inflazioa estalia, hau da, elikadura eta energia kenduta, jaitsi egin da baita ere. Produktibitateak gora egin du, urteko %2,8.

Hala ere, Mandelek dioenez, ekonomia berria iraultza teknologiko hutsa baino zerbait gehiago da, iraultza finantzarioa ere bada, eta, horregatik, egungo ekonomia jendeak uste duena baino askoz ere hauskorragoa da. Horregatik dio, 1990eko hamarkadan Ipar Amerikako ekonomiaren ahalmena behar bezain aintzakotzat hartu ez zen bezalaxe, oraingoan ere, agian, ez dela behar bezain kontuan hartzen etorkizun hurbil batean gainera etor daitekeen krisialdi larria. Izan ere, etxebizitzan eta automobilean oinarritutako ekonomia zaharra teknologiak eta finantza merkatuek eragindako ekonomia berriaz ordezkatu da.

Inflazio txikiko, teknologia gastuen

Ekonomia berria iraultza teknologikoa ez ezik iraultza finantzarioa ere bada, eta horren ondorioz uste baino hauskorragoa da

igoera handiko eta burtsa merkatu indartsuko boom luze bat izan da zikloaren une gorena, eta, ezinbestekoa denez, behera egiten hasten denean erorialdi sakon eta luzea etor daiteke: teknologia gastua murriztu egingo da, berrikuntza moteldu egingo da eta burtsak amildu egingo dira. Kaltetuenak ekonomia berriko langileak, horien enpresak eta akzioak izango dira, hots, aurreko hamarkadaren gorakadan gehien aurreratu zutenak.

Teknologia ekonomia berriaren moto-

rra bada, finantzak dira motor horren erregaia. Azken hamar urteotan arrisku kapital-leko inbertsio fondoak 5.000 milioi dolar izatetik 10.000 milioi dolar izatera heldu dira. Ekonomia berriko enpresa indartsuak, esate baterako, Cisco, Nestcape, Amazon.com, Yahoo, eBay, Commerce one eta Aribak, gorakada beldurgarria izan dute, eta, neurri batean, bere abiagunean arrisku kapital-leko fondoak finantzaketa izan zutelako eta burtsaz baliaturik hedakuntza oso azkarra izan zutelako. Kapitala eskuratzeko modurik izan ez balute ere helduko zen Interneten garaia, baina askoz ere polikiago.

Erorialdia hasten denean, joan den hamarkadako gorakako indarra irauli eta

Ziklo teknologikoaren urratsak

1.- HEDAPENA:

- ✓ Aurrerapen teknologikoen eta negozio eredu berrien hedapen bizia.
- ✓ Finantzaketa erraza negozio berritzaileentzat.
- ✓ Produktibitatearen hazkunde handia.
- ✓ Kapitalaren inbertsioen gorakada, enpresek teknologia berrikuntzeta-
ra egokitze egiten duten ahalegina-
ren ondorioz.
- ✓ Inflazioaren kontrola, produkti-
bitatearen gorakadaren eraginez,
enpresa berrien lehia gogorraren eragi-
nez eta teknologia berrien kostu jai-
tsieraren eraginez.
- ✓ Burtsa merkatu indartsuak.

2.- ATZERAPENA:

- ✓ Teknologiaren geldotzea.
- ✓ Lehiakide berriak sortzeko ego-
era desegokia.
- ✓ Produktibitatearen hazkunde
apala.
- ✓ Enpresek goi mailako teknolo-
gietan egiten duten gastuaren geldo-
tzea eta, aldi berean, kapitalaren inber-
tsioen erorketa bortitza.
- ✓ Inflazioa berrindartzea eta haz-
kunde handiko enpresen kopurua
murriztea.
- ✓ Burtsa merkatu ahulak

bestaldera, beheraka, abia daiteke. Berrikuntza finantzatzeko fondo berriak sortu dituen burtsa indartsua ahuldu egingo da. Merkatuen erorketak murriztu egingo du hazkunde azkarreko konpainia berriek behar duten arrisku-kapitalaren kopurua, eta horrek moteldu egingo ditu berrikun-

RESA GUIPUZCOANA, S.A.

GIPUZKOAKO KONTZESIONARIO BAKARRA

N-1 444. km.a
Billabona (Gipuzkoa)
Tel.: 943 69 04 00
(8 linea)

Arlo guztietan aitzindariak

■ Teknologiaren beheraldiak lanpostuen galera ekarriko du. 2000ko lehen erdian 17.000 langile kaleratu zituzten EEBN.

tza teknologikoa eta produktibitatea, bursak are gehiago ahulduz eta eroraraziz. Inbertsioak behera egingo du, eta inflazioak eta langabeziak, berriz, gora egingo dute.

Mandel ez da gaur goizean jaioa, eta badaki Ipar Amerikako erorialdia ez dela egun batetik bestera bat-batean gertatuko, Ipar Amerikakoa bezalako ekonomia batek baliabide ugari baititu gorabehereri aurre egiteko. Nahiz eta burtsek goia jo 2000. urtearen lehen zatian, Mandelek dioenez, oraindik beste bi edo hiru urte igaroko dira ekonomiaren atzerakada gauzatzeko. Nolanahi ere, informazioaren arloko teknologiko sektoreek, inbertsioak eta enpleguak, epe luzera, onera egingo dutela aitortzen du. Automobilaren industriak sekulako erorialdia jasan zuen Depresio Handiaren garaian, baina, hala ere, nagusi izan zen gerraosteko ekonomian. Era berean, teknologiek zartako galanta har dezakete epe motzean, baina hazkundearen buru izango dira epe luzera.

LANPOSTUEN ETA EKONOMIAREN BEHERAKADA. Teknologiaren beheraldiak edo ekonomia berriaren krisialdiak modu garrantzitsuan eragingo du enpleguan eta gainerako ekonomia guztian. Horrela

ageri da Ipar Amerikako ekonomiari buruz Mandelek egindako azterketan.

Horrela, Mandelek dioenez, 1995etik 2000ra bitartean sortutako lanpostuen %60 kudeaketakoak edo profesionalentzat izan dira, eta teknologiaren beheraldiak kalte handia egingo die. Mandelek dioenez, lehenengo erasoaldia gertatu da dagoeneko 2000. urtean, giza baliabideen kudeaketan aritzen den Challenger, Gray & Christmas izeneko Ipar Amerikako enpresaren arabera, larri zebiltzan ".com" enpresek 17.000 langile kanporatu baitzi-

tuzten urte horretan. Berrikuntza geldotzearekin batera, langile gutxiago behar da produktu eta enpresa berriak sortzeko, eta horrek langile kopurua murriztea eragingo du goi mailako teknologiko konpainietan.

Kaleratze horiek sektore askotan izango dute eragina, telekomunikazioetatik hasi eta software edota aholkularitza enpresetaraino. Lanaldi laburreko langileak, aholkulari independenteak edo kanpoko web orrien diseinatzaileak eta programatzaileak izango dira egoera ahulenean geratuko direnak, boom horrek iraun duen bitartean hainbesteko oparotasuna ezagutu ondoren. Honelako kanpoko langileen kopurua, 2000. urtearen hasieran, Estatu Batuetako langileen %2,7koa zen, eta 1981ean, berriz, %0,6koa.

Teknologiaren beheraldiak berrikuntzan eta produktibitatean ere izango du eragina. Mandelek dioenez, hainbat produktu garapen urratsean daude oraindik ere, batez ere mugikorren esparruan, baina hazkundeko konpainia berrien presio bortitzik gabe. Estatu Batuek galdu egingo lukete ekonomia berriak ideiak merkatu-ratzeko izan duen arintasuna eta bizkortasuna. Ondorioak nabarmenak izango lirateke. Produktibitateak 1995etik 1998ra bitartean izan duen gorakadaren erdia baino gehiago aldakuntza teknologikoak

hartutako abiadura biziaren ondorio izan da. Mandelek dioenez, zaila da arrisku kapitalari horko zer-nolako zatia dago-kion jakitea. Baina oso esanguratsua da, arrakasta izan duten teknologiko kon-painia berri guztiek arrisku kapitalaren bidez edo burtsan lortu izana beren finantzaketa.

Enpresen inbertsioa ere txikiagoa izango da. Ziklo teknologikoa beheraldian sartzen denean, informazio teknologiko eta Interneteko gastuak abantailak izaten jarraituko du, baina ekonomia eta berrikuntza geldotzen baldin badira, zuzeneko errentagarritasunik ikusten ez denean, zailago izango da sistema infor-matikoak eta telekomunikaziokoak modernizatu beharra justifikatzea. Eko-nomia gehiegi mantsotzen bada, oraindik ere informazioaren teknologian sinesten duten enpresak ere murrizketak egitera beharturik egongo dira. Mandelek dioenaren arabera, arazo aritmeti-koa da. Teknologiko gastuak, gaur egun, enpresen inbertsioaren %40 har-tzen du eta, beraz, zaila izango da kopu-ru horri eustea. Garraiokoak alde batera utziz, ekipamenduetan inbertitzen dena-

ren %63 teknologiarri dagokio.

Inflazioa handia-go izango da. Tekno-logiaren beheraldiaren lehen urratsetan, eko-nomiak askoz inflazio handiagoa izango du. Lanak eta produktuen merkatuek presiopean jarraituko dute, baina produktibitatea eta inbertsioa erortzen hasiko dira. Enpresek ez dute soldata igoerei erantzuteko gaitasunik izango prezioak igo-tzen ez badira, eta kon-painia handiek prezio-ak igotzeko beldurrik ez dute izango, txikiek lehia gutxiago egingo dietelako.

Azkenik, teknologiarri beheraldiak burtsan izango du eragin nabarmena. Ekonomia berrian, burtsa merkatuak fun-tsezko zeregina du teknologiarri zikloa-ren barruan, eta ekonomiarekin batera egingo du gora edo behera. Mandelen

■ Berrikuntzak finantzatu dituen burtsa ahulduko da.

ustez, inflazioak gora egiten badu eta enpresen inbertsio mailak behera egiten badu, ziklo teknologikoaren beheraldia gauzatzen denean, oso litekeena da bur-tsak behea jotzea eta egoera okertzea gehien behar den unean finantzaketaren iturriak itxiz ●

◆ DANIEL UDALAITZ

HARTU ARGIA ASTERO

- Urtebetean 46 ale
- Euskal Kulturaren Urtekaria doan
- Orain harpidetuz gero, gure azokako opari bat zuretzat
- Zure helbidean jasoko duzu merkeago
- Gure azokako produktuetan deskontu bereziak
- Zozketa eta eskaintza berezietan parte hartzeko aukera

IKASLEENTZAT!

% 25eko BEHERAPENA
(ikasle txartelaren kopia bidaliz)

URTEKO HARPIDETZA (BEZa barne)

- Hego Euskal Herria: 16.400 pzta / 98,57 euro
- Ipar Euskal Herria: 780 libera / 118,92 euro
- Espainia: 16.400 pzta / 98,57 euro
- Beste Atzerriak: 21.100 pzta / 126,81 euro
- Airez: 33.000 pzta / 198,33 euro

Izena:1. deitura2. deitura:.....
N.A.F./N.I.F.: Jaioteguna: Helbidea:
Posta kodea: Herria: Herrialdea: Tel./Faxa:

Ordainketa mota (markatu x batez):

Bankuz ☐

Transferentziaz ARGIAren kontura ☐

(Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Banku edo aurrezki kutxa: Titularra:

Titularraren telefonoa Titularraren helbidea:

Entitatea ☐☐☐☐

Sukurtsala ☐☐☐☐

K.D ☐☐

Kontu zenbakia ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

DATA:

SINADURA:

Eusko Ikaskuntzak "Euskarazko lehen soinuak" CD-ROMa kaleratu berri du. Bertan topa daitezkeen grabazioak 1900. urtekoak dira, eta orain gutxi arte Parisen gorderik zeuden. Inaxio Lopez de Arana bertara joan eta grabazio hauek argitara atera ditu.

PELLO JOXEPE PARISEN IZAN ZEN 1900. URTEAN

O rain arte ezagutzen diren euskaraz eginiko grabazio zaharrenak jaso ditu Inaxio Lopez de Arana itzultzaile gasteiztarak "Euskarazko lehen soinuak" CD-ROMean. Orotara lau abesti, bertso bat, irrintzi bat eta ebanjelioko bi pasarteren irakurketak entzun daitezke, guztiak 1900. urtean Parisen grabatuak izan zirenak. Lopez de Aranak berak esan digunez, "kasualitatez" izan zuen grabazio horien berri 1996an. Arabako Biltzar Nagusietan zebilen lanean, eta ohiko zereginetan murgilduta zegoela, Karl Rudolf Trebitsch izeneko etnologo austriarrak 1913an idatzitako artikulua bat iritsi zitzaion esku artea. Trebitschek urte hartan Euskal Herrira eginiko bidaia- ren nondik norakoak azaltzen zituen artikuluan, eta euskalki guztien grabazioak egin zituela kontatzen zuen. Hala ere, euskarazko lehen grabaketak berak eginiko horiek ez zirela zioen doktore austriarrak.

Artikuluan aipatzen zuenez, Léon Azoulay izeneko antropologoak 1900ean Parisen eginikoak ziren aurrenekoak. Horren berri izatean, Lopez de Aranari grabazio horiek eskuratzeko grina piztu zitzaion, eta Beñat Oihartzar-

bal euskaltzainarekin jarri zen harremanetan. Haren bidez jakin ahal izan zuen desio zuen materiala Pariseko Musée de l'Homme gorderik zegoela. "Hori jaki-

vietnamdarrak hartu zuen itzultzaile arabarra, eta zenbait buruhausteren ondoren, azkenean lortu zuen Azoulay doktoreak eginiko grabazio horien kopia bat egitea.

Diren garaikoak kontuan izanda, balio historiko handia dute grabazio hauek, nahiz eta soinu kalitate nahiko eskasa izan.

IRRINTZIA, "CRI DE GUERRE BASQUE".

Euskaraz grabaturiko lehen soinuak Pariseko Antropologia Elkartaren ekimenez bildu ziren. Léon Azoulay elkarte hartako kide zenak kontinente guztietako hizkuntzak bildu nahi izan zituen 1900ean Parisen, Erakusketa Unibertsala orduan ospatzen zela aprobetxatuz. Orotara mundu osoko 70 hizkuntza elkartu ziren Frantziako hiriburuan. Bertan ziren, besteak beste, kroaziera, suomiera, letoniera, turkiera, japoniera, txinera, Malaysiera, tamilera, Tuni- siako arabiera, araukaniera, maputxera eta euskara bera. 1900ean Eusko Ikaskuntzak antolatuta Nazioarteko Euskal

■ 1900ean Parisen eginiko Erakusketa Unibertsala.

tean, gutunak bidaltzeari ekin nion, baina idatziz nahiz telefonoz ezer lortzen ez nuela ikusita, 1999ko urrian Parisera joatea erabaki nuen". Frantziako hiriburura heltzean Tran Quang Hai doktore

Kongresua burutu zen Parisen, eta ekitaldi hartan parte hartu zuten Zuberoako bikote batek eta neska gipuzkoar baten ahotsak entzun ahal izan ziren Pariseko Erakusketa Unibertsalean. Euskaldunek lau abesti grabatu zituzten: "Donostiako hiru damatxo", "Maitia, nun zira", "Prima eijerra" eta "Pello Joxepe". Kantu hauez gain, fonografoak "Herrietan batzuben" izenburuko bertsoa, irrintzi bat eta ebanjelioko honako bi testu hauen irakurketak ere jaso zituen: "San Juan Ebanjelariaren 20. Kapitulu" eta San Lukas Ebanjelariaren "Seme Iriolearen alegia".

Euskara sailaren babeslea:

**Sustraietatik
adarretara,
euskara**

Usurbilgo Udala

EUSKAL PRESORAK
EUSKAL HERRIA

■ Beldurra ematen omen zion askori fonografoaren tutuak.

Behin parte hartzaile guztien grabazioak entzun eta egin beharreko ikerketa amaituta, Azoulayk txosten bat aurkeztu zuen Antropologia Elkartearen. Bertan aipatzen zuenez, maitasuna ohiko gaia da euskarazko kantuetan, baina benetan azpimarragarria dena abesti satirikoaren kopurua da. Umorea ardatz duten abestiei dagokienez, Euskal Herrian adina ez omen dago ez Europa eta ezta munduko beste lekuetan ere. Alaitasun, oinaze eta gerrako oihu oso gutxi daude, ordea. Horietako bat irrintzia da, Azoulayk "cri de guerre basque" (euskal guda oihua) bezala bataiatu zuena.

FONOGRAFOA DEABRUAREN PARE.

Azoulayk aitortzen duenez, zailtasun ugari izan zituen egitasmoa aurrera eramateak. Gonbidatu askori adibidez, makina grabatzailea sorginkeria baten fruitu ez zela azaldu behar izan zitzaion, eta benetan lan astuna izan zen horietako batzuk kantuan jartzea. Izan ere, gehienak biziki izutu ziren fonografoaren tutuari esandakoa handik gutxira makina hark berriro errepikatzen zuela entzutean. Zenbait kulturatako lagunek gainera, islamiarrek kasu, ebanjeliokoa izaki, ez zuten Seme Iriolearen pasartea irakurtzea onartu. Zailtasunak zailtasun, Azoulayk lan polita egin zuen, oso hizkuntza gutxi baitira testigantza hau baino zaharragoak dituztenak. Inaxio Lopez de Aranak dioenez, "munduko beste hizkuntzen mailan edo aurrerago dago arlo honetan euskara" ●

◆ JON TORNER

Arturoren kaiera

EUROPAKO HIZKUNTZEN URTEA

Europako Batasunak eta Europako Batzordeak hasi berri dugun urtea "Europako hizkuntzen urtea" izendatu dute. Hori dela, Eusko Jaurlaritzak eta Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako Foru Aldundiek "Hizkuntza ikasteak atek irekitzen ditu eta denon esku dago" lelopean, ekintza ugari antolatuko dituzte, hizkuntza aniztasuna europako ondarea dela aldarrikatzeko asmoz. Halaber, sentiberatze kanpaina bat abiatuko dute EITBekin elkarlanean.

EUSKARAREN DEKRETUAREN AURKA

Nafarroako eremu euskalduneko 18 alkatek Nafarroako Gobernuak onartu berri duen Foru Dekretuarekiko desadostasuna agertu dute agiri batean. Euren ustetan, dekretuak euskarazko jarduerak nabarmen murriztu nahi ditu eremu euskaldunetan eta, horregatik, Foru Dekretuaren zirriborroa bertan behera uzteko eskatu diote Gobernuari.

EUSKARAZ JAKITEA MERITUA BAKARRIK

Espainiako Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak (CGPJ) txosten bat bidali dio Eusko Jaurlaritzari, hark onartutako dekretu bat aztertzeke eskatuz. Justizia administrazioari zenbait lanpostuetan euskararen jakite berezia baldintzatzen jotzen du Jaurlaritzak eta CGPJk dio euskara ezin dela ezinbesteko baldintzatzen jo, gehienez ere meritua gisa.

"HASIBERRIAK", GAZTEEN EUSKARA LANDUZ

Pausoka gazteentzako "Hasiberriak" telesaila prestatzen ari da. Martxoan hasiko den telesailak "Goenkale"ko gazteak ditu abiapuntutzat. Hainbat idazle gazte arituko dira gidolari lanetan, besteak beste, Kirmen Uribe eta Juan Kruz Lakasta. Gazte giroa islatu nahian, euskara bizi eta arineko elkarriketak idatziko dituzte.

Urrea

■ Mazda ibilgailu enpresak etxe horretako azken modeloak iragartzen dituen orria atera du eta euskaraz dago oso-osorik. Zoritxarrez, harrigarria iruditzen zaigu nazioarte mailako enpresek euren produktuak iragartzea. Izan ere, ez da arraroa, bertakoek ez baitute usu egiten. Ea "birusa" zabaltzen den.

Ikatza

■ Nafarroako Unibertsitate Publikoak 2001erako aurrekontuak onartu ditu. Aurtengoa inoiz izan duen aurrekonturik handiena izango da, 9.086 milioi pezetakoa. Hizkuntza normalizaziorako 10 milioi soilik bideratuko dira, ordea. Euskarazko eskolak murriztuak zituzten jada eta badirudi egoerak ez duela onera egingo.

Kontsumitzaileongan jaten dugunarenganako kezka handituz doan heinean, produktu ekologikoak gero eta garrantzi handiagoa hartzen ari dira. Hala ere, ez da moda kontua, nekazaritza ekologikoa pentsamendu korronte gisa ulertu behar da.

BARATZE EKOLOGIKOAK: KENDUTAKOA ITZULI

DANI BLANCO

■ Nekazaritza ekologikoaren aldekoek argi dute naturari ematen diguna bueltan itzuli behar zaiola.

Kontsumitzaileok geroz eta interes handiagoa azaltzen dugu produktu ekologiko edo biologikoengan. Badirudi nolabaiteko mesfidantza dagoela kontsumitu ohi ditugun produktuengan. Gainera, norberaren osasunaz gain ingurumena babestearen aldeko apustua egin nahi dugu.

Askok dio egungo nekazaritza industrializatua dela. horrek arrazoi argia du; abonu kimiko eta produktu fitosanitarioen (pestizida eta herbiziden) erabilera geroz eta handiagoa izatea; horrek guztiak, produktu horien eraketan industria oso bat garatzea ekarri du, eta horrekin batera gure ekosistemen gainbehera.

Gaur egungo nekazal tekniken erabilerak, ondorio ezberdinak ditu. Esate baterako, kostu energetikoa altua da. Bestalde, lurraren emankortasunaren galera nabaria da. Aipatu teknikek monolaborantzan arazoak eragiten dituzte: ustiaketa intentsiboa, landare barietateen galera, merkatal prezioen ezigonkortasuna... Errekurtso naturalek eta ingurumenak kutsadura jasan behar izaten dute eta nekazal produktuen kalitate naturalak beherantz egiten du.

Baina zer da zehazki nekazaritza ekologiko edo biologikoa?

Artifizialki sortutako produktu kimikorik erabiltzen ez duen nekazaritza alternatiboa litzateke, ez abonu kimiko-

■ Kontsumitzaileontzat gero eta garrantzi

rik eta ez pestizida zein herbizidarik, eta ezinbestekoa deneko kasuetan ingurumenean inpaktu gutxiena eragiten duena erabiliko du. Baina hori guztia, pentsamendu korronte baten barnean kokatzen dugu, ingurumenarekin harmonizatu nahi duena, lurraren emankortasuna mantenduz eta inguruko animalia zein landareak errespetatu nahi dituen. Nekazari ekologikoez azpimarratzen dugutenez berau konpromiso pertsonal bat da, merkatu etekinak alde batera utzita.

Produktu kimiko eraberrituak degradatzea oso zaila da eta ondorioz kutsadura ezinezkoa. Abonu kimikoak gehigarri organikoen bidez ordezkatzeko dituzte, gure baserrietan beti ezagutu ditugun gorotzak, alegia landareen mantenugai diren nitrogeno, fosforo eta potasiodun abonu inorganikoa; nitrogeno, fosforo eta potasiodun abonu organikoak ordezkatzeko du. Hala ere, beharrezkoa da abonu horien aplikazioa kontrolatzea, zeren nahiz jatorri naturalekoak izan, gehiegi aplikatzeak, edo denbora ezegokian aplikatzeak landare hazkuntza desorekatu bat ekar baitezake. Nekazaritza ekologikoa erabiltzearen aldeko direnak argi dute naturak berak ematen diguna berriz bueltan itzuli behar zaiola, ziklo moduko bat osotuz.

Gaur egungo nekazaritza arruntean egin ohi den bezala, belar txarrekin akabatzeo plastikoak ezartzen dituzte, akoltzatua deritzana. Gainera horrek beste hainbat abantaila ematen ditu: lurzoruan hezetasuna mantentzen du, beroa erretentitzen du, sustraiak tenperaturaren gorabeheretatik babesten ditu eta azkenik,

JOXE LACALLE

■ Askoren ustez gaur egungo nekazaritza industrializatuegia da.

euriteen ondorio den lurzorua konpaktatzea eta zartatzea eragozten du.

Parasito eta gaixotasunen aurka kontrol biologiko bat aplikatzen da, mikroorganismo asko existitzen baitira horiei aurre egiten laguntzen dutenak, mikroboien hazkuntza inhibituz. Baina nekazaritza ekologikoa burutzen dutenen arabera, gehiegizko izurrite eta parasitoak desorekaren adierazle dira, gure baratzeetan zerbait gaizki egin dugunaren adierazle, kasu askotan abonu gehiegi botatzea-

gatik izaten da.

Kasu horretan ere, kultiboen errota- zioa beharrezkoa da, horrela landare mota ezberdinek lurreko elementu elikagarriak proportzio orekatuetan erabiliko dituzte.

Aspaldidaniko ohitura da landare asoziazio bereziak egitea kultiboetan, nekazari ekologikoez ohitura horiek berreskuratu dituzte, hamaika onura lortzen baitira: errendimenduaren igoera, parasitoen ekintza gutxitzen da, baita

■ Nekazaritza ekologikoaren printzipioak

Nekazaritza ekologikoaren printzipio orokorrak Nazioarteko Nekazaritza Ekologikoaren aldeko Mugimenduak ateratako agirian laburki azaltzen dira:

- ✓ Elikadura aldetik, kalitate altuko produktuak sortu eta behar adinako kantitatean.
- ✓ Ekosistemarekin lan egin behar da berau kontrolatzen saiatu beharrean.
- ✓ Baratzea barruan mikroorganismo, landare eta animalien arteko erlazioak indartu, ekosistema orekatua izan dadin.
- ✓ Lurzorua emankortasuna mantendu edo epe luzera gehitu.
- ✓ Energi iturri berriztagarrien erabilera handitu ahal den neurrian.
- ✓ Materia organiko eta elikagaiei

dagokienez sistema itxi batean lan egingen saiatu.

✓ Ganaduak bere berezko portaera gara dezan bizi baldintza egokia ahalbidetu.

✓ Nekazal tekniken aplikaziotik etor daitezkeen kutsadura era ezberdinak saihesten saiatu.

✓ Nekazal sistemaren eta horren inguruko dibertsitate genetiko mantendu, inguruko larre landare eta animaliak kontutan hartuz.

✓ Nekazaria lan ingurune osasuntsuan aritu dadila, diru sarrera egokiek. Bere lana ahalik eta atseginena izan dadila ahalbidetu.

✓ Inpaktu sozial eta ekologikoa gure nekazal sistemetatik harat kontsideratu ●

JOXE LACALLE

gogo da produktuen kalitatea.

■ Patxi Montero: "Merkatua gutxien axola zaiguna da"

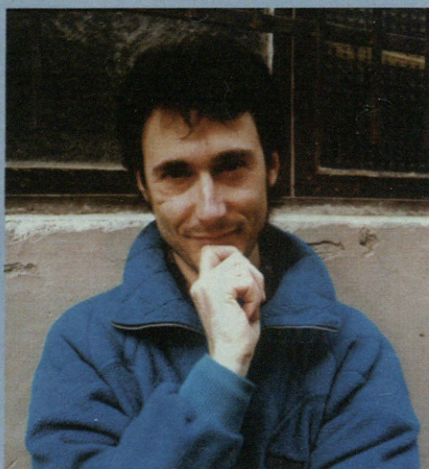
Zer da zuretzat nekazaritza ekologikoa? Nekazaritza egiteko modu bat da, definizio zailekoa. Filosofia bat ere bada, eta horren barruan baserria ekosistema gisa ulertuz oreka bat mantentzen ahalegintzen da, natura errespetatuz, animalia eta landare zikloak babestuz eta lurraren eman-kortasuna mantenduz.

■ Zein da nekazaritza ekologikoaren egoera Euskal Herrian?

Nekazaritza ekologikoak hazteko joera erakusten du, Euskal Autonomia Erkidegoan 76 federatu inguru ditugu eta Nafarroan 200 inguru daude. Nekazaritza ekologikoa praktikatzan dugunok ez ditugu gaur egungo teknika berritzaileak onartzen eta ondorioz nolabaiteko ezinikusiak sortu dira gainerako elkarrekin.

■ Merkatuari begira, nola egiten da nekazal produktu ekologikoen banaketa Euskal Herrian?

Merkatua gutxien axola zaiguna da, hemen Euskal Herrian guk zuzeneko salmenta edo merkatu zirkuitu txikiak

■ Patxi Montero, Nekazaritza Ekologikoaren Euskal Federazioaren koordinatzaile eta idazkari teknikoa.

jarraitzen ditugu, hala ere Nafarroan joera hau aldakorra da, bestelako banaketa sareak erabiltzen dituzte, maiorsten bitartez...

■ Esan ohi da produktu biologikoak garestiagoak direla, zer deritzozu honi buruz?

Topiko hutsa da, hori merkatu handien kontua da, inportazioko produktuak izateaz gain, "ekologiko" hitza jarriz garestitu egiten dute produktua. Zuzeneko salmenta jarraituz gero produktu merkeagoak eros ahal daitezke, produktua non erosi jakin behar da.

■ Produktu ekologikoenganako interes handitze honetan eraginik ba al dute azken hilabete hauetan sortutako elikagaien inguruko polemikak?

Dudarik gabe, behi zoro eta dioxinen asuntoek alarma sortu dute kontsumitzailearengan. Izan ere, elikadura motak eragin zuzena du gure osasunarengan, esaera batek dioen moduan "jaten dugunaren arabera izango gara" ●

belar txarrena ere, uztaldi kaskarren arriskua minimoa da... Adibide asko aipa daitezke: azenario eta porrua (horiengan eragina duen euli baten ekintza murrizten

da), tomate eta tipula, marrubi eta tipula, espinaka eta porrua ... eta beste hainbat konbinazio.

Ongi dakusagunez, nekazaritza ekolo-

gikoa ez da soilik antzinako tekniken aplikazioa, nekazaritza ekologikoa guztiz aurrerakoa dela esan dezakegu: zientzia modernoak biologia mailan, edafologian... eskaintzen dizkigun ezagutzak aprobetxatzen saiatzen da, baratze bera ekosistema moduan ulertzen, baratzegezintzaren praktika egoki bat eginez. Adibidez, garrantzitsua litzateke landuko dugun lurzorua azterketa bat egitea, egitura, edukia, azidotasun maila... ezen azidoa izatekotan karea bota beharko genuke.

ETIKETA EKOLOGIKOA. Nekazal produktu ekologikoak bereizteko, Eusko Jaurlaritzak etiketa ekologikoak ezartzea ahalbidetzen du, label ekologiko modukoa baina bestelako labeletatik bereizten dena. Nekazal produktu ekologikoak Europako Batasunak indarrean jarritako legedi batean oinarritzen dira.

Nekazaritza Ekologikoaren Euskadiko federazioak honoko elkarte sektorialak barneratzen ditu: Lurreko eta Ekolur Bizkaian, Biolur Gipuzkoan eta Bionekazaritza Araban ●

◆ MAIDER ZAPIRAIN

DANI BLANCO

■ Nekazaritza ekologikoa ezagutza modernoak aprobetxatzen saiatzen da.

ZAHAR HIL ARTE GAZTE BIZI

DANI BLANCO

■ Bizitza osoan zehar lan egin ostean, atsedena ederki hartzeko garaia heltzen denean aprobetxatu egin behar da.

Duela 100 urte gure inguruko bizi-itxaropenak 40 urteak doi-doi harrapatzen bazituen ere, milurteko berri honen hasieran ia bikoiztu egin da, eta zientziak laster jende gehienak mende bete bizitza lor dezakeela uste da. Bai, gero eta gehiago bizi gara, baina ez gara horrekin konformatzen, eta orain helburua saihestezineko heriotzari lapurtzen dizkiogun urteak ahalik eta hoberen igarotzea da, gaurko eta biharko nagusien bizitza-kalitatea hobetzea, alegia.

Testuak: Iosu Etxaniz

Betirako gaztaroaren elixirra aurkitzen den arte aurreko leloaren lehen zatia betetzeko, mende osoa bizitzea alegia, gakoak ohikoa izaten jarraitzen du: bizitza-kalitate egokia, batez ere dieta osasuntsuan eta bizitzaren ikuspegi positiboa gorpuzten dena.

DIETA OSASUNTSUAREN GARRANTZIA. 1991n Estatu Batuetako Arizonan "Biosfera 2" izeneko proiektuari ekin zioten. Helburua bizitzaren eboluzioa isolamenduan aztertzea zen, eta horretarako zazpi ikertzaile burbuila moduko espazio itxi batean bi urtez bizi izan ziren. Esperimentuaren emaitzetako bat haxe izan zen, gutxien -baina era berean hoberen- jaten duena gehiago bizi dela.

Gorputzak hainbat bizi-elikagai behar-beharrezkoak ditu (zink, burdina, bitaminak...) eta berauek botika-komplexuen bidez hartu nahi ez baditugu, astronauten antzera, adituek dieta mediterraniarrari edo antzeko bati ekitea aholkatzen dute. Beste modu batera esanda, amerikarren "hanburgesa-eta-patata-frijituak" menuak lehenbizi loditzera eramán gaitzake (Estatu Batuak pertsona lodien portzentajerik handiena duen

munduko herrialdea da), eta horrek gure bizitza-kalitatea urratzeaz gain (hainbat gaixotasunen eragile baita) bizitza bera laburtu ohi du. Ez beti, noski, zahartze-prozesuan genetikak eta gurasoengandik jasotako herentziak garrantzi handia duelako, baina bai gehienetan, erretzearen kasuan gertatzen den bezala, erretzaileak batz best 12 urte gutxiago bizi ohi baitira.

Gutxi jatea eta ongi jatea, beraz, "zahar-baina-gazte" izan nahi duenarentzat lehen agindua izan beharko litzateke. Helburua erregimen gogorrik egin gabe (beharrezko ditugun zenbait elikagaien falta izan dezakegulako) gure pisu ideialaren inguruan ibiltzea denez, hasteko elikagai arriskutsuak saihestu behar dira (koipea, azukreak, aurrezprestatuak...) eta horien ordeztu fruta eta barazkiekin ahalik eta gehien elikatu. Azken finean, elikaduraren inguruan urrezko legea gosea aseta denean jateari uztea litzateke. Edariei dagokienez, berriz, ezinbesteko uraz gain, egunean bat edo bi basokada ardoren onuran gero eta ahobakartasun handiagoa dago, pasatu gabe jakina.

KIROLA ETA EGUZKIA, ZAHARRAREN BI LAGUN ZAHAR. Jadantik nagusi direnentzako ohitura osasuntsu

DANI BLANCO

■ Lehen jubilatuek bizitza-itxaropen motza bazuten ere, orain denetarik egiteko denbora dute.

bat erregularki kirola egitea da, gihar eta hezurren aurretiazko zahartzea eta hauskortasuna saihesten dituelako. Honez gain, bihotza, birrikak eta kirio-sistema ere gazte mantentzen ditu. Badira edozein adinez praktika daitezkeen kirolak, hala nola, egunean ordubetez ibili, gimnasia praktikatu edota yogan aritzea, edozein garaitan aproposa den eta benetan gaztetzen duen sexua praktikatzear gain, noski. Gimnasia eta yoga, gainera, gorputza indartsu mantentzeaz gain (malgutazuna, mugimenduen koordinaketa eta gorputz-atalen egoeran eragina dute) erlaxamendurako, arnasa ongi hartzen ikasteko eta adimenak egoera onean jarraitzeko oso egokiak dira. Nahi bada, medikuarekin kontsultatuz eta zuhurtasunez, bestelako kirolei ere ekin dakieke, baina argi edukiz helburua ez dela izerdi patsetan bukatzea, gorputza etengabeko mugimenduan izatea baizik. Denok daki-gu hobeto funtzionatzen duela egunero erabiltzen den kotxearen motorrak, denbora luzez geldirik izan denak baino, eta

gizakiengan antzera gertatzen da.

Baina ez da gorputza kirola egin behar duen bakarra guregan, adina ez baita bakarrik gure itxuran bizi. Hori bezain garrantzitsua da burmuina gazte mantentzea eta horretarako hau ere lanean jarri behar da. Prentsa ala liburuak irakurri, gurutzegramak egin, xakean ala beste mahai-

DANI BLANCO

■ Batzuei oraindik asko falta zaie.

joko batean aritu, musika entzun, solasaldietan parte hartu... buruaren zirkuitu guztiak erabateko funtzionamenduan iraunarazten duten denbora-pasa egokiak dira. Ez ahaztu jakiteko eta egunean egoteko jakingura gaztetasun eta bizipozen seinale dela.

Eguzkia ere bitamina eta energia positiboan iturri garrantzitsua izan da betidanik, eta aurrekoarekin oso loturik dago, denok dugulako eguraldi onez kirolari ekiteko erraztasun handiagoa, baina era berean ezin da berarekin larregi jolastu, azalaren aurretiazko zahartzearen eragilerik garrantzitsuena delako.

ATSEDENA GAUEZ, BAINA BAITA EGUNEZ ERE. Eguna hainbat gauza egiteko aprobeixatu behar da, baina gaua iristen denean gorputzak atse-

dena eskatzen du, eta edozein adin izanik jaramon egin behar zaio. Ongi eta nahikoa lo egitea ezinbestekoa da osasunarentzat. Ordu horietan kirio-sistemak bere funtzionamendua moteltzen du eta berau indarbertitzen du. Gutxi lo egiteak bizitza-kalitateari kalte egiten dio, bai psikologikoki (arreta eta kontzentrazio gabezia, energia falta, haserrealdiak...) zein aurpegi eta azalean, eta honek guztiak azkenean osasunean izaten du isla.

Baina ez dago zertan loa bakarrik gauerako utzi behar. Gaur egungo langileek jasan behar izaten duten eta bizitzakalitatea murrizten dien gaitzik zabalduenetako bat lan-estresa da, hots, lehiakortasun etengabeak, presak eta tentsioak sortutako gaixotasun psikikoa, jende gehienak "erreta" egotearekin lotzen duena. Tira, bada adituek honen aurka aholkatzen duten soluzioetako bat egunero ordubeteko siestatxo bat egitea da, hain zuzen ere tentsio horretatik des-konektatzeko. Horrez gain, lanean ordu bakoitzeko hiru bat minutuko etenaldi txikiak egin, kafe larregirik ez hartu eta noizbehinka begiak itxi eta pentsamendu atsegin batean kontzentratzea gero eta larriagoa den arazo honi aurre egiteko beste teknika interesgarri batzuk izan daitezke.

AZTERKETAK ETXEAN EDOTA EGOITZAN. Aldiroko osasun-azterketen gaia ere ez da baztertzeko modukoa, ez horixe. Adituen iritziz, hauek beharrezkoak dira gure bizitza luzatu nahi izanez gero, tumoreak beraien hasieran eta oraindik osatzeko garaian antzemateko era bakarra suposatzen dutelako. Horrela, medikuek bizpahiru urtero azterketa orokorra eta analisiak egitea aholkatzen dute, urtero 45 urte betetzetik aurrera. Honez gain, emakumeen kasuan, azterketa ginekologikoak urtero burutu behar-kotz lirateke, balizko obulutegi, umetoki edota bularrezko minbizirik antzemate-

□ Garrantzitsua da burmuina gazte mantentzea eta horretarako hau ere lanean jarri behar da: prentsa edo liburuak irakurri, gurutzegramak egin...

ALBERTO ELOSEGI

■ Bizitza luzatzeko ongi jan.

JOSEBA OLALDE

■ Kirola beti da garrantzitsua.

ALBERTO ELOSEGI

■ Eta botikek ere lagun dezakete.

ko. Bularren autoazterketaz, berriz, aholkua 25 urtetik gora egiten hastea da, eta 35 urtetik gorako emakumeengan, berriz, hilean behin burutzea.

Azkenik, ezin aipatu gabe utzi sendi askotan "gai tabua" dena: nagusientzako egoitza. Jadunik zahartu den lagun baten-tzat bere betiko etxea utzi eta bera bezalako pertsonekin bizitzera joateaz pentsatzea bakarrik oso gai zaila izaten da. Beti izaten da hainbat aukeren artean azkena, ezatsegina eta segurtasun eza sortarazten duena. Nagusi gehienek nahi dutena zahartzaroa beren seme-alaba eta biloben

artean igarotzea da, eta posible izanez gero haxe litzateke soluziorik onena, baina, tamalez, gaur egungo gizarteak gero eta leku txikiagoa uzten die hiru belaunalditako sendi zabalei eta, ondorioz, gero eta gehiago dira azkenean bakarrik bizitzera ohitu behar duten zaharrak.

Egoitza hauek tarteko soluzio gisa sortu ziren, eta eskaintza zabalegia ez den arren (gehienek itxaroteko zerrenda dute) hainbat kasutan soluziorik egokiena dira. Gero eta gehiago, egoitza hauen helburua zera da, nagusiak etxean aurki

ditzakeen giro eta bizitza-baldintzak erreproduzitzea, eta askotan pertsona hau egoitza batean etxean baino lasaiago, zurraro, hobeto zaindurik eta lagunek inguraturik egongo da.

GAZTE SENTITU, GAZTE BIZI.

Zahartzearen prozesua izaki bizidun guztietan gertatzen den gauza naturala eta beharrezkoa da, bestela bizitzaren eboluzioak bere funtsa galduko bailuke. Zientziak eta medikuntzak moteldu egin dezakete, baina ez gelditu, bizitzaren oinarrien aurka litzatekeelako. Zahartza-

■ Zimurdurarik gabeko gaztaroa

Argi dago jendeak gero eta garrantzi handiagoa ematen diola norbere itxura eta estetikari. Jakina da, baita ere, urteen igarotzea inon baino lehenago ispiluaren aurrean nabaritzen dela. Zimurdurak, "oilar-hankak", begipoltsak, zelulitisa... denborak aurrera egin ahala agertzen doazen eta gero eta sakonagoak diren arazo estetikokoak dira; arazo, gero eta gizon-emakume gutxiago daudelako beraiekin bizitzeko prest, inposatzen ari den joera orokorra saihestezineko zahartzaro hori disimulatzea delako.

Azpeitiko Ione eta Maikar estetika-zentroko arduradunak, adibidez, gure nagusiak gero eta irtiriragoak direla azaltzen digu: "Gero eta jende nagusi gehiago hurbiltzen da; gure kasuan batez ere emakumeak, aurpegiko bizarrak kentzera; kontuan izan -denborak aurrera egin ahala eta bista txartoago- eurek etxean egiteko zailtasunak dituztela; bestela, zimurdurak kentzera eta bestelako tratamenduak jasotzera ere etorri ohi dira, baina arazo nagusia bizarrena da".

Bizarrekin gertatzen den bezala, badira -zaharra izan gabe

ere- ezkutatu beharreko beste hainbat arazo txikiago eta handiago, eta azkenaldian gero eta erreparatu gutxiago jartzen zaio kirurgia estetikoaren eskuetan jartzeari. Gehiago gertatzen da emakumeen kasuan, ohitura edo kultura arrazoiengatik-edo, baina gizonak ere hasi dira berau erabiltzen. Lehenbizikoek batez ere aurpegiko zimurdurak ezabatzea eskatzen dute, liftinga (aurpegiko azala lisatzea) eta bestelako teknikak erabiltziz, baina baita begiko poltsak, "oilar-hankak" edota zelulitisa ezabatzea. Gizonen arazo nagusiek, berriz, sabelaren bolumenarekin, burusoiltasunarekin edota aipatutako begiko poltsekin zerikusia dute.

Hauek arazo guztiei aurre egiteko lehen ebakuntza txikiak egin ohi ziren, eta oraindik azala lisatzea edota gehieneko koipea ezabatzea (liposukzioa) eskatzen duten arazoetan horrela izaten jarraitzen du, ebakiak askoz txikiagoak diren arren, baina gaur egun laserraren erabilera arrunta bihurtu da, eta teknika batzuk eta besteak nahastuz emaitzak fidagarriagoak suertatu ohi dira ●

■ Atzo 40 urterekin zahar, gaur 80 urterekin gazte

Goi Paleolitikoan (duela 35.000 urte), gaur egungo gizakiaren arbasoak 20 urte baino gutxiago bizi ziren; erromatar inperioaren garaian ere, bizitza-itxaropenak bere horretan jarraitzen zuen, 25 urte inguruan (Grezia klasikoan, salbuespen gisa, gaur egungo adinak arruntagoak ziren), eta beste hogeiei mende behar izan ditugu (XIX. mendearen amaiera arte) estatistika hau 40-50 urteak arte igotzeko.

Beraz, bizitza luzatzearen prozesu honen iraultza bukatu berri den XX. mendean bizi izan dugula esan dezakegu, hau da, azken 100 urtetan aurreko 37.000tan lortutakoa bikoiztea lortu dugula, gaur egun ezagutzen ditugun eta lehenago ezinezkoak ziruditen 80 urteak harrapatu arte. Eta estatistikak goranzko bidean jarraitzen du.

Eustat-en datuen arabera, 2010ean Euskal Autonomia Erkidegoko gizonak batez beste 76,4 urte biziko dira (2000. urtean 75,1), eta emakumeak, berriz, 85,3 urte (83,6 orain). Gure inguruko herrialdeekin konparatuz, bertoko gizonak

■ Mende hasieran gaur egungo nagusiak kasu bitxiak ziren.

baino dozena erdi urte gehiago.

Bitxikeria bezala, eta "Guinness" liburuak erakusten digunaren arabera, gizaki batek bizi izan duen eta ziurtaturik geratu den denborarik luzeena 122 urte eta 164 egun izan dira, Jean Louise Calment (1875-1997) emakume frantziarraren kasuan. Emakume bitxi honek 13 urterekin Vincent Van Gogh pertsonalki ezagutu eta 14rekin Eiffel dorrea eraikitzen ikusi zuen, mendea bete arte bizikletan ibiltzen zen eta 113 urterekin "Vincent eta biok" filmean parte hartu zuen, historiako aktorerik zaharrena bihurtuz. Ah, eta erretzeari 120 urterekin utzi zion ●

bizi direna Europako Batasuneko batez bestearekin oso parekatuta dagoela esan genezake (74 urte inguru), portugaldarren 71 eta suediarren 76en artean. Baina emakumeen kasua argiagoa da, Europa osoan gehien bizi direnak baitira, bigarren postuan dauden frantziarrak baino zertxobait gehiago eta danimarkarrak (77)

rorik ez badago gaztarorik ere ez, eta heriotzarik ezean bizitzak bere esanahi osoa galduko luke. Gure gizarte hau, dena den, betidanik saihestezina onartu ezinean mugitu da, eta, ondorioz, zerbait (adinarekin gaixotasunen bat, seme-alaben joanaldia, lagunen heriotza...) urteak aurrera azkar doazela erakusten digunean erreakzioa krisi psikologikoa izan ohi da, naturala dena tragedia bihurtuz.

Bizitzak garai ezberdinak ditu eta denek dauzkate puntu on eta txarrak,

denetara egokitu behar dugu. Pertsona nagusi baten kasuan jarritz, seme-alabak nagusi badira, geuregan pentsatzen has gaitezkeela esan nahi du. Gazte ginenean kirolekin jarraitu ezin badugu beste batzuk aurkituko ditugu. Bidaia zeta gusatzen bazaigu oraintxe dugu denbora gehiago eta erantzukizun gutxiago. Azken finean, zahartzaro luze eta zoriontsuaren gakoa bizitzak eskaintzen digunaren irakurketa positiboan datza.

Egun 60 eta 80 urte artean dituzten nagusiek oraingoak baino gaztaro zailagoak bizi izan dituzte, sakrifizio handiei aurre egin behar izan diete eta bebingoz bizitzaz gozatzeko garaia heldu zaie.

ZAHARTZAROARI POSITIBOKI AURRE EGIN.

Pertsona bat zahartzen ari dela eta bere bizitzaren zatirik handiena joana dela konturatzen denean ez dio zertan geratzen zaion bizitza zatiari etsipenez begiratu behar. Horretarako, hau da, bere zahartzaroa hobea izan dadin, alderdi psikologikoa funtsezkoa da, eta beraz, ondorengo aholkuak oso lagunga-

rriak izango zaizkio.

Ezer baino lehen pentsamendu negatiboei egin behar zaie aurre, malenkonia eta une goibelei gure positibotasun osoa gainjarritz, eta zalantza zein beldurren aurrean arriskatu. Antzerako adineko jendearekin ez ezik, belaunaldien arteko kontaktuak oso onuragarriak dira, eta -isolamenduan erori baino- bilatu behar dena gizartean are gehiago integratzea da. Aisialdirako ekintza askok ez dute adinik ezagutzen eta jende oso ezberdina ezagutzeko aukera ematen

■ Azterketa medikoa burutzen.

■ Ardo pixka bat osasuntsua da.

□ Ezer baino lehen pentsamendu negatiboei egin behar zaie aurre, malenkonia eta une goibelei gure positibotasun osoa gainjarritz

dute, gazte zein nagusia. Mesprezatu gabe, psikologikoki edozertarako prest egon behar da, dela haurren futbol-talde baten entrenatzaile bihurtu edo aerobik-klasetan izena eman: gogoa ireki eta aurrera.

Bidaia egitea zahartzaroan une goxo ugari bizitzeko eta gogoratzeko beste modu polit bat da. Prestaketekin urduri jarri baino, jende, leku eta ohitura berriak

ezagutzean zentratzea, aurreiritziak etxean uztea (janari exotikoekin kasu) eta jendearenganako mesfidantzei uko egiteak bidaia hauetaz gozatzen lagunduko dute.

Beste alde batetik, pertsonak nagusitzean norbere izaeraren ohitura txarrak areagotu egiten dira, eta bizitzaz gozatze-ko kalte egin dezakete; beraz, eskuzabaltasuna norberagandik hasten dela kontuan harturik, oso komenigarria da besteei entzuten jakitea eta gehiago hitz egitea, garrantzirik gabeko eztabaidak alde batera utziz.

Nagusi izateaz gozatzeko beste eragileetako bat gure zentzuak (ikusmena, entzumena...) egoera onean mantentzea da, hauexek baitira kanpoko errealitatearekiko zabalik ditugun ate eta leihoak. Betaurrekoek, entzuteko aparailuek eta bestelakoek leiho horiek zabalik mantentzen

□ Fisikoki eta psikologikoki gai sentitzeak lanpetuta egotea ekartzen du eta horrek bizitzari zentzua ematen dio

daitezen laguntzen dute, eta honek bere aldetik pertsona nagusia hainbat gauza egiteko gai sentitzea eta "ezindu-sindromea" ezabatzea dakar. Fisikoki eta psikologikoki gai sentitzeak lanpetuta egotera ekartzen du, eta honek, bizitzaren aurrean jarrera positiboa izatearekin batera, existentziari zentzua ematen lagunduko dio, hau da, zahar izan baina gazte sentitzeari ●

■ Enrike Arriola: "Gure nagusiak inoiz baino gehiago eta hobeto bizi dira"

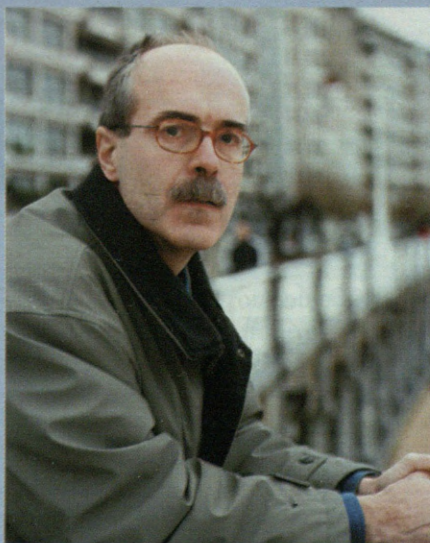
Donostiako Matia Fundazioan mediku eta geriatra, Arriola doktorea Erein argitaletxeak plazaratu berri duen "La Edad de la Vida: Hacia un envejecimiento saludable y competente" liburuaren zuzendari eta koordinatzailea da. Lan honetan hainbat arlotako 25etik gora profesional eta adituk hartu dute parte, eta emaitza pertsona nagusiei zuzendutako gidaliburu praktiko, sakon (alderdi espirituala, legala eta abar jorratzen ditu) eta irakurterraza da.

■ Zein adinekin kontsideratzen da pertsona bat zaharra?

Zaharra nor den eta zahartzaroa zer den definitzen saiatzen garenean hurrengo ondorioa heltzen gara: zaharra ez da, pentsatzen den moduan, dagoneko adin batera heldu dena, adina pertsona horren ezaugarrietan datu bat gehiago besterik ez delako; beraz, adinak bakarrik ez digu bere bizimoduaz eta izaeraz ezer esaten, 60 urte dituen batek 80 dituela eman dezakeelako, eta alderantziz. Nagusien gizataldea oso talde heterogeneoa da, eta ondorioz, "zaharra" generikoki definitzea oso zaila da.

■ Nola egiten diote aurre gure nagusiek zahartzaroari?

Lehenbizi etsipenez; 40 eta 60 urte artean denbora aurrera doala konturatzen goaz, eta azkenean, 70 urtetik aurrera, jarrera lasaia nagusitu ohi da, heriotza gertu ikusten baita; zure inguruko heriotzak bizitzen zoaz eta zure azkenak ez du larregi beldurtzen.

■ Enrike Arriola mediku geriatra.

■ Gero eta jende nagusi gehiago izateak zer nolako eragina izan du medikuntzan, geriatrian eta abar?

Medikuntza dezente aldatu da. Nik karrera amaitu nuenean, duela 22 urte, pertsonak behin jubilatu ostean laster hiltzen ziren, handik 2-4 urtetara; gaur egun, ostera, jubilatuak 15 urte erraz bizi izaten dituzte. Gaixotasun gehienak 15 urte horietan pilatzen dira, eta, datu bat ematearren, Gipuzkoako nagusiak populazioaren %18 badira ere, ospitale-ratuen erdia eta osasun aurrekontuaren %70 suposatzen dute. Prozesu honek geriatren heziketan aldaketa handiak ekarri ditu, baina baita, esate baterako, kontsumoaren arloan, gaur egun nagusiek lehen existitzen ez zen merkatu zabala suposatzen dutelako.

■ Beraz, nola bizi dira orokorrean

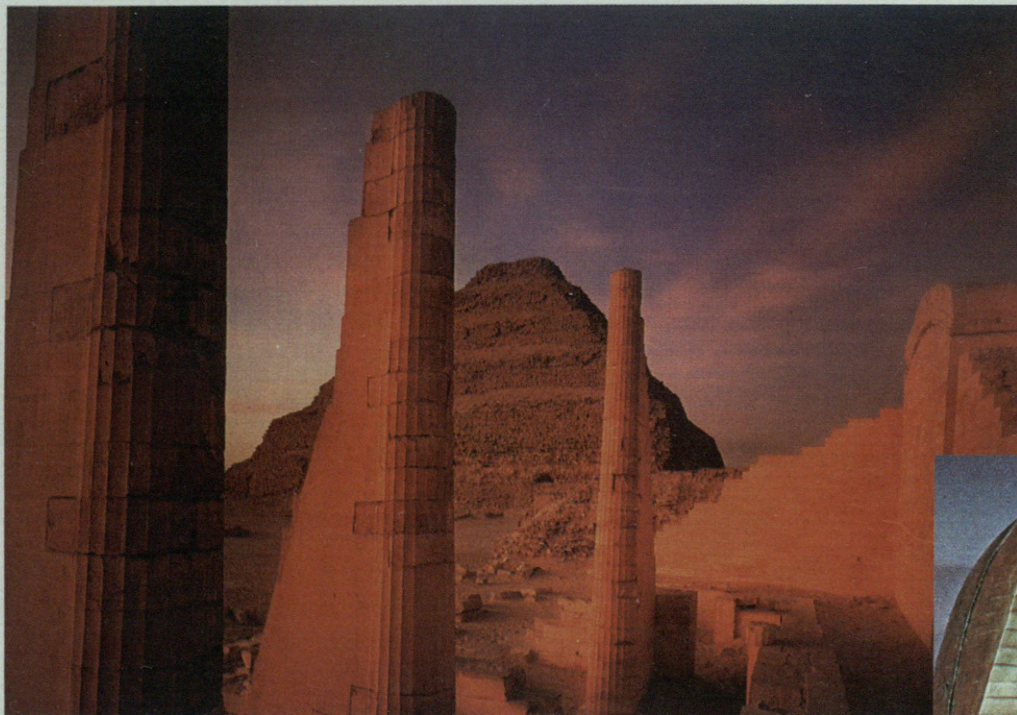
gure nagusiak eta nolakoa izango litzateke, zure iritziz, zahartzaro ideiala?

Ekonomikoki, dituzten pentsioak hobe badaitezke ere, bizitzamaile eta aukeren aldetik inoiz baino hobeto daude, nahiz eta oraindik egoera oso ona izan ez eta asko hobetu behar den. Beste alde batetik, zahartzaro atseginari buruzko definizio aproposa hurrengoan izan daiteke, Joaquín Calvo Sotelo akademikoak eskainitakoa: "Burua argi, gorputza oinazetik gabe, bihotza pozik, zenbaki beltzak kontu korrontean eta gorriak odolean, seme-alabak, bilobak eta lagunak, betebeharrak atsegina eta gauean liburu bat eta emakume (ala gizon) baten muxua izatea" ●

Matusalen, Uholdearen aurreko patriarka, Bibliaren arabera 969 urte bizi izan zen eta betidanik zahartzaro luzea sinbolizatu du. Liburu sainduak aipatzen duen garaitik belaunaldi asko ezagutu ditugu. Ametsa beti bera: heriotza garaitzea, edo bederen, bere etorrera ahalik eta gehien luzatzea.

MATUSALENEN URRATSAK JARRAITU NAHIAN

■ Egiptoko piramideak eta sarkofagoa, eternitatearen sinbolo.

XX. mendean, esaterako, bizitza-itxaropena bikoiztu egin dela esana dugu, batetik haurhilkortasuna zeharo murriztu delako, eta bestetik gaitz kutsakorren aurka hamaika botika eraginkor sortu direlako, azken finean, lehen pertsonak goiz hilarazten zituzten baldintzak ezabatu direlako, baina zientifikoak ez dira horrekin konforme eta gizakiaren azkeneko muga non dagoen ikertzen ari dira.

Hasteko, zahartzearen arrazoia espeziearen eboluzioan aurkitzen dugula esan behar da, hortik hasten direlako ikerketa guztiak. Gizakiak zahartu eta hilko ez balira espeziea ez litzateke belaunaldiz-belaunaldi hobetzen joango. Beste modu batera esateko, izaki bizidunetan higadura eta berreskuratze prozesuak izaten dira, eta sistema biologikoak berreskuratze prozesuok erreproduzioari egokitzen dizkio (gure kasuan gizon-emakumeak emankor diren bitartean). Hörtik aurrera zahartzea (higadura berreskuratzeari

nagusitzen doakio) hasten da. Horregatik, izaki bizidun bakoitzak bere ziklo propioa du eta, erreproduzioari ekin ondoren, lehenago edo beranduago zahartu eta hil egiten da (intsektuak, behiak, hegaztiak edota gizakiak izan).

Bizitza zientifikoki luzatzearen gaira itzuliz, batzuk hormona bidezko tratamenduen bidez frogatzen ari dira, printzipioz haurrei zuzendutako "hazteko hormona" zaharrei emanez. Hasieran honek azalaren leuntasun eta itxuran edota hezurren kaltzifikazioan onurak izan

□ Burmuin osasuntsua izanez gero, pertsona batek belaunaldiz belaunaldi nahi beste igarotzeko aukera izan lezake, gorputz batetik beste batera igaroz

litzake, baina tratamenduak oso-oso garestiak dira eta ondorio txarrak ere ez dira baztertzeko modukoak, diabetesa ala minbizia kasu. Halere, badira zientzia-fikzioa diruditen baina errealak diren beste ikerketa-bide batzuk...

FRANKENSTEIN BERRIA. Robert White, pertsonak nahi beste bizi daitez-

keela demostratu nahi duten beste lankide batzuk ez bezala, zientzia-girotan serioago hartzen duten doktorea da eta prestigiodun aldizkaritan idatzi ohi du, baina, era berean, demostratu nahi duenak edonor aho zabalik uzten du, hots, laster giza buru bat transplantatzeko moduan izango dela.

Egia da dagoeneko denetarik transplantatzea lortu dela, giltzurrunak, gibelak, bihotzak... baina Whitek proposatzen duena haratago doa, bere konplexutasun eta funtzionamendu osoa

■ Frankenstein erreallik izango da?

mantenduko dituen burmuina transplamtatzea alegia. Hori bai, burmuinak inguratzeko duen gorputzik gabe ezin duenez bizi, hasieran buru osoaren transplanteaz hitz egingo genuke... edo gorputzarena, ikuspuntuaren arabera.

Horrelako esperimientuek animaliekin ia mende bateko historia dute, eta horrela, 1908an estatubatuar batek eta 1950ean errusiar batek txakur baten burua beste bati jartzea (eta hainbat egun bizirik irautea) lortu zuten, emaitza bietan bi burudun txakurrak izanez. Whitek berak, 1970ean, makako bati burua kendu eta beste batena jartzea lortu zuen. Ebakuntzatik esnatzean, makakoak kontziente zegoela, kirio-sistema osoa funtzionatzen ziola eta jateko zein pertsonen atzetik ibiltzeko gai zela erakutsi zuen. Zortzi egun biziraun zuen. Eta doktoreak dio gaur egungo teknika kirurgiko eta ebakuntza osteko zainketen aurrerapeneekin gauza bera gizakiekin egiteko moduan dagoela. Hau da, burmuin osasuntsua izanez gero, pertsona batek (puntu honetara helduta, zer da pertsona bat?) belaualdiz belaualdi nahi beste igarotzeko aukera izan lezake, gorputz batetik beste batera igaroz. Besterik gabe. Matusalen bera harrapatu arte.

Hori bai, nori interesatuko litzaioke

□ **"Cryonics Institute"**
delakoak bere burua
Interneten ere aurkezten
du. Gutxienez 28.000
dolar ordainduta, gure
gorputza betirako
izozteko digu

horrelakorik egitea? Batetik, ebakuntza arrakastatsua izatearen aukera oso-oso txikia da, bestetik ez da uste kirio-lotura guztiak konpontzeko moduko teknologiarik aurkituko denik eta transplamtatuak bere "bizitza" erabat paralizaturik igaro beharko luke, eta, azkenik, heriotzarik gabeko bizitza batek bere zentzu osoa, bere balio osoa, galduko luke. Dena den, zalantzak zalantza, ikerketak bere horretan jarraitzen du, zientzia fikzioa errealtate bihurtzeko prest.

KRIONIZAZIOA, BAIKORRENTZAKO BESTE AUKERA BAT.

Walt Disneyk, marrazki bizidunen jenio polemikoak, duela urte dezente utzi gintuen; edo ez? Bere gorputza hilda bai, baina ez dago usteltzen beste guztiei gertatzen zaien bezala. Horren ordez, -196°-tara izoztua dago, "bizigabeko etenaldia" delakoan, etorkizunean medikuntzak hildako gorputz bat berpizteko gai izango delako itxaropenean. Ez, ez da txantxa eta ez da bakarra; ongi etorri krionizaziora. Gai honen inguruan, batez ere EEB-Betan, negozio polita mugitzen da eta

Version en Español

onización -- La Mejor Y Única Opción Para Usted Y Su Supervivencia."

es Institute" ofrece servicios de suspensiones crónicas e info... Tan pronto como sea posible después de producir la muerte, la organización se prepara y enfría hasta alcanzar una temperatura esencialmente se paraliza, y en ese momento se mantiene inanimada. Para que, y si la tecnología médica en un futuro se sean curados y devueltos a la vida, viendo éstos su propia vida y férrea salud juvenil.

■ Krionizazioa Interneten.

jadanik jende askotxok erabili izan du, hilezko bihurtu nahian-edo; atera beraz kontuak.

"Cryonics Institute" delakoak bere burua Interneten ere aurkezten du, eta baita bere zerbitzuak eskaini ere, gutxienez 28.000 dolarren truke (5 milioi pezetan inguru, 200.000 bat libera), geure gorputza betirako izozteko prest. Noizbait geure nahia lortuko den ala ez jakitea oso zaila da, baina -gauzak gaizki- kexatzerik izango ez dugunez, enpresarentzat negozio borobila ●

ITZULPEN ZERBITZUA

eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezeroen beharretara egokituiz.

Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskura@euskalnet.net • www.eskura.com

Elena Irureta

“Pertsonaiaren erdia beti zuretik jartzen duzu”

P E R F I L A

Emakume guztien psikologiaren antologia dira bere pertsonaiak: Kontxan txakur txikiarekin pasiatzen duten atso zuriak (*“qué mejorada estás, Roxarito!”*), alokairua ordaintzeko dirurik ez eta hozkailuan beti txanpaina duten pisukideak, izen artistiko italiarrez atentzioa deitu nahi duten “Nahi Nuke”ko markesak, komisaldegian harrera beroa egiten duten poliziak, lehendakariari berari agintzen dion emaztea...

Emakume ezberdin horien atzean beti bera da Elena, nerbio eta garboduna. Baliteke bizitza antzerki hutsa izatea, Elena behintzat eszenatokian bezain bihurri eta sana da kalean. Eta lanean ere dibertitzeko umorea behar du!

Testuak:

Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre

Argazkiak:

Dani Blanco

Antzerki" eskolako lehen belaunaldikoa zaitugu. Ordura arte euskal antzerkilari profesionalik ez zen. Nola hartu zuten zure erabakia etxean?

Aitak izugarritzko lotsa pasatzen zuen telebistan ateratzen nintzen bakoitzean. Tabernaren batean lagunek esaten bazioten "Joxemari, hori ez al dek hire alaba?", "bueno, guazemak, guazemak hemen-dik..." larritzen zen.

Amari esaten zion: "pena eta dena ematen du halako eginahala egitea, bistan dagoenean ez duela balio!" beti pentsatzen zuen barrengarri geratzen nintzela eta gaizki pasatzen zuen. "Balioko dezu beste zerbaite-rako, ze mundu guztiak balio du zerbaite-rako!" esaten zidan.

Ama, berriz, nire alde ateratzen zen, "ba gustatzen baldin bazaio, utziozu!" eta aitak "zuk esaiozu, ze neri ez dit kasorik egingo, telebisioan agertu nahi badu anuntzioren bat edo egiteko, ze denbora gutxiago pasako du horrela pantailan. Ez, telebista piztu, eta beti bera agertu behar!".

Antzerkiera ere ez zen behin ere etorri ni ikustera. Ama bai.

■ Hasierako urteetan Aitzpea Goe-naga, Ane Gabarain eta hirurak aritu zineten elkarrekin. Kontatu orduko abentura eta kalenturak...

Gure artean hasi ginen gauzak egiten eta hirurok montatzen genituenak! "Miki, Kiki eta Kiliki" pailazo taldea sortu genuen, "Gotzone, Kolumbus eta bere istorioak, frexko-frexkoak" antzerki obra... Ai ama! Lehen emanaldia Altzan egin genuen, eta oso barrengarri geratu ginen. Guk bukatu eta jendeak geldi-gel-dirik jarraitzen zuen. Arropa kendu, jasotzen hasi, eta jendea ez zela mugitzen! "bukatu da, eeee!" esan behar izan genuen. Zenbat aldiz geratu ote gara barrengarri! Gure kasa ibili izan gara gidoiak eta bestelako lan denak egiten. Lana utzi genuen antzerkitik bizitzeko, eta egin beharra zegoen. Eta noizbehinka

"Lanetik kanpo jendea kalean nola portatzen den ohartzen naiz"

telebistatik deitzen ziguten...

Beste behin untxi moztorra bat erosi genuen: 17.000 pezeta kosta zitzaigun eta hori zen gure inbertsio guztia. Nik untxiz jantzita saltoka saltoka ibili behar nuen eta leher eginda bukatzen nuen... Eta Ahizpeak eszenategira sartzen zen bakoitzean esaten zidan "salto gehiago egin ba!" eta txin-txin-txin brinkoka pasatzen nuen saio osoa.

■ Kale antzerkirik ez duzue egin...

Kale antzerkirik ez zaigu tokatu,

ZER HUTSUNE DAGO ANTZERKIAN ?

antzerkia kalean egitea bai. "Ama begira zazu" makina bat aldiz egin dugu kalean. Bidan behin 0 gradu edo gradu bat azpitik egiten zuen. Kristoren hotza! Gu bainu-jantziekin ateratzen ginen, eta ezin! Gaueko 23:00etan egin genuen antzerkia,

BERTSOA

Doinua: Ijito jende boienak

**Pertsonaiatik nortasunera
ba ote nahiko kontraste?
Teatrotikan bizi direnak
gehio badira, ez uste
"Ajuria Enea"n ez zen egongo
gaur dagon adina nahaste
oraindik ere zu bazinake
lehendakarian emazte.**

Jexux Mari Irazu

"Gaur egungo autoreak falta dira. Antzerkia atzera geratzen ari da. Betiko gaiekin ari gara"

eta bainujantziaren azpitik kamiseta jantzita eta ginetik pantiekin atera nintzen, a ze piurak!

Eta Mikel Garmendia, berriz, hantxe eserita Benidormen balego bezala "hauxe egualdi earra!" esanez.

■ Hala ere lortu zenuten antzerkitik bizitzea. Posible da, beraz?

Posible, posible... bai, ez baduzu eguneroko bazkaltzen... Antzerkian oso gaizki irabazten da eta beti eskasian ibiltzen zara. Diru askorik ez eta muntaia dena geuk egin behar izaten genuen. Gutxienezkoa emanaldia egitea zen, baina aurretik eta ondoren kamioia deskargatu, muntatu beharra zegoen, eta goizeko 6:00etan eta bukatzen genuen.

■ Zerk huts egiten du antzerkian?

Jendea joaten da antzerkiera, baina ez dago antzerkia ordaintzera ohituta. Sarrera 500 pezetan jartzen dugu eta lokalaren alokairua oso garesti ordaindu behar da; gero berdindu ezazu diru hori sarrerekin!

Orain nahiz eta kontratuak egin eta emanaldi bakoitza kobratu, hilabeteen lau edo sei emanaldi ateratzen dira, eta eskas geratzen da.

Baina uste dut produkzioa badagoela. Madrila begira ari garela esaten da beti, baina hemen baino askoz zailagoa dago Madrilen lan egiten. Hainbeste jende dago! Eta produkzioa handiagoa da, baina Madril bera handiagoa delako, eta proportzioan hemen lan gehiago dago.

■ Produktu aldetik, umoreak arrakasta handia du. Ez al dago beste generoe-tan hutsunerik?

Gaur egun autoreak falta dira. Normala da, egun antzerkia oso pobre dabile-lako, eta autore asko dago baina idazleak dira, edo telebistarako idazten dute hobeto ordaintzen delako. Eta batez ere gaur egungo autoreak falta dira. Zinea, musika eta beste arte jarduerak aurrera doaz, eta antzerkia atzera geratzen ari da. Betiko gaiekin ari gara.

BERE HITZETAN

▼
"Telebista bi ahoko labana da.
Lana ematen dizu, baina erre
erebai. Telesail bat egiten baduzu,
hamalau alditan ipintzen dute"

ARGIA, 1996-02-11

▼
"Marokora joan ginen "La ardilla
roja" filmea aurkeztera, eta
pantailan ni azaldu nintzen unean
jendea barrez hasi zen.
Izugarritzko nahigabea hartu nuen,
han ezezaguna bainaiz... Pentsatu
nuen Euskal Herriko Florinda
Chico bihurtu nintzela! "Hemen
amaitu da nire karrera", bururatu
zitzaidan"

ARGIA, 1996-02-11

▼
"Ez dut uste gure lan hau hain
inportantea denik, ez zaio glamour
hori eman behar, ez dauka"

ARGIA, 1996-02-11

▼
"Filmeetarako dirulaguntza jaso
dutenean, kanpoko aktoreak
ekartzen dituzte. Eta ez goi
mailakoak, agian Madrilan lana
egiten ez dutenak"

ARGIA, 1996-02-11

▼
"Nik ez dut uste antzerkia krisian
dagoenik. Jendeak atsegin
duenean joaten da. Guregandik
hasi beharko genuke, ematen ari
garena jendearen gustokoa den
aztertzen"

ARGIA, 1996-02-11

▼
"Antzerki politikarik ez dago, ezta
pentsatu ere! Urtero irizpideak
aldatzen dituzte. Gainera,
laguntzak oso gutxi dira. Antzokirik
ere ez dago eta!"

ARGIA, 1996-02-11

■ "Lehen emanaldian oso barregarri geratu ginen. Guk bukatu eta jendeak geldirik jarraitzen zuen. 'Bukatu da, eee!' esan behar izan genuen".

■ Telebista da aktoreen irtenbidea...

Aldi baterako segurtasuna ematen dizu, beraz diru aldetik irtenbidea da, baina beti duzu antzerkia egiteko gogoia. Baina lastima da orain Euskal Telebistan produkzio gutxi egitea, eta egiten dena betikoa. Telebista diru gutxirekin mantentzen ari da eta 15 egunetan 15 atal grabatuz egiten diren telesailak ere badira. Eta noski, hori gero nabaritu egiten da. Produktu hori ezin da konparatu denbora eta diru gehiagorekin egindako besteekin. Baina nik uste hau ere pasako dela eta telebista hasiko

dela bestelako telesailak egiten.

■ Telesailak ez al dira amerikarren kopia?

Hori lotuta dago esandakoarekin. Aurrekonturik ez dagoenean askoz errazagoa da egina dagoena hartu eta kopiatzea. Bestela ez dakizu nondik jo, ez funtzionatuko quén... Eta Kataluniako telebistan edo besteren batean funtzionatu duten produktuak hartzen dituzte

hemen botatzeko. Baina agian hemen ez dute funtzionatzen! Nik uste arrakasta izango badute, hemengo gaiekin sortu behar direla istorioak.

"Telebistan arrakasta izango badute, hemengo gaiekin sortu behar dira istorioak"

“Madrila begira ari garela esaten da beti, baina hemen baino askoz zailagoa dago Madrilen lan egiten”

■ **Zinean, antzerkian, telebistan aritu zara eta bakoitzean oso lan ezberdinak probatu dituzu... Profesionalki zein da zure helburua?**

Lan guztietan daude gauza batzuk asko gustatzen zaizkizunak eta beste batzuk bat ere ez, baina egin behar dira. Nik inoiz ezin izan dut aukeratu. Ez ditut inoiz lau gidoi irakurri eta gehien gustatzen zaidana egin. Ea zer ateratzen zaigun begira aritzen gara eta horri heltzen diogu.

■ **Nola lantzen duzue antzerki obra?**

Bakoitzak bere puntua du. Eskolan gauza berdinak ikasi genituen, eta orain begiratura bakoitzak bere estilo propioa du. Batzuk oso teknikoak dira eta gidoian keinu eta emozio bakoitza nola egin markatzen dute. Nik ez dut inoiz gidoiaren gainean hainbeste lanik egin. Buruz ikasi eta bota egiten dut, hasi egiten naiz eta kito, ez dakit nola bukatuko dudana. Noski, antzerki obra batean bi hilabete egiten badituzu pixkanaka dena lantzen duzu, baina besteetan inprobisazio hutsa izan behar du.

Ahotsa asko landu izan dut beti, logopedekin eta abar, baina lehengo ahotsa

• **Jaio:** Zumaian, 1955ean.

• **Aktorea.**

• Donostiako "Antzerki" eskolan ikasia.

• **Antzerkia:** Egin dituen antzerki lan batzuk: "Ama begira zazu", "Mefisto", "Arlequino bi nagusiren zerbitzari", "Jo ezak berriro, Sam", "Ecus", "Pecata minuta"...

• Asier Anduezaren "El vestido" laburmetraia antzestu zuen.

• **Zinea:** Besteren artean "La monja Alferes"; "La Madre Muerta" (Juanma Bajo Ulloa, 1993); "La ardilla roja" (1993); "A ciegas" (1997); "Flores de otro mundo" (Iciar Bollain, 1999); "Hola, ¿estás sola?" (Iciar Bollain, 1999); "Sobreviviré" (Albacete & Menkes, 1999); "Pecata minuta" (Ramon Barea, 2000).

• **Telebista:** Besteren artean "Hau da A.U."; Beni ta Marini (idatzi eta zuzendu Aitzpea Goenagarekin); "Bi eta bat"; "Jaun ta jabe"; "El comisario" (Tele5) "Al salir de clase" (Tele5, 1998)...

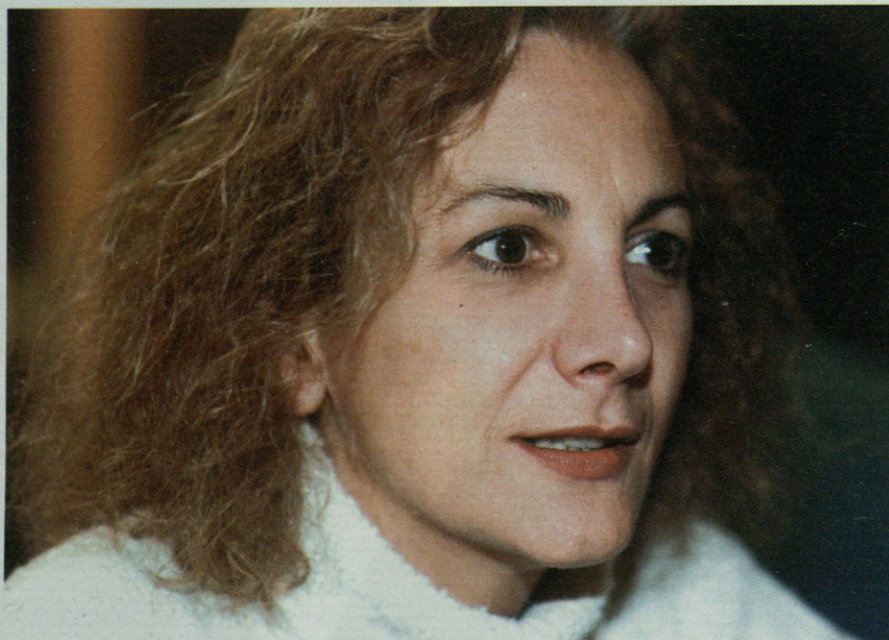
• **Sariak:** "Jokalarri Sariak" 2000 (Euskal Aktoreen Batasunak emana). "Trofeo La Galería" interpretazio onena "Pecata Minuta"n. "El Mundo" egunkariak bi sari eman dizkio aurren "Pecata Minuta" eta "Flores de otro mundo" filmeetan egindako lanagatik. "Iparragirre sariak 2000".

■ **"Gero eta ardura handiagoa sortzen zaizu pertsonaia bat hartzerakoan. Ez dakizu zer egin behar duzun, baina zer egin behar ez duzun bai."**

du oraindik, ez dakit ongi kokatzen eta antzerkian ari naizen bakoitzean ahots arazoekin bukatzen dut.

■ **Nola hobetzen da antzerkilaria?**

Lana eginez. Esperientziak erakusten du. Denborarekin antzerki asko ikusten duzu, eta zure burua ere pertsonaia ezberdinetan ikusi izan duzu. Lanetik kanpo ere, jendea kalean nola portatzen den ohartzen zara...

■ "Nik ez dut inoiz gidoiaren gainean hainbeste lanik egin. Buruz ikasi eta bota egiten dut, hasi egiten naiz eta kito, ez dakit nola bukatuko dudana."

■ **Egindakoa ikusiz ere hobetuko da...**

Nik telebistan egindakoa ez dut ia inoiz ikusten. Pelikula estreinalditan ere gaizki pasatzen dut. Joan behar izan dut, baina eskuekin begiak ixten ditut. Aspal-diko gauzak ikustea gustatzen zait, grazia egiten baitit.

■ **Nola barnertzen duzue pertsonaia?**

Jendeak nola egiten duen ez dakit. Gidoiak egoera bat ematen dizu, eta egoera horretan sartzen saiatzen zara. Esaten duzuna egiten esaten. Antzezten ari naizen pertsonaiari norbaiten antza hartzen saiatzen naiz "nire ahizpa berdin berdina da horrelakoetan...". Gero, kanpotik esaten didate ongi edo gaizki noan, eta nondik jo.

Entzuten da aktoreak etxeraino pertsonaia soinean eramaten duela, edo pertsonaiaren barruan sartzeak eskizofrenia sortzen duela eta abar, baina niri eszenategitik jaisterako ahaztu zait zer ari nintzen egiten.

■ **Mister Bean-i entzun genion bakoitzak pertsonaia bat sortzen duela barruan, eta bakoitzak baduela bere pertsonaia, ondoen egiten duena.**

Akaso bai, kanpotik hala ikusiko dute. Ahalegintzen naiz aldatzen, baina ziur beti aterako zaidala nire izakera hori. Lehengoan erizain batek esaten zidan: "ai ama! Pertsonaia bezalaxe ibiltzen zara! Eta ahots berbera daukazu!" Alderantziz, alegia. Pertsonaia ni bezalakoa beharrean

"Aitak amari: 'pena eta dena ematen du halako eginahalean ari dela ikusteak, bistan dagoenean ez duela balio!'"

ni pertsonaiaren berdina naizela. Eta noski, ahalegintzen zara aldatzen, baina pertsonaiaren erdia beti zuretik jartzen duzu.

■ **Antzerkian zer leku du inprobisazioak?**

Hobe inprobisaziorik ez badago, laguna izorratzen baituzu. Antzezlanak erritmoa eduki dezan pertsonaia bakoitzak momentu jakin batean eta era batean sartu behar du ekintzan. Eta zu inprobisatzen hasten bazara aurrekoak ez daki noiz sartu. Batzutan gertatzen da ez dakizula nondik nora jo, baina beti da momentu txarra. Telebistan ere berdin. Gidoia ere aldatu dezakezu, baina beti aurretik esanda.

Hankasartze handiak ere egin izan ditugu, batez ere egun berean euskaraz eta gaztelaraz egiten dugunean antzezlan bera. "Pecata minutarekin" zera gertatu zitzaigun: Ramon Barearekin gaztelaraz entseatu genuen, baina emanaldi gehienak euskaraz egin genituen. Handik hiru hilabetera etorri zen zuzendaria gaztelarazko emanaldi batera, eta denak bat-bateko itzulpena egiten aritu ginen, zeharo ahaztuta baigeneukan gaztelarazko gidoia. A zer ostikadak gaztelarari! "Zure burua bota" "a tirado su propia cabeza" eta horrelakoak esan genituen. Antzerkia bukatutakoan Ramon Barea etorri zitzaigun lotsa-lotsa eginda, "yo esto no lo firmo!" esanez.

■ **Barrutik negarrez eta kanpotik barrez egon beharra nola daramazue?**

Arazo eta sentimendu denak kanpoan utzi behar dituzu. Antzezten hastean ez duzu zure gauzetan pentsatzen. "Hola, ¿estas sola?" egiten ari ginenean

"Antzeztekoan pertsonaia horri norbaiten antza hartzen saiatzen naiz"

BIZITZAREN PASARTEA

Ni txikitan oso biburria nintzen. Gure aitak Iberdueron lan egiten zuen eta gu zentralaren ondoan bizi ginen, Iberdueroko etxean. Guk zentralera sartzea debekatuta genuen, baina 6 urterekin edo, atea irekita zegoen batean sartu egin nintzen. Hango bolanteei bueltak ematen hasi eta transformadore guztiak su hartu zuen. Aitak zeharo beldurtuta aurkitu ninduen su artean, eta kanpora atera. Zumaia, Zestoa, Iraeta auzoa... eta inguruko herri denak argirik gabe utzi nituen astebetetz.

aita hil zen. Justu justu joan ahal izan nuen hiletetara eta hurrengo egunean berriro antzerkia egiten ari nintzen. Kolpe gogorra izan zen, noski, baina antzerkian sartu eta aurrera egin beharra dago.

■ **Antzerkia talde lana denez, antzeztzerakoan antzematen al da errealtatean zer moduzko harremana dagoen?**

Ez pentsa. Antzerkia gezurretan ibiltzea da. Badira elkarrekin ongi konpontzen ez diren akto-reak, antzerkia ongi egiten dute eta hortik kanpo ez diote elkarri kasurik egiten. Ni orain arte ederki moldatu izan naiz beste jendearekin eta primeran pasa izan dugu. Eta nahia-
go dut lanik ez egin mutur-
tuta ibiltzea baino. Bilatu-
ko dugu beste zerbait!

ARGAZKI ZAHARRA

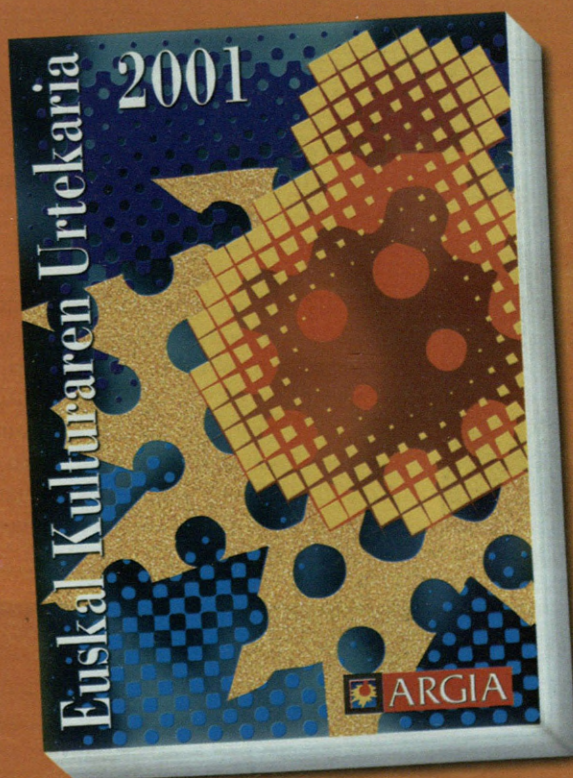

"Ama begira zazu" antzezlanean.
Muturrak saltsan sukaldean.

Bestela, egunero egon beharra daukazu hitz egiten ez duzunarekin.

■ **Antzerkia nahiago izaten duzue jendaurreko majia horregatik. Baina ardura ere handiagoa izango da...**

Nik gero eta okerrago pasatzen dut. Hasieran antzerkian genbiltzanean pentsatzen genuen edozer gauza egiteko prestatuta geundela. Esaten den bezala, "ezjakintasuna lotsagabea da". Orain ikusten duzu ezetz. Zenbat eta gehiago egin konturatzen zara mugak handiagoak direla eta ezin duzula edozer pertsonaia egin. Gero eta ardura handiagoa sortzen zaizu pertsonaia bat hartzerakoan. Ez dakizu zer egin behar duzun, baina zer egin behar ez duzun bai ●

Otsailaren 4koa
365 EGUNETAN
erabiliko duzu

*Euskal Kulturaren
Urtekaria
laster da kalean!**

*ARGIAko harpidedunek etxean jasotzen dute urtekaria

E Z P A

PRINTZA

ESKU BATEKIN

Andolin Eguzkitza euskal idazle eta irakurleez mintzatu zen "Gara"n:

"(...) Mende honetan guztiz garrantzitsua den gertaera bizi izan dugu, alegia euskal munduan lehenengo aldiz idazle kontzientzia duten idazleak sortu direla. Modu argian sortutako lehenengorak Mirande eta Aresti izan genituen eta hauekin batera Txillardegia. Horiek izan ziren beren burua idazletzat hartu zutenak, luzaroko obra bat egiteko asmoa agertu zutenak. (...) Euskal literaturak autonomia hartzen du, idazleak ez du euskara salbatzeko idazten, baizik eta mundu idealak sortzeko, literatura sortzeko. (...) Ezagutzen ditugun berrogeita hamar urtetik gorako euskaldunak, zenbat dira euskal irakurle? Oso gutxi. Eta horiek ahalegin berezi bat eginda lortu dute euskaraz irakurtzeko gaitasuna. Baina irakurle normalak eskolatik datoz. Hortik etorriko da gure literaturaren bizirautea. Gertatzen da, baina, bizi dugun egoera politikoagatik, batzuek ez dutela onartzen euskaldunok eskubide batzuk ditugula egunero normal bizitzeko. (...) Eta horrela den bitartean, militantismoa beharrezkoa izango da. Anormala da euskal irakurle gehienak abertzaleak izatea, zorionez, bestelakoak ere badaude, baina oso gutxi oraindik. Esaten digute politizatzen dugula, baina zenbat euskaltzale ez abertzale daude euskararen alde egiteko prest? Esku batez konta daitezke".

BAKARDADEA TAULA GAINERA

HOGEITA BOST urtetan ibili da Marie Pierre Biskai hendaiarra antzerki munduan, besteak beste, LegaLeon Teatro eta Chimeres taldeekin. Orain, "Bakartasunak" antzezlanak aurkezten dihardu. Lan honetan bakarrik agertzen da taula gainean, bakardadea adierazteko asmoz. Eta berrogei minututan bakartien kezak eta jokamoldeak lantzen ditu.

ITSAS ESPERIMENTUAK

ERAKUSKETA batean bildu ditu Donostia-ko Itsas Museoa XVIII. mendean egin ziren espedizio zientifikoak gogora ekartzen dituzten hainbat objektu. Espedizio horietan euskaldun ugari ibili ziren. Besteak beste, Cosme Txurruka mutrikuarra, Jose Iturriaga, Domingo Bonetxea, Jose Mazarredo, Andres Oiarbide, Bruno Hezeta, Manuel Agote eta Jose Joaquin Ferrer. XVIII. mendean Espainiak ez zeukan zientzia akademiarik. Horregatik, marinak berak sustatu

■ Martxora arte dago ikusgai Itsas Museoa.

eta finantzatzen zituen espedizio zientifikoak. Ikerketa programak akademia militarretan ikasitako itsasgizonen ardurapean gelditzen ziren modu honetan, eta hauetan euskaldun ugari zegoen. Napoleonek Txurrukari oparitutako sablea, espedizioetako marrazki originalak, hainbat tresna zientifiko, liburuak... Hauek guztiak daude ikusgai erakusketan martxoaren 9a arte. Horrez gain, María Dolores González-Ripollek erakusketaren izen bera daraman liburua "Bajo pólvora y estrellas" hain zuzen- argitaratu du.

IKU-ENTZUNEZKOEN JAIALDIA

HIL honen 16an hasi eta 21a arte luzatuko da Miarrizten urtero egin ohi den FIPA -Ikus-Entzunezko Programen Nazioarteko Jaialdia-. Oraingo hau hamalagarren ekitaldia da, eta besteetan bezala, sei sailen bidez, urteko ikus-entzunezko sormenaren balantzea egingo da. Fizikioa, Telesailak eta Serieak, Sormenezko Dokumentalak eta saioak, Erreportai handiak, Musika eta ikuskizun biziak eta Programa motzak dira hain zuzen lehiaketarako sei atalak. Nazioarteko sei epailek hartuko dituzte erabakiak. Produktuei dagokienez, honakoak izango dira Espainiako ordezkariak aurtengoan: Silvia Quer-en "Valeria" fikziozko lana, Alicia Pakareuren "Los capitanes de la arena" Erreportaien sailean eta Programa motzen atalean, Felix Piñuela eta Beatriz Antonen "Dedos".

GASTEIZ KULTURALA

KULTURARI loturiko bi ekitaldi egingo dira Gasteizen berriki ezagutza eman denez. Aurtengo azaroan, Ondare Kulturalari buruzko II. Nazioarteko Kongresua burutuko da. Hemendik bi urtera berriz, Monumentuen Zaharberritzearen II. Bienala hartuko du Gasteiz. Santa Maria Katedraleko zaharberritze planak zerikusi handia izan du bi ekitaldi hauen antolakuntzarekin.

H I T Z B I T A N

- Carmelo Urdangarin eta Jose Mª Izagaren hitzak dira hauek artisautzaren inguruan adieraziak "Euskonews & Media"n: "Azoka eta erakusketak baliotsu eta lagungarriak dira, eta baita artisauei zuzentzen zaizkien laguntza ekonomikoak ere, baina, azken batean, bizirauteko laguntzak baino ez dira".
- Txantxon Zubeldiak honela zioen "Euskaldunon Egunkaria"n ikasliburuen aferaren inguruan: "Madrildik dena oso argi esan dute, aurrerantzean edukiak linealki izendatuta eta oso

BERTSOLARIETAZ BERTSOTAN

SOBERA ezagunak diren hiru bertsolariri buruzko liburuak kaleratuko dira aurtan. Sendoak otsailean aurkeztuko du Jon Azpillagari buruz Mikel Aizpuruak idatzi duen "Hasi Azpillaga" lana. Laster izango dira kalean halaber Manuel Uztapide endoiarraren bertsolari bizia jorratuko duten bi liburukiak. Hauek ere Sendoa argitaletxearen eskutik plazaratuko dira. Bestalde, bukatu berri den urteko abenduan plazaratu zuen "Bertsolari" aldizkariak Jon Lopategiren biografia. Luis Baraiazarrak idatzi du "Jon Lopategi, bertsosko mezularia".

URTEKO EFEKTUA

Guggenheimek eragindako efektuaz, edo efektu horrek sortutako ilusioaz edota sor dezakeen desilusioaz hitz egin da joan den urte honetan hainbat mahaingurutan. Mahaiak eta hitzak alboratuta ordea, datorren urtean Guggenheimek izango duen benetazko efektua, egitaraua alegia, mahaigaineratu da dagoeneko. 4.336 milioi pezetako (173 libera) aurrekontua du 2001. urterako, eta milioi bat bisitari espero ditu. Datorren urritik aurrera bost erakusketa iraunkorrek beteko dituzte aretoak: Jeff Koons, Louise Bourgeois, Thannhauser-en bilduma, "Fabrizio Plessi: Erroma" eta "Hiri modernoa" izeneko bilduma. Beste hiru aldi baterako paratuko dira: Giorgio Armani moda diseinatzailearen inguruko martxotik irailera, "Nam June Paiken munduak" maiatzetik irailera eta Frank O. Gehryren atzera begirakoa urritik aurrera.

■ Azpillaga, Uztapide eta Lopategi.

era zehatzean etorriko zaizkigu; eta horrek erakusten du bost axola zaiela orain arte irakas-kuntzan irekitasunari eta autonomiari dagokionean eman diren aurrerapauso guztiak".

- Montxo Armendariz "El Cultural"en: "'Silencio roto' izango da nire filmerik politikoena. Uste dut film guztiak direla politikoak, esplizitoki edo ez, guztietan dago ideologia jakin bat".
- Pedro Manterolaren hausnarketa da honakoa "Zabalik"en egina: "Oraindik jendeak euskal artegintza zurruntasunarekin, gogortasunarekin eta indarrarekin erlazionatzen du, eta euskal artegiek ez dituzte beti ezaugarri horiek betetzen".

■ Su Ta Gar taldea.

IZENAK

Su Ta Garrek 2001eko udaberrian argitaratuko du bere lehendabiziko zuzeneko disko bikoitza. Horretarako Euskal Herrian zehar eskaintzen ari den kontzertuak grabatzen ari da. Ondoren, abesti hoberenen aukeraketa burutuko dute diskoan biltzeko.

Pedro Alberdi nagusitu da Zumaiaiko Udalak antolatutako Julene Azpeitia ipuin lehiaketan. "Gabriel Aresti Eibarren" lanagatik jaso du saria.

Frai Bartolome Santa Teresa idazle bizkaitarraren lanak jaso ditu Euskaltzaindiak argitaratu berri duen "Idazlan guztiak" lanean. Julen Urkiza eta Luis Baraiazarren lanaren ondorioz argitaratu dira bi liburukiak.

Miguel Sanchez-Ostiz nafarrak azken hogeit urtetan idatzi dituen lanak bildu ditu "La marca del cuadrante" liburuan. Argitaratu gabeko lau obra ere jaso ditu bertan.

■ M. Sanchez-Ostiz.

Itzulpengintza automatizatu? Bai zera

Gaurko gizartean -komunikazioaren gizartea ote?- gero eta gehiago itzuli behar izaten da. Itzultzeak saltzen laguntzen du. Edo, eusko administrazioei gagozkiela, esaterako, herritarrari/erabiltzaileari nahitaez eskaini beharreko zerbitzua/eskubidea da. Itzulpena "automatizatzea" mintzagai erabiltzen hasi orduko, berehala agertzen dira muturreko jarrera bi. Itzultzea? Bai, baina beste hizkuntza batera bihurtzea garestia da oso. Garestia ez ezik, profesional moldagaitz eta konformagaitz batzuen esku izaten den lantegia ere bada. Beraz, enpresaren aldetik, ailedi lor makinek jende laguntzarik gabe itzultzea! Kontrako espaloian, itzultzaile aritu eta adituak: "Makinak inoiz ez du literaturarik edo testu goxorik itzuliko! Ez dago zertan kezkatu". Betiko legez, biek egiatik zer edo zer dute, baita beste horrenbeste ere gezurretik.

Itzultzailea, bateko. Besteke, makina. Zein bere dohain eta abantailen jabe. Eta biak uztartzeko eremu bat: itzulpengintzaren automatizazioa. Ia ordenagailua bera jaio zenetik, itzulpena automatizatzen saioei ekin zieten. Ez da ahaztu behar, gaurko, informatika bera etengabeko itzulpengintza dela: giza lengoaiak makina lengoai bihurtu behar dira, makinak oraindik jendearen hizkera arrunta ulertzen ez duelako. Oso aditu ez denari, itzulpen automatikoa harira etorri orduko, alorraren alde bat baino ez zaio burura etorriko: makinak berez itzultzea, bakarrik, jende laguntzarik gabe. Adituek horri Itzulpen Automatikoa deritzote eta, itzultzaileen zorionerako, orainoz ez du oso emaitza ikusgarriarik lortu. Egia esan, itzulpen programarik onenak ere ekoizten dituzten testu itzuliak gizakiak alde edo guztiz orraztu beharrekoak ditugu. Ez da erdietsi erabateko itzulpen automatikoa, oso jakintza alor mugatu eta kontrolpekoetan izan ezik (meteorologia, hegazkintza...). Baina itzulpengintzaren automatizazioak beste eremu bat ere badu: makinak lagundutako giza itzulpengintza. Eta horrexek eman du oparo fruitu aspaldion. Azken bost urteotan ia perretxikoen antzera ugaritu dira itzultzen laguntzeko programak.

ITZULPENa lan errepikakorra omen da. Gauza jakina da, batez ere literaturaz ez badihardugu. Zenbateraino errepikakorra? Itzultzaileak espezializazioztat duen lan alorak, egilearen estiloak eta beste eragile batzuek eskatu eta behar besteraino. Benetan itzultzen diharduen edonori laster etorriko zaio gogora pentsakizun hau: "Tira... , pasarte hori noizbait itzuli nuen eta ez nuke

berriro eman gura!". Besterik ezean, hori berori nahikoa litzateke itzultzailea makinaren arrimura erateko. Baina, nahikoa izanik ere, ez da aski. Testu itzuliek koherente izan behar dute. Baina giza adimenak eta oroimenak, zoritxarrez, ez dute erantzuten itzultzaileak gura duen moduan edo unean. Sarri, nahiz eta "Zelan demontre itzuli nuen hau joan den astean?" itaundu, burura ez da ezertxo ere etortzen.

ERANTZUNIK begi-bistakoena ordenagailura jotzea da, ordenagailuak, orainoz, berez pentsatzen ez duen arren, ederto batean gorde, "gogoratu" eta berreskuratzen ditu gauzak. Itzulgaia eta itzulpenak harturik, itzulpen memoriak osatzen dituzte.

Horrela, ordenagailuak material berria itzultzean, lehengoaren antza edo oihartzuna duen esaldia topatze-rakoan, lagungarri eskaintzen du itzulpen zaharra. Itzuli ahala, ikasi ere egiten du programak. Ondorioz, zenbat eta gehiago erabili, orduan eta emaitza hobea.

Itzultzerakoan, tresna bakoitzak bere onurak dakartza: itzulpen automatikozko sistemek itzuli, itzuli egiten dute, bai, baina gizakiaren estilo ukitua falta dute. Itzulpen memoriak, aldiz, ez dute itzultzen, baina koherentzia sendotzen laguntzen diote itzultzaileari.

Ekonomia ez da ahaztu behar. Gure enpresa, administrazio eta erakundeek, dirutza izugarriak erabiltzen dituzte itzulpengintzan (Europako erakunde batzuetan aurrekontuen %35 ere omen da). Itzul laguntzazko programek kostuen laurden bat edo gehiago aurreztu dezakete. Ondorioz, itzultzaile gutxiago beharko... Bai? Senak halaxe dioen arren, ez da horrelakorik gertatuko, kontrakoa baizik. Egun, Euskal Herrian eta Europan bertan, behar denaren zatitxo bat baino ez da itzultzen, giza eta gauza baliabiderik ezean.

Gure herri hiru eleko honek itzulpengintzan garatuz doan iraultza horretatik at irautea barkaezina da zerikusidun guztiak gogoan: euskara normalizatu eta estandarizatu nahi dutenak, tresna bikaina dutelako corpusa koherenteago bihurtzeko; administrazio publikoak, herritarrei zor dietelako normalizazio araudi guztiek agintzen duten corpus elebidun kalitatezkoa; eta, zertan esanik ez, itzultzaileak eurak, iraultza lagungarria izan dakien, inor lanik gabe ez geratzeaz gain, areago ekoiztu eta irabazteko bidea dutelako automatizazioa. Eta jakina, herritarra bera ahaztu barik, hizkuntz kalitateari ez ezik, diruari ere begiratzeko diolako: noiz arte xahutu -edo- diru publikoak, itzulgai bera edo antz-antzekoa behin eta berriro itzulita? ●

ALBERTO ELOSEGI

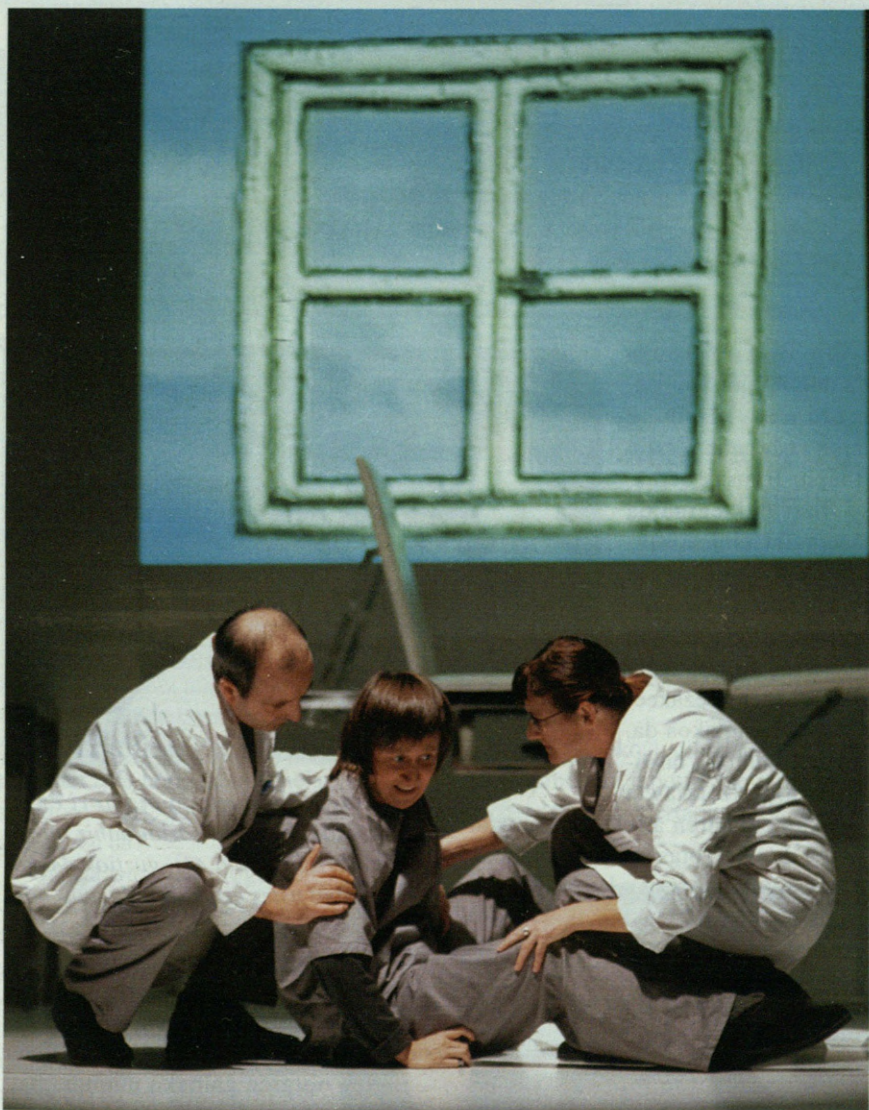
Karlos del Olmo
Itzultzailea

"Gure enpresa, administrazio eta erakundeek, dirutza izugarriak erabiltzen dituzte itzulpengintzan. Itzul laguntzazko programek kostuen laurdena aurreztu dezakete. Ondorioz, itzultzaile gutxiago beharko... Bai? Ez da horrelakorik gertatuko"

ANTZERKIA

Tik-ak dituzten pertsonak, mugitu ezin direnak eta beste gaitz neurologikoak dituztenak taulara-tu ditu Ramon Bareak "Emaztea kapelarekin nahastu zuen gizona..." lanarekin. Abenduan estreinatu eta Euskal Herrian dabil orain, buruko gorabeherak dokumental eran erakutsiz.

KAPELA FALTA DUTENEN DOKUMENTAL DRAMATIKOA

DANI BLANCO

■ Guztira, gaixotasun neurologikoak dituzten hamasei kasu taularitzen dira.

Oliver Sacks-en liburu bat Ramon Barearen eskuetara etorri zen egunean hasten da istorio hau. Izenburua: "Emaztea kapelarekin nahastu zuen gizona...", izenburu komiko eta tragikoa,

benetazko gaixo neurologikoen kasuak deskribatzen dituen liburu baina. Hortik antzerkirako bidea ibili du Barearen lan taldeak, eta izenburu bereko muntaia estreinatu berri dute euskaraz zein gaztelaniaz.

"Elezahar klasikoek irudi arketipikoak dituzte: heroiak, biktimak, martiriak, gerrariak. Nerbioetako gaixuak gauza horiek guztiak dira... eta hemen kontatzen diren gertakizun harrigarrietan zerbait gehiago ere badira": Oliver Sacks neurologo erromantikoaren hitzak dira. Horrek txunditu zuen Ramon Barea lehenengo liburu hartu zuenean: "Kasu mediko gisa irakurrita, eta hain kasu gertukoak izanik, hain fisikoak, hain zureak, beldurra ematen du. Lehen aldiz irakurri nuenean, gelditu behar izan nuen, beldurrez".

Ordea, "gaixotasun" deitzen zaionari beldurra galtzen zaionean eta liburuari beste begirada batekin begiratzen diozunean, muga ahulak baitira, orduan gai poetikoak sortzen dira: zati batzuek konposizio literarioak dirudite, imaginazioaren fruitu. Antzerkirako material aproposa iruditu zitzaion orduan Ramon Bareari, eta gaiari bueltaka hasi zen, handik eta hemendik informatzen.

Hala jakin zuen Oliver Sacksek deskribatutako gaixoen kasuak ez direla hain kasu larriak: ez daudela ere hain urruti ikuslearengandik, mediku baten aurrean paratzen diren arren. Gaixotasun neurologikoak dituztenek errealtatearen pertzepzio ezberdinak dituzte, gauza txikietan: ikusten dutena, hitz egiteko modua... eta abar. Fernando Sadaba neurologoarekin batera landu dute gaia, eta hark esan zien gaixo hauek ez direla tipo arraroak. Kalera irtetzekotan, mundu guztiak dauka tik neurologiko arinak han edo hemen. Ez dira eroak, "eroen elitea" dira; normalean eromena, psikiatriaren arloan sartzen dena, neurologiatik banatu izan da. Ez dago halako desberdintasunik: Oliver Sacksek neuro-psikologia defendatzen du.

■ Burmuinaren funtzionamenduaz

Ero klasikoek beti izan dute hondamen prozesu bat: ezkutatu izan ohi dira, giltzapean sartu izan ohi dira. Eromenari lotu izan zaizkio beste hainbat gaixotasun ondorio lazgarriekin, autismoa, kasu: XX. mendearen erdialdean bereizi zen, eta ordura arte ziurrenik kartzela eta eroetxeak autistaz beterik egongo ziren, eta krisi epileptikoak zeuzkatenak deabruak hartutako gizakitzat hartzen ziren... Neurologian badaude bestelako kasuak: orkestra zuzendari batek istripu bat jasan eta ondorioz orkestra zuzentzeko gai da, baina ez musikariaren aurpegiak ezagutzeko, ezta bere emaztearena ere. Errealitatearen pertzepzioarekiko alterazio oso bereziak suertatzen dira. Eta alterazio horiek ezagutzeak pixkanaka norberaren burmuina ezagutzeko balio du: nola funtzionatzen duten bere barneko loturek.

Sacksek deskribatzen dituenak oso kasu kuriozoak dira. Ez da bakarrik "zeinen gogorra den mundua burmuineko lesioak badituzu!" esateko moduko lana, baizik eta zeinen hurbil gauden haiengandik, eta zeinen ezezaguna den gure buru barruko mekanismoen funtzionamendua: tipo bat objek-

tu bat ikusten ari da, objektiboki, baina ez du prozesatzen zer den ikusten ari den hori. Eta hori nola ulertzen da? Edo beste batek zerbaiti begiratzen badio eta horren zati bat bakarrik ikusten badu...

XIX. mendean oraindik oso interpretazio barregarriak egiten ziren buruak nola funtzionatzen zuen azaltzeko: mapak eginez, eta amorrua, lizunkeria, handinahia han eta hemen kokatuz. Enpirikoki egiten zen lana: Oso ezaguna da burdin batek burua zeharkatu zion langilearen kasua, zeinak, ez hiltzeaz gain, burdinaren eraginez hainbat funtzio galdu zituen eta bere izaera aldatu. Gero, ikertzaileek, galdu zituen funtzio horiek burdinak eragindako zauriaren lekuan kokatu zituzten.

Esaten dutenez datorrena izango da buru barruan gertatzen denari buruzko aurkitpen handienak egingo diren mendea. Ezkorrenen depresioen mendea izango dela diote, buruarekin loturiko gaixotasunak hedatu egingo direla. Bada garaia, beraz, halako gaiez mintzatzen hasteko beldurrik gabe. Ramon Barearen proposamenak horretarako bide ematen du ●

GAIXOAK PERTSONAIA. Txalok laugarren aldiz egin du lan Ramon Barearekin obra honen ekoizpenean. Aurretik elkarlanean aritu ziren "La Ratonera", "Dama eta kardinala" eta "Los emigrados" muntaietan, baina hau da akaso eszenaratze moduari dagokionez egin duten proiekturik arriskutsuena. Aktore moduan bere ondoan Pako Sagarzazu, Ander Lipus, Itziar Lazkano, Jone Iraz-

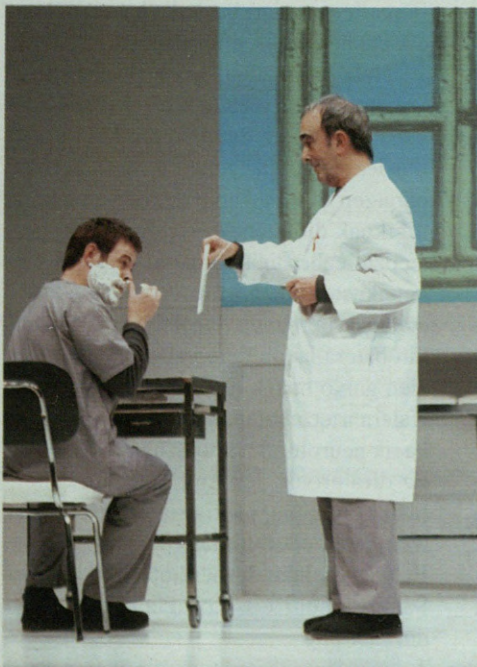
bal eta Inaxio Tolosa bildu ditu Ramon Bareak, eta obraren klarinete musika zuzenean jotzen du Inaxio Tolosak berak. Jose Ibarrolak egina da eszenografia minimalista.

"Emaztea kapelarekin nahastu zuen gizona" aurretiko informaziorik gabe harrapatutako ikusleak espero dezakeenaren bestelakoa da, ez da muntaia lasaigarria. Antzerkia eta dokumentalaren arteko bidea urratzen du. Gaixotasun neurologikoak dauzkaten pertsonen hamasei kasu ezberdin eskaintzen dira, ikus-entzuzko dokumentalak eraikitzen diren egituraz. Ez dago hari narratibo azalekorik, ezta Hasiera-Garapena-Bukaera moduko egitura aristotelikorik. Antzerki elementuak marrazten ditu, eta gaixoen marrazkia pertsonaien marrazkia bera da, eta horrek harritzen gaitu istorio berak baino gehiago, oso denbora gutxian eta datu gutxirekin egiten den marrazkia baita.

"Antzerki bizi on bat egiteko, mundu guztiari dagokion eremua bilatu behar da beti. Gaur, garuna

DANI BLANCO

DANI BLANCO

gogoeta gai bihurtu da eta hori ez da harritzekoa. Zatiketa sozial nahiz nazionalak edozein direla ere, guztiok daukagu buru bat ustez ezagutzen duguna, ohituta gaudelako. Baina barruan sartzen garen unetik, beste planeta batean gaude". Peter Brook-en hitzak dira. Londresen 1925ean jaiotako antzerki zuzendari ospetsu honek ere egina du Oliver Sacksen obraren gaineko muntaia bat. Barearen ekipokoek haien bide berbera ibili dute: jatorrizko liburura jo, eta pertsonaia hauen ibilbideak asmatzen jardun. Oso gutxi da pertsonaiek esaten dutena, askotan gehiago definitzen dira haien akzioen bitartez, edo ezin egin dezaketenen bitartez.

Hasiera batean muntaian Brooken orden berbera zeukaten ekintza ezberdi-

DANI BLANCO

nek, baina berehala ohartu ziren bide horrek ez zuela funtzionatzen. Egitura dramatikoa landu zuten eta oraindik, estreinaldia egina duten arren, aldaketak egiten dihardute, intuizioari jarraiki: gaia, kontrastea, erritmoa... moduko irizpideen arabera. Hobeto azaltzen digu Bareak adibide batekin: *"Badago ezin mugitu den pertsonaia bat, eta horren ondoan jartzen dugu tik-ak dauzkan pertsonaiaren istorioa, hain zuzen kontrakoa dena: ezin gelditu daitekeena"*. Gai delikatu da doku-antzerkiaren hori. Aktoreentzat lanik zailena mahai gaineko lana izan da, lanerako materiala ulertzea alegia. Antzerkiko pertsonaia ohiko batek badu egoera bat hasieran, baina hemengo tipoari derrepentean gertatzen zaio hori, eta hori nola sentitzen du aktore batek, nola adierazten du? Nola mintzatzen da?

Gaixotasun neurologikoen kasu asko itzulezinak dira, sendaezinak, baina Sacksi interesatzen zaiona da itzulezina ez den territorio horretan gizakiak bilatzen dituen konpentsazio elementuak, edo ahalik eta zoriontsuen bizitzan ahalegintzen denean bere gabeziarekin: tik-ak dauzkan gaixoa, kasu. Ez du bere botika hartu nahi zoriontsu baita ping-pong-ean jokatzeko duenean, erritmo handiko gauzak egiten dituen, eta botikarekin tontotuta geratzen da eta ezin du jolastu: *"Doktore, ez*

iezadazu eman asteburu honetan botika, partidua baitaukat!". Alegia, superbizitzeko bere tokitxoak bilatzen ditu gizakiak. Neurri batean denok dugun konpentsazio mundu hori.

□ **"Guztiok daukagu buru bat ustez ezagutzen duguna. Baina barruan sartzen garenetik, beste planeta batean gaude"**
RAMON BAREA

Gaitz neurologikoak dituzten asko ez dira beren gabeziez jabetzen, eta medikuen betebeharra hori ulertaraztea da, konpen-

tsazioak bilatu ahal izateko. Bilaketa horrek hunkitzen du. Eszenatokian gertatzen den guztia oso objektiboa da, zuria, minimoekin kontatua; eta gero ikuslearen begiradak topatzen du gaiaren poetika.

Publikoak barre egin du hala ere. Barea harrituta geratu da, gaixoen erreazioak oso material barregarria izan daitezkeela jakin arren: *"Gaiak umorearen osagai guztiak dauzka: logikaren apurtze bat da, ikuslearen aurreikuspenen apurtze bat; baina horretan geratzerik ez genuen nahi, horregatik alderdi komikotik ihes egitea bilatu dugu"*. Irribarre azkarrak dira orain arte ibilitako antzokietan entzun dituztenak, eta barrerik ez egiteko uneetan publikoa isilik geratu da. *"Bagenuen beldurra algarak publikoa behar ez den lekutik eramango ote zuen, baina ez da hori gertatu: publikoa ez da tontoa, ez doa irri egitera bakarrik antzokira, eta berehala sartzen da proposatutako jolasean. Eta ez dirudi erraza jendea erakartzea ezta? 'Zer egingo dugu gaur arratsen: dinosauroen filma ikustera joango gara, ala beste ezdakitzar ikustera, ala gaixo neurologikoen kasuei buruzko antzerkira?' Printzipioz, jakin ezean, baztertzeko lehena zatekeen gurea"*. Oliver Sacksen heroi klasiko hauek merezi dute bada, bisita egitea ●

◆ PERU C. SABAN

DANI BLANCO

■ Oliver Sacksen liburutik abiatu da Barea lan honetan.

Hil honen amaiera bitartean, Gasteizko Amarica aretoan, Salvador Dalí-ren 250 artelan daude ikusgai "Memòria dels somnis" izenburupean. Artista katalanak umetatik zahartzarora eginiko lanak daude jasota bilduma honetan.

DALÍREN AMETSAK GASTEIZEN

Giza espirituan bada puntu jakin bat eta bertatik bizitza eta heriotza, erreala eta imaginarioa, iragana eta etorkizuna, komunikagarria eta komunikaezina, goia eta behea ez dira gehiago kontraesan moduan ikusten". André Breton-ek 1930ean, "Surrealismoaren bigarren manifestuan" zioenez, puntu hori aurkitzea zen surrealismoaren helburu bakarra.

Teoria horren atzetik eta berau praktikara eramatera, hainbat artista abiatu zen. Eta ahalegin horren emaitza, Salvador Dalí (1904-1989) dagokion zatia bederen, egunotan Gasteizko Amarica aretoan dago ikusgai.

Figueresko artistaren 250 artelan bildu dituzte guztira. Orain arte Euskal Herrian ez da katalanaren horrelako bilduma zabalik egin eta ez dirudi gerora ere luzaroan horrelakorik izango dugunik gurean. Berez, "Memòria dels somnis (Ametsen memoria)" erakusketa Andorran antolatu zen lehenik eta ondoren bertako Gobernua eta Arabako Foru Aldundiaren arteko akordioak ekarri zuen bilduma Gasteizera. Andorrako 150 artelanak 250 bihurtu dira, gainera, Arabako hiriburuan, Suitza, Estatu Batuak eta Espainiako Estatutik ekarritako hainbat obrari esker.

Elefante hanka-luzez eta erloju biguinez betetako olioak eta Galaren erretratuak esperoko ditu beharbada Amarica aretora oraindik hurbildu ez denak. Farge senar-emazteen erretratuak dira beharbada horretara gehien hurbiltzen direnak, baina bestela ez da horrelako askorik erakusketan. Erloju biguinak izan badira, baina brontzeko eskulturetan. Akuarelak, litogra-

■ Salvador Dalí (1904-1989).

fiak, grabatuak, akuaforteak, arkatzez egindako bozeto soilak eta liburuetakoa ilustrazioak dira nagusi. Marrazki batzuk, adibidez, Chicagoko The Ambassador hoteleko paper zati baten gainean daude eginak. Eta artistak lanerako erabilitako bi paleta ere jaso dituzte erakusketan.

AZTERKETARAKO AUKERA.

Erakusketa hau ikusteko dago egina,

□ Artista eszentrikoaren irudiaren atzean dagoen lana ulertzeko parada eskaintzen du erakusketak

noski. Baina izendatu ditugun elementuei esker, Dalíren obraren inguruko ikerketarako ere atea zabalik uzten ditu. Aditu eta ez hain adituentzat, artista eszentrikoaren irudiaren atzean dagoen lana ulertzeko parada ematen du. Izan ere, Salvador Dalí, artista surrealista izateaz gain, pertsonaia surrealista ere izan da, ezohikoa eta apetatsua,

mugimenduko bere kideen artean ezagunena ziurrenik.

Baina bibote kiribildu horren atzean, zazpi urterekin bere lehen urratsak eman zituen artista dago, bere lan handiak burutzeko hainbat eta hainbat zirriborro egindako artista, Josep Pla lagunari liburuak irudiz edertzen zizkiona. Eta horixe da, hain zuzen, Amarica aretoko erakusketak islatzen duena.

Horixe eta, bereziki, Bretonek aipatzen zuen errealitatea eta imaginazioa lotzen dituen puntu horren bilaketa etengabea.

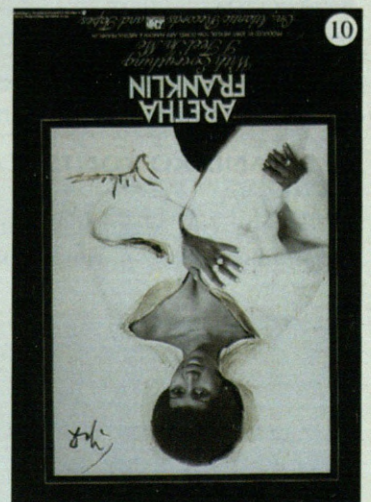
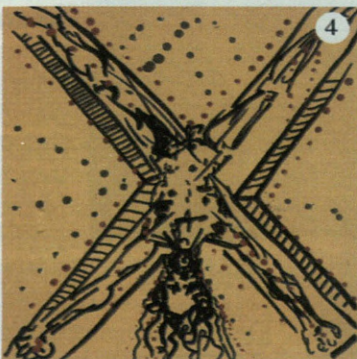
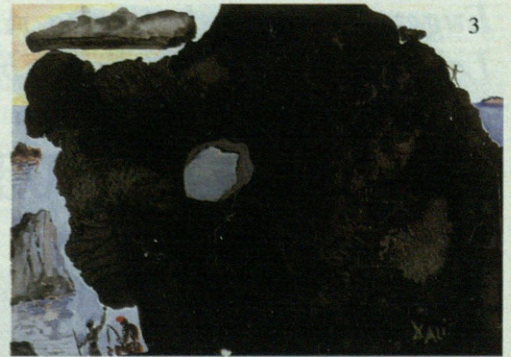
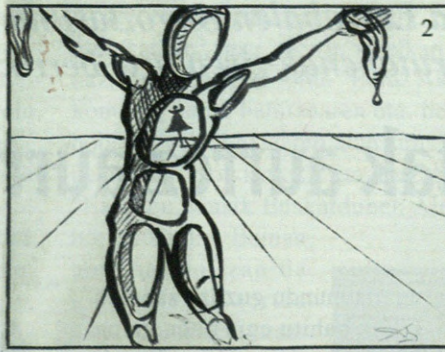
Horrela, behatz bati adarrak aterako zaizkio eskultura batean eta hurrengoan xake pieza bilakatuko da.

Marraskiloari hegoak ipiniko dizkio eta eraikuntza baterako proiektuari, leihoen orde, begi erraldoiak. Giza irudiei bularrean zein buruan egindako zuloek paisaia ikustea ahalbidetzen dute eta Venusen gorputza erdibiturik, arrautz bat ageri da erdian. Aretha Franklin buruz behera ikusiko dugu hemen, film batetarako afitxa aldamenean eta kolore biziko hamabi apostoluak aurretirago.

Bilduma honek artistaren izaera multidiziplinarra uzten du agerian, baita teknika desberdinak menperatzen zituela ere. Urte luzetako bilakaeraren testigantza dago 250 lan horietan, 7 urterekin burututako

marrazkiarekin hasi eta 80ko hamarkadako lanekin amaitzen baita bilduma. Enric Sabater i Bonany Dalíren idazkari pertsonala izan zen urte luzez eta Amaricako erakusketa honetako komisarioa ere bada. Bere hitzetan, "Salvador Dalíren biografia bere lanetik abiatuta egiteko saiakera da" erakusketa ●

◆ NAGORE IRAZUSTABARRENA

- 1- Jugant am l'os, 1921.
- 2- Homb amb forats, 1947.
- 3- Cap de Creus 2, 1977
- 4- The Twelve Apostles, 1971.
- 5- Mrs. Farge, 1960.
- 6- Space Venus n. 273, 1977.
- 7- Profile of Time n. 77, 1977.
- 8- Abrazando..., 1976.
- 9- Fantasmas del pasado junto a mitos..., 1976.
- 10- Eskulturaren interpreta-zioa, 1979.
- 11- The Vision of the Angel n. 108, 1977-1984.

Eugen Beihlen askatasuna, Aita Larzabalen zorroztasuna eta Helder Camara, Lenin eta Maoren teoria eta burutapenak ziren urte berriko lehen albisteak.

Ezpatak aurrez aurre

Esperantzari leiho bat ireki eta indarberriturik ageri zen Z. ARGIA 1971. urtearen hasieran, nahiz editorialean, bere buruari edo bazterrak astintzen zituen haizeari, nork daki, zetorren urtea hain berria izango ote zen galdetu. Gauza da, aldizkari bezala asmo propioak zituela. Harpide multzoa gehitu nahi zuen, nola edo hala, eta horretarako metodo bat asmatua zuen eta guzti: "Eskeiñi, urtebeterako, Z. ARGIA-ren arpidetza, zure lagun, edo auzoko, edo gaixoei" proposatzen zien bere irakurleei, eta bide hori poz-pozik ontzat ematera animatzeko-edo, honako iradokizun hau egiten zien: "Artzailleari jakineraziko diogu, nai baduzu, zuk eskeiñitako oparia dala".

Baina itxaropentsu egoteko beste arrazoi bat ere bazuen. Nola ez, berri on batekin urteari hasiera emateko aukera izanda! "Eugen Beihl jauna, aske" zioen letra larriz lehen orrialdeak.

ALEMANIAKO KONTSULAREN BAHIKETA

Eugen Beihl Alemaniako Donostian zeukan kontsula zen. Burgoseko auzi

militarrarena mundu guztira zabaldu zedin, ETak bahitu egin zuen gizon hau, 1970eko abenduaren leian. Hogeita bost egun geroago, baina, erakunde armatuak aske utzi zuen kontsula, eta Z. ARGIAk zioenez "Euskalerrri guzian arnasa artu genuen, ezpaizan txantxetako izan arazoa. Ogeita-bost egun aietan mundu guziaz bazekien zer dan Euskalerrria, zer eratan jokatzen duan, zer eskatzen duan eta nola-

Eugen Beihl jauna, aske

NON ZER

- LUR ETA ZERU: 3 garrantzi
- HOLANDIA: 3 garrantzi
- POLONIA: 3 garrantzi
- ATZEA: 7 garrantzi
- HAZKUNDU: 12 garrantzi

Dom Helder Camara

Goian, Eugen Beihl, Z. ARGIAko azalean. Ezkerrean, Piarres Larzabal.

ko erantzuna artzen ari dan aspaldi ontan". Hori guztia pozgarria izanda ere, bazuen berriak beste arlo bat, zeharo estimagarria geure astekariarentzat.

■ Don Helder Camara

Zubi, 1971-I-10

Azken garai hauetan istillu haundiak sortu ditu bere lurraldean Helder Camara jaunak. Aurten go udan Europan zehar ibilli zan, eta ibilketa honen ondoren Brasilgo agintadunak jo ta ke beraren aurka hasi ziran mintzatzen. Hauetako batek komunista dala, eta komunistek ordainduta ibilli dala, esan zion. Azkenean Helder Camara jaunari egoki iruditu zaio zer-edo-zer erantzutea (...)

"Kolonialismoa, inperialismo ekonomiko eta kultural baten ondorioa, gaitzesten denean, Brasilgatik, Ego-

Amerikagatik eta hirurgarren munduagatik burrukan ari naizela pentsatzen dut. Eta ontan Ego-Ameriketako jerarkia guziarekin bat nator, Medellinen 1968garrengo urtearen abuztuan barruko kolonialismoaren aurka burrukatzera lotu bai ginan. Indarkeria garaitzeko bide bakarra, gaitzaren sustraira jotzea da, alegia, indarkeriaren ama ala iturria agor beharra dago; injustiziak ala zuzengabekeriak, itxuradun antolamendu soziala, eta eragabekeria ezarritakoa, beste indarkeria ala gogorkeria guzien iturrian daudenak, agor behar ditugu".

Eta bere agerpideen amaieran honela dio: "Atzerritarak Brasiletaz iritzi ohea izan dezaten hontara joka behar genuke: 1.- Aldizkariak eta berri ematea aske, libre, ager dedilla. 2.- Zihurtasun nazionalaren legea errespetatu, eta epaia-aren agiriari gabe ez dedilla inor giltzaperatua izan. 3.- Gurutz-Gorriakoei gure herriko kartzelak ikus ditzaten, ateak ireki. 4.- Azkenik, munduaren errespetua irabazi, barruko kolonialismoa eta neokolonialismoa ala kolonialismo berriari burruka gogor bat eginaz" (...)

"Beste gauza bat ere adierazi zan Beihl jaunaren askatasunarekin", azpimarrazten zuen leunki: "Euskaldun abertzaleak ez dirala iltzaille batzuk, badutela errespetorik, merezi duanentzat". Horretaz gain, "Beihl jaunari eman zaion portuari buruz, ara zer esan zuan, ofizialki, Bonn-eko ministerioak: 'Poza ematen digu, bahitu zutenen aldetik ere, Beihl jaunak portu ona artu zuala jakiteak eta bihotzbera azaldu dutela politiko-griña baino nagusiago. Ministerio au pozik dago diplomatikoak berak hainbesteariñoko kemenarekin etorri zaizkion nahigabeak artu ditualako'".

AITA LARZABALI EGINDAKO ITAUNKETA

Z. ARGIA bezala, jende asko alaituko zen Beihl jaunaren askatasuna hain era onean gertatu zelako. Baziren, ordea, kontuak eskatzeko gogoarekin gelditutakoak ere, "Herria" aldizkariakoak, adibidez. Eta kontu horiek ez zizkioten ETari eskatzeten, bitartekaritza lanetan ibilia zen Anai-Arteako buru bati baino, Piarres Larzabal apaizari, hain zuzen ere. "Larzabal jaun apezari zombait galde" izenburupean gure aldizkariak jasotzen zuen elkarrizketa lekuko.

Jaurtikitako galderen artean (elkarriketa luzea zen eta ezin, bada, hemen oso-osorik azaldu), hona hemen bat, katuak atzaparretan sagua jolasean darabilen bezala egindakoa: "Badira girixtino batzu uste baitute apezak bere lekuan egon behar duela. Ez duzuia uste ekarria izan zaitezkeela politika hortan barnasko sartzea?". Galderatxo ez zen erraza, baina Piarres Larzabalek, apaiza izanik ere, hamaika gorabeheretan kemendutako gizon sendoa izaki, honela erantzun zien: "Hori eskatzen dauteneri errepostu hau emaiten diotet: 'Nun zinezten hola mintzatzeko ni politikak igorri naularik frantses politikaren zerbitzuko zazpi urte osoz, soldadogo, gerla ta bertze, nere adinik hobereanean? Politika nitaz okupatzen denaz geroz, ez ote dut nik politikaz okupatzeko zuzenbiderik?'".

Ez zen ihardespren makala, baina horregatik ez zuen "Herria"ko elkarrizketatzailea kikiltzerik lortu. "Beraz Aleman kontsula haren bahitzearen eta, berdin, hobenik gabe hiltzearen alde zira?" aurpegiratzen zion irmoki. Eta Larzabalek: "Ez dugu deusik Euskaldunek Aleman horren kontra. Bainan hori hartua izan da Euskaldunen zortea munduari ezagut-arazteko. Munduko girixtinoek bete balute beren eginbidea, hor-gaindiko gertakariak munduari ezagut-araziz, ez zen gertatuko Aleman horren bahitzerik".

baten zuzenbidea da bere joka-bidearen hautatzea. Behar dugula euskaldungoa ukatu, euskaldun bat ez delakotz gure gostuko politika alderdian? Ez da gizon bat hiltzen edo mespretxatzen, ez delakotz gure alderdikoa, bainan da, ahalaz, bere ganat tiratzen, erakutsiz eskaintzen

■ Mao Tsé Tung, txinatar agintaria.

■ Leninen, SESBen sortzailearen, 1930eko erretratua.

■ Gure mundu honen ezagutze-nahia

Andolin Eguzkitza, 1971-I-10

Gure gaurko munduaren marxismoaren joerak hauexek dira: alde batetik, URSS-arena, hots, Burokratizismoa zenbaitek deritzoenez; beste bat Trotsky-rena, halaber, Unibersalismoa, eta azkenez, Mao-rena edo Marxismo-Leninismoa. (...) Maoismoa da, bere pentsaera Marx eta Lenin-en lanatazko adierazpen bat dena, eta horrexegatik Marxismo-Leninismo ere deritzo. Mao-k, Lenin-en bidez, Marx-en dei ospetsu hori: "munduko langile guztiok elkar zaitezte", "Gure munduko herri eta langile guztiok..." aldatu du, eta bide hori da Mao-ren lortzerik haundiena, zeren herri zapaldu asko bere alde baitago, eta baita horrexegatik alderantziz ere ●

Ohartuko zaretenez, ezpatak altxata zeuzkaten alde biek. Hona hemen aita Larzabali zuzendutako beste galderatxo bat, adibide gisa: "Zombait ikusi ditugu komunixtak ere ETako horietan. Holako behar dugua bilakatu Euskal Herrian bihar?".

Piarres Larzabalek, orduan: "Gizon

dioguna dela biderik hoberena. Nik ikusten dutana da Euskaldun hoitarik multxo bat direla lehenengo fededun suharrak. Gutarik urrundu badira, ez ote da kausitu dutelakotz, beren iduriz, guk eskainia baino bide hobea?". Har ezak hori, to! ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

A S T E K O L I B U R U A

ARIZMENDIARRIETAREN ERALDAKETA PROIEKTUA

LANKIDETZA
Batzuen artean
LANKI
162 orrialde
1.600 pezeta
64 libera

Jose Maria Arizmendiarrietaren pentsamendua eta hark ereinda utzi zigun hazia lehen aldiz euskaraz aztertzen dituen liburu hau, lankidetzan egin izan da, aztergai zuten pertsonari zegokion bezala. Nerea Agirre, Joseba Azkarraga, Eunat Elio, Oihana García, Jon Sarasua eta Ainara Udaondo, Mondragon Unibertsitateko Humanitateak eta Hezkuntza Fakultateko ikasle eta irakasleak dira, eta "Lankidetza. Arizmendiarrietaren eraldaketa proiektua" beren lanaren emaitza da. Ohartu ziren, Arrasateko kooperatiben esperientziaren bultzatzaile eta pentsalari nagusia izan denaren pentsamendua ez zela

oso ezaguna, ez euskal gizartean oro har (Joxe Azurmendik honetaz izugarrizko lana egina badu ere), ez eta, neurri batean, gizarte kooperatiboan bertan ere. Hori konpondu beharra zegoenez, Arizmendiarrietaren pentsamendua eta jarrerak, ikuspegi didaktiko eta dibulgatzaile batetik agertuko zituen liburua osatzeari ekin zioten. Ahalik eta modu labur, koherente eta argienez eman nahi zuten ezagutzera. Ondorioa hauxe da. Hitzaurrea Joxe Azurmendik egin du, eta epilogoia Alfontso Gorroñoagoitiak, Arizmendiarrietaren pentsamendu eta ekinbidearen zuzeneko lekuko izan den pertsonak.

▼ Egileari Galdezka

"Arizmendiarrera pentsamenduaren ekintzaile bat zen"

Ainara Udaondo

■ Zein da, zure ustez, liburu honen ekarpenik interesgarriena?

Esanguratsuen, behintzat, laugarren kapituluak dagoela esango nuke. Bertan bildu nahi izan ditugu Arizmendiarrietaren jarrerak. Izan ere, liburu honek biltzen duen pentsamenduaren atzean eta, oro har, Arrasateko esperientzia kooperatiboaren jatorrian, pertsona bat dago.

■ Zer azpimarratuko zenuke Jose Maria Arizmendiarrietaren nortasunetik?

Begirada zorrotzez egin ziola so gizarteari, eta ikusitakoak sortutako sumindura etikoak eman ziola ekintzarako indarra. Begiak urrun, ametsetatik gertu, baina oinak lurlean jarrita zituen Jose Mariak. Pertsona eta komunitate autoeratu berria sortzeko ametsa zuen, baina bere ingurunea aldatzeko metodo zehatzetan oinarrituz. Utopiko errealista zela esan daiteke.

■ Nola gauzatu zituen asmo horiek?

Bere begiak aipatu ditut, baina eskuak ere gertu izan zituen: lane-rako, eraldatzeko, eraikitzeko, sortzeko... "Ekintzetan bilakatu ezin daitekeen hitza, alferrikako hitza da", zioen. Eta ekinbiderako pausoak eman zituen, giza duintasunaren neurriko komunitate bat sortzeko. Baina hankak eta oinak ere martxan jarri zituen. Ez zegoen lasterka ibili beharrik. Bere ustez, "benetako iraultza, pertsonen kontzientzia eraldaketan oinarrituko den iraultza, ez da bat-batekoa izango". Baina benetako indarra bihotzetik zetorkion, eta ausardiaz ekin zion pertsona eta komunitate berria sortzeari. Pertsonengan neurrigabeki sinetsi zuen, gauzak ezberdin egin zitezkeela pentsatu eta egin egiten saiatu zen. Pentsamenduaren ekintzaile izan genuen, eta era berean ekintzaren pentsalaria.

LIBURUAK

LEZOKO

BASERRIAK

Aitziber Murua

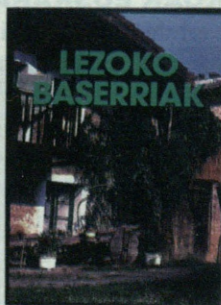
Uribe-Etxeberria

LEZOKO

UNIBERTSITATEKO

UDALA

143 orrialde

LEZOKO BASERRIEN BILAKAERA MENDEZ MENDE

Liburu eder honetan, Lezoko baserrien nondik norakoaz eginiko ikerketa aurkezten digu Aitziber Murua Uribe-Etxeberriak, argazki eta guzti. Lezoko Unibertsitatea Donostiako barrutian, Gipuzkoako ipar-ekilealdean kokaturik dago, Jaizkibel mendiaren magalean eta Oiartzun ibaiaren eskuineko ertzean. Eta hain zuzen, bere baserrien bilakaera ikertu du Aitziber Muruak, XII-XIII. mendeen artean familia ekoizpenerako oinarritzko unitate bezala sortu zirenetik gaur arte, XV. mendean harrizko egitura hartu zutela oso kontuan izanik. Nekazal zikloa, garia ereiteari utzi eta artoa ereitera pasa zirenekoa, lur berrien zabalkuntzak, karobiengarrantzia, elikagai berriak (patata), nekazaritza tresnak, abeltzantza, jabetza eta herentzia, baserrien barne eta kanpo egitura, ezbeharrak, jabetza aldaketak eta abar aztertzen ditu bertan.

**XX. MENDEKO
POESIA KAIERAK:**

J. A. ARTZE

Antologia egilea,

Koldo Izagirre

SUSA

61 orrialde

700 pezeta

28 libera

J. A. ARTZE: POETA BATEN ERALDAKETAN BARN

Laino guztien azpitik... eta sasi guztien gainetik ibilia da Joxean Artze. Bere poemagintza ezaguna da, poetak berak aurrez aurre aurkeztu izan digulako eta kantari mordo batek abestu izan duelako. Nork ez du gogoratzeko "Hegoak ebaki banizkio..." (poemaren izenburua "Txoria txori" izan arren), "Ederra bada herriagatik hiltzea...", "Lanagizonamakina", "Maite ditut maite/gure bazterrak" eta beste hamaika poemen mamia? Baina poetak urrats gehiago eman ditu bere bizitzan zehar, eta horrela ikusten du bere bilakaera Amaia Iturbidek, liburu honen hitzaurrean Koldo Izagirrek jasotakoaren arabera: "Beat generation horren partaide izan zen poeta metafisiko, abangoardista eta konformagaitz honek, postmodernismoaren aroan tradizioa defendatzen du, yuppien sasoiaren aszetika laiko bat praktikatzeko eta kristautasunera itzuli da".

BELDURRAK

AIREAN

Karlos Santisteban

GERO

93 orrialde

1.200 pezeta

48 libera

GOZA DAITEKEEN IZUALDIAN MURGILDURIK

Hamar-hamabi urtetik aurrerako gaztetxoei zuzendua dago "Beldurrak Airean" ipuina. Dozena bat urte izango ditu Iratik ere, abentura osoaren narratzaileak. Neskak bere andereñoaz mintzo zaigu hasiera-hasieratik. Izan ere, izugarria da andereño hori, eta nola ez, izugarri maite dute ere ikasgelako guztiek. Ez al zenuke zuk maitatuko, negu gorrian aste beltza antolatzen dizun andereñoa? Egitarau zoragarria du aste beltz horrek, gainera: txiste eta asmakizun beltzak kontatzea, amesgaizto lehiaketa, mozorro beltzak egin eta jantzea, beldurrezko film bat ikustea, itsasadarrean ontzi batean ibiltzea... Beraz, lorian daude Irati eta bere ikaskideak, baina oraindik ez dakite gertatu behar zaiena ikaragarria izango dela. Halako batean, matematikak ikasteko ordua iritsi eta hara non ikusten duen Iratik halako argi arraro bat.

**Beti
hurbilago.**

Zerbitzu integrala,
pertsonalizatua,
hurbila eta
etengabea.
Horixe
da gure
konpromisoa.

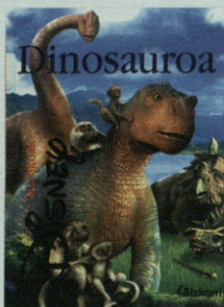
**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Z E R B I T Z U A

L I B U R U A K

DINOSAUROA

Disney
AIZKORRI
112 orrialde
1.695 pezeta
67 libera

DISNEYREN KLASIKOAK EUSKARAZ

Disney produkzio etxe erraldoiak animazioko filmetan aurkeztu izan dituen tituluaren bilduma da "Disneyren Klasikoak" deritzana. Eta Disneyk zinemara eramandako istorioetako gertakariak eta irudi multzorik zabalena eskaintzen die, orain euskaraz, Aizkorri argitaletxeak irakurtzen hasiak diren haurrei, marrazki lagungarri askoz hornitutako liburuetan. "Dinosauria" desagertutako espezie horretan nolabait oinarriturik dagoen istorioa da. Den-deñak bake ederrean bizi ziren garaietara garamatza, ordea. Baina orduan ere arriskurik falta ez! Halako batean, dinosauro etsai gaizto batek eraso egingo dio dinosauro jatorren koloniarri, eta ama batek, bere arrautza babesteko, ausardiaz aurre egiten dion arren, gauza da, gaua iristerakoan, arrautza ez dagoela berak utzitako lekuan...

EGAN

Luis Mari Mujikak
zuzendua
EUSKALERRIAREN
ADISKIDEEN
ELKARTEA
227 orrialde
2.000 pezeta
80 libera

EGAN ALDIZKARIAREN II. GARAIIKO LIII. ZENBAKIA

Euskalerriaren Adiskideen Elkarteko "Boletina"ren euskarazko gehigarria dugu "Egan". Bere bigarren garaian murgildurik dago eta dagoeneko LIII. zenbakia kaleratua du. Zenbaki horretan, azterketa literarioak, sormenezko lanak, euskarazko haur eta gazte literaturari buruzko azterlana eta hainbat adabaki aurki daitezke. Besteak beste, Iñaki Aldekoak "Euskal narratibaren azken norabide batzuk" aurkezten du. Jon Kortazarrek, berri, "1999ko kaiera". Gotzon Garatek, "Lauaxeta eta jesuitak: ohar batzuk". Elisabete Garmendiak, "Patxi Etxeberrria, andoaindar ezezaguna". Luis Mari Mujikak, "Mikel Lasaren lehen poetikara hurbilketa bat". Angel Zelaietak, "Gabriel Aresti Zorrotzako portuan". Eta Juan San Martinek, "Javier Marías idazlearen uste ustela" eta "J. M. Setien apezpiku jaunaren gizatasuna eta zintzotasuna".

ZURE AITARI MARISUKALDE DEITZEN BADIOTE

Oso interesgarria da Silvia Ugidosen idatzitako ipuin hau ("Mio padre ye ama de casa" du bere jatorrizko izenburua; Joxan Ormazabalek euskaratua eta Mikel Valverde marraztua izan da). Bertan, arazo korapilotsu bati aurre egin beharrean aurkitzen da neskato bat. Izan ere, "Nire aitaren lanbidea" izeneko idazlana egiteko eskatu diote eskolan, eta bere aita etxeakoandrea izaki (barka atrebentzia, baina, "etxekogizona" esatea oso gaizki al legoke?). Oi zer-nolako algarak egin dituzten bere ikasgelakoek hura jakitean. Zaplasteko bat baino gehiago eman behar izan du, isil zitezen... Baina horrek ez du auzia konpondu, bistan da. Eta berak izugarri maite du aita, eta baita duen lanbidea ere, jakin badakielako etxean zain izango duela, xelebrekeriak kontatuko dizkiola, erratzaren kirtenarekin tangoa dantzatzen irakasten ari zaiola...

D I S K O A

ULTRA-KOMUNIKATZEN

Anestesia
ESAN OZENKI
12 kanta
2.100 pezeta
84 libera

BESTE BEHIN ANESTESIA INDARBERRITURIK

Hamabi kanta eskaintzen dizkigu Anestesia taldeak bere bigarren etapa deitu daitekeen honetan. Izan ere, 1998aren amaieran etenaldi bat izan zuen talde heavy honek. Bazeratzen hamar urte jotzen, eta zuzenean kontzertu piloa eman ondoren, orduko baxuak, Txarlyk, taldea uztea erabaki zuen. Hilabete batzuk pasa ondoren, ordea, ordurarteko abeslariak baxuaren ardura hartu zuen eta

handik gutxira Atxantatu taldeko Ibonen fitxaketa egin zuten, Anestesiako abeslari berria bera izan zedin. Eta hemen dago laukotea, "Iritzia", "Gaitzespen eguna", "Mila modu", "Bidea", "Zenbaki anonimo bizidunak", "Ultra-komunikatzen", "Harresia", "Hollywood", "Gatibotasunean", "Dimentsio galdua", "Negarra erabiliz" eta "Ez naiz existitzen" eskainiz.

Datorren astean ARGIArekin batera:
SAGARDOA POSTERRA eta
ERREPORTAJE BEREZIA

Makina
 bat tresna
sagardoa
 egiteko

Frutua zuhaitzetatik erortzen denetik edari bihurtzen dutenera arte. Tresna ugarik eta gizakiak sagarra sagardo egiten dute. Hona hemen bilakaera urratsez urrats:

- ~ Sagar bilketa eta neurketa. ~
- ~ Sagarra jotzeko tresnak. ~
- ~ Patsa estutzeko tresnak. ~
- ~ Sagardoa egiteko ontziak. ~
- ~ Sagardoa botilaratzea eta sagardo botilak. ~
- ~ Sagardoaren garraioa. ~

Eta gainera...

- ~ Fraisoroko sagardogintza eskola. ~
- ~ Sagardo etxearen egitasmoak. ~

Erreportajearen egilea: Nerea Pikabea

TURTZIOZ, urtarrilak 17
Kontzertua
Elliot Murphy estatu batuarrak sentimenduz beteriko rock kontzertu indartsua eskainiko du Oliver Durand gitarrajolea lagun duela.
El Tilo aretoa
22:30

GERNIKA-LUMO, martxoaren 11 arte
Erakusketa
Gema Intsaustik margolan, eskultura eta bestelako artelan bereziak paratu ditu Gernikan.
Euskal Herria Museoa

DONOSTIA, otsailaren 10a arte
Erakusketa
Hainbat artistaren argazki, eskultura, pintura eta beste zenbait artelan bildu dira "Etxe-arteak" izeneko erakusketan.
Koldo Mitxelena Kulturunea

BAIONA, urtarrilak 12
Antzerkia
Les Zaninos taldeak "Andre Kupp" antzezlanaren taularatuko du ostiralean.
Baiona antzokia.
20:00

BILBO, urtarrilak 13
Abarretan
Bixikan Animazio Taldea arduratuko da "Abarretan" haurren jolas eta kirol eguna alaitzeaz.
Kafe Antzokia
18:00

GASTEIZ, urtarrilak 16
Piano emanaldia
Nairi Grigorian pianojoleak Bach eta Chopin konpositoreen piezak eskainiko ditu beste batzuen artean.
Vital Kutxa Fundazioaren aretoa.
20:00

AZPEITIA, urtarrilak 13
Kontzertua
Mikel Urdangarin musikari zornotzarrak "Espilue" bere hirugarren diskoa aurkeztuko du.
Herriko zinema
22:00

ZARAUTZ, urtarrilak 12
Literatura solasaldia
Felipe Juaristik Edorta Jimenez nobelagilea elkarrizketatuko du.
Oleri Etxea
19:30

MIARRITZE, urtarrilak 13
"Chez toi, chez moi"
Chat PerchE konpainiaren antzezlanaren, Seccotine izeneko neskatilak jauregi bateko lorategira sartu nahi du gaua bertan igarotzeko. Pipaillon jaunari ordea ez dirudi ideia ona iruditzen zaionik. Jauregiaren labea bera denez gero...
Koliseoa
17:00

IRUÑEA, abuztuaren 31 arte
Saiakera saria
Euskaraz idatzitako edozein gai buruzko saiakerak edota iritzi lanak zabaldu eta sustatzeko asmoz, Pamiela argitaletxeak "Juan Zelaia Saria" antolatu du. Irabazlearen lana Durangoko Azokarako argitaratuko da.

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

gizarte-ekintza
obra social

Aiara-Gorbeialdea.

120 km • 2-4 egun

Arabako urjauziak (II)

Naturaren boterea barrutik sentituz

Bilbo zeharkatzen duen itsasadar ospetsua, bere bi adarretako batean behintzat, Burgos eta Araba arteko mugan jaiotzen da, eta euskal lurraldean bizigai dugun miraririk handienetakoa du emaitza. Horrelako ikuskizun baten aurrean -ia hiruehun metroko urjauziak sortutako irudi eta burrunbada- gizakiok oraindik naturagandik zer ikasi eta zer errespetatu handia dugula ohartzen gara.

■ Ihesi honetan kotxea albo batera uzteko ordua da.

■ Nerbioiren urjauzia ikuskizun txundigarria da.

 URDUÑAKO MENDATE IZUGARRIA igotzen hasiko gara, tarteka panoramika zoragarriak eskainiko dizkiguna. Gaina harrapatu baino lehen Gaztelako lurretan sartuko gara. Berau igaro eta handik kilometro batera, ezkerrera, etxalde baterako sarrera ikusiko dugu, "Junta Castilla-León - Coto Privado de Caza" dioen langa metaliko berde batez. Sartu; ez zarete damutuko.

Bidexka zabala txarto asfaltatua dago, bidezulo handiekin, beraz oso kontuz joan behar da. 3,5 km.tara bidegurutze batera ailegatuko gara: ezkerrera "Senda Mirador Esquina Rubén" eta eskuinera "Senda Mirador Cañon del Nervion". Lehenbizi ezkerrean abiatzea gomendatzen dizuegu (1,5 km), bertatik Urduñako Baileraren ikuspegi izugarria izango duzuelako. Puntu horretan, gomendioa beste begiratokira oinez abiatzea izango litzateke, arroilaren ertzaren gaineko paseoa zoragarria delako (3 km).

Dena den, bidegurutzera itzuli eta kotxez abiatzen bazarete ere (bidegurutzetik 2 km), iristean ikusiko duzuenaren aurrean, batez ere euri garaia bada eta urjauzia sortu bada, erabat txunditurik geratuko zarete: Nerbioi ibaiaren Arroil-Iturburu ezin ikusgarriagoa. Aho zabalik utzi zaituzten mirari hau barrutik, behetik, behatu nahi baduzue, mendatea berriro jaitsi ondoren eskumara Delikarako bidea hartu.

Dagoeneko Delikan gaudela, berau zeharkatu, zubi baten azpitik igaro eta herrixkaren amaierako atsedeneleku-askaldegian aparkatu, errekaaren alboan. Puntu horretatik aurrera Nerbioiren arroil izugarrian barnera gaitzek, iturburu-urjauzipean jartzearaino.

GUIURIKO URJAUZIA ETA GORBEIAKO PARKE NATURALA

Berriz ere Urduñatik pasatzen den errepidean, eskuinerantz Gasteizerako norabidea hartu behar dugu. Tartean, lauzpasei kilometrotara, oraindik ere zonalde honetan arruntak diren arroi-paisaia ikusgarriak behatzeko aukera berri bat izango dugu, eta pixkat aurrerago, gure ezker aldean, Gorbeia silueta zabala ere agertzen hasiko zaigu.

Beti zuzen jarraituz, beste hiru bat kilometrotan Guiuri-Gujuli harrapatuko dugu. Beste kilometro batera berriz, kartel marroiska batek Urjauziraino (Cascada de Gujuli) ezkerreko norabidea markatzen digu, 50 metrora dagoen aparkalekuraino. Herriko erdigunetxotik zein aparkaleku honetatik, Guiuriko Urjauzi eder-ederra oso hurbil geratzen zaizue. Ziur egon metro gutxi hauek oinez betetzen badituzue, ikuskizunak zuen edertasun-gosea soberan asetuko duela.

Gasteizerako errepidean hurrengo gunea Beluntza izango da; handik 2 km. tara eskumara jo beharko dugu, bestela autopistan sartzen gara. Beste kilometro batera Murgiarantz irten beharko dugu, segituan Ametzagaña zeharkatzeko. 1,5 km. tara azkenean, Gorbeia Parkeko populagunerik garrantzitsuen eta Zuia bailara-udalerriko hiriburu den Murgia herrian sartzen gara, inguruko edertasunek erakarrita txalet eta bigarren etxebizitzetaz josia. Inguruko ikuspegi polita, hurbil den Oroko Andra Mari Santutegitik lortuko duzue.

Murgiako sarreran ezkerrean egitean, Gorbeia Zentrala nora-

bidean, bide erdian Sarriako eliza ageriko zaigu, bidegurutze bali-tzan, bere eskuinetik Markinara eta ezkerretik Gorbeiarantz zuzenduko baikara, (gure kasuan ezkerretik joko dugu). Hortik aurrera, Gorbeiapeko zelai ederretara iristeko, errepidea zuzen segituko dugu, batzuetan sigi-saga baina beti kartel ugariak jarraituz, Zentralera 2 km. ra ailegatuz. Hortik aurrera, Gorbeia Parke Natural ederrean murgilduz, mendia bera igo genezake, Baias ibaiaren bideari jarraituz.

Murgiara itzuli eta berau zeharkatuz, oraingoan Muruarantz abiatuko gara, zuzen eta Gasteizerako norabidea hartu barik. Bidegurutze honetatik 300 metrora agertuko zaigunean berriz, ezkerrean jo beharko dugu, Zarate-Gopegirantz. Horrela, 3 km. ra Manuerga, eta beste bitara Gopegi zeharkatuko ditugu, berehala ezkerrean Muruarantz jo aurretik. Gure helmuga Muruako Urtegia da, errepide-amaieran Gorbeia ageriko tontorreraino eramango gaituen bidezidorra hasten delako.

NERBIOIREN ITURBURUA

Burgoseko begiratokitik ikusita (ikus ibilbidea) urtearen zati-rik handienera, urik ez daramanean, jada zeharo txunditu-ta uzten bagaitu (guri Colorado-ko Arroil ospetsuaren zati bat gogorazten digu)... zer esan garai euritsutan sortzen duen 270 metroko urjauzia deskribatzeko? Hitzak ere soberan daude; ikusi eta entzun egin behar da.

ITURBURURANTZ DELIKATIK

Naturaren indar erraldoi honen behealdeko ikuspegi lortu nahi badugu Delika herriko askaldegi-atsedenlekutik abia gaitzke (ikus ibilbidea), ibaiaren sorbururaino zuzenduz. Kontuan izan gero eta ur gehiago izan (batik bat udaberrian) ikustaldia orduan eta zoragarriagoa izango dela, baina baita zailagoa eta arriskuetsuagoa ere (ibaia handitua behin baino gehiagotan zeharkatu beharko da), eta alderantziz, urik ez zean bidea erreza bihurtzen da baina ez du hainbeste merezi.

Askaldegitik, ibaia ezkerrean dugula urjauzitxo batzuk igaro eta harrizko zubi bateraino ailegatuko gara; zeharkatu eta beste aldetik arroilean barneratzen joango gara, bidezidorra ibaian bertan amaitzen den arte. Hortik aurrera dator zailtasuna, erre-ka ahal dugun moduan behin eta berriz pasatu beharra. Beste aukera bat, tarteko uharka eta urjauziak gertutik sentitu eta ikusi ez badituzue ere, harrizko zubia igaro eta goialdetik ibaiaren hasiera ingururaino eramango gaituen saihezbidea hartzea

bbk
Bilbao Bizkaia Kutxa

Bizkaia **beti** gure bihotzean

da, azken unean ibaira jaitsiz.

GORBEIA PARKE NATURALA

Erdi bizkaitarra erdi arabarra, 21.000 Ha.ko naturgune honek izen bereko mendi multzoa biltzen du, eta Euskal Autonomia Erkidegoko naturgunerik handiena da. Neolitikotik behintzat populatua, antzinako artzain-kultura irudikatzen duten

monumentu megalitikoaren artean ikaztegi edo kirikiñoen (gaztain-biltokiak) aztarnak ere topa ditzakegu.

Natur-Parkeak landaretza-tapiz zabala (pagadiak, hariztiak, ameztiak...), fauna ugaria (oreinak, igarabak, sai zuriak, aztoreak...) eta natur paraje ikusgarriak gordetzen ditu, Itxinako karst-a, Mairuelegorreta kobazuloa edo Guiuriko urjauzia, esaterako.

GORBEIAGANEKO GURUTZEA

Gorbeiagane, izenak dioen moduan, izen bereko mendizerra-

■ Parajeari begira soilik ez geratu. Landaretza eta animalia sorta arretaz aztertzea merezi du.

URDUÑAKO UDALA

Foru Plaza, 1 - Tel.: 945 38 30 03 - Fax: 945 38 34 45

~ Erdiaroko hiria, geroari begirako hiria ~

Bizkaiko Hiri bakarra, hirigune historikoa, XII. Mendeko harresiak
Urduñak hunkituko zaitu, bere inguruek liluratuko zaituzte

ren punturik altuena da, eta bertan Euskal Herriko mendi tontorretako gurutzerik ospetsuena dago. Leon XIII Aita Santuak XX. mendeari ongi etorria emateko tontorrik altuenetan gurutzeak jartzeko agindua eman zuenetik, hiru izan dira Gorbeia koroatu

dutengurutzeak. Lehenak, 1901an inauguratua, hilabetera ekaitz batek bota zuen. 1902an bigarrena jarri zuten, baina 1906an haizeak berriz ere bota egin zuen. Azkenik, hirugarren eta azkenak, 18 metrokoa, gaur arte eutsi dio.

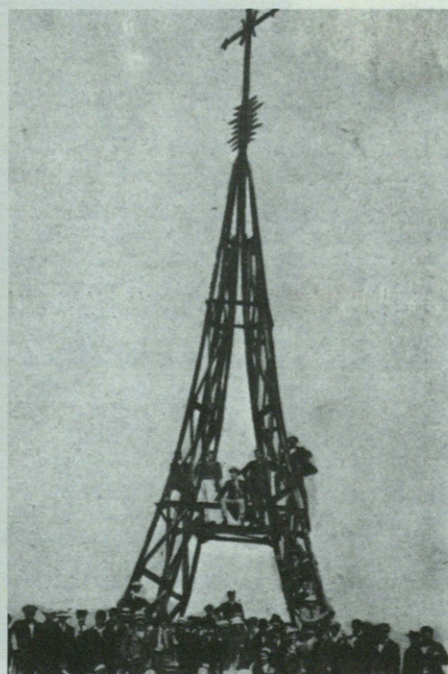

■ Elur arrastoak Gorbeian. Orain da mendia mantu zuriz janzteko garaia.

Gora iristeko arabar biderik errazena Gorbeia Urtegian hasten dena da (ikus ibilbidea). Parkeko bidezidorretako seinaleei jarraituz gero 7 bat km.tara goian izango gara. Goian 106 mendi seinaltzen dituen norabide-mahaia dago, Erdi-Pirinioak ere ikusiz.

GUIURIKO URJAUZIA

100 bat metroko urjauziak sortzen duen irudia eta soinua ez da edonon goza daitekeen ikuskizuna, eta beraz, hau ezinbestez bisitatu beharreko beste leku zoragarri horietako bat da. Herrira baino, Gorbeia Parke Naturalaren izkinatxo batean (ikus ibilbidea) koka-

■ Gorbeiganeako gurutzea 1913an.

Datorren astean ARGIAN...

Enkarterrietako Atea: BALMASEDA

👁 Historia, Monumentuak, Natura, Informazio praktikoa...

Ihesi Euskal Herriko Gida Turistikoa

■ *Neguko hotzak eta haize zakarrak uzten badigu bederen, bailara, auzo eta mendi tontorrak identifikatzen badugu lana.*

turiko urjauziaren aparkalekuxora iritsi bazarete, natur-mirari honetara iristeko bi modu ditugu:

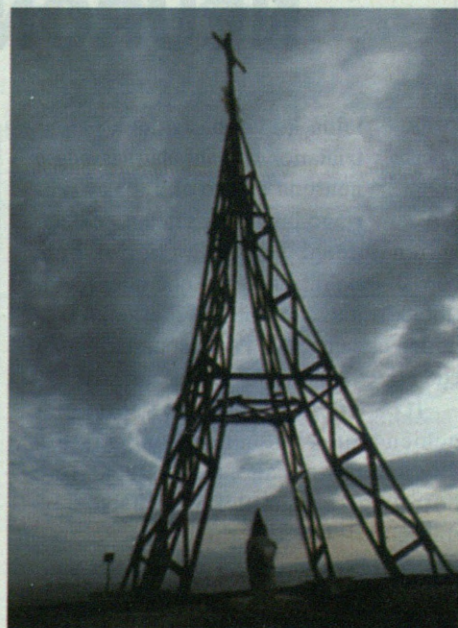
1- Aparkalekua amaitzen den lekutik lurrezko bide bat ateratzen da, ezkererantz eta beherantz, begiratokiraino zuzenean doana.

2- Bestela, kotxeentzat sarrera debekatua jartzen duen asfaltatutako bidea hartu eta 150 bat metrora eskumara beste bidetxo batetik jo, zuzenean behatoki urdineraino (tamalez ez dator bat inguruko edertasunarekin).

Hemendik aurrera, zera erabaki behar: zintzoak izan eta bertan geratu (zelaietatik igaro gabe, gertutik eta osorik ikusteko aukera galduz) ala debekuari kasurik egin gabe zelaitik pasatu eta urjauzira gerturatu. Arazorik nahi ez baduzue (gainera iristeko erarik

errazena ere bada), herritxotik bertatik ere, trenbidea pasatuz (kontuz ibili), urjauziaren gainera segituan hurbilduko gara.

Dagoeneko bertan, arroil edo haitzebakiaren paretetatik zintzilik daudela diruditen arbolek begiratokirik pribilejiatuenak dira, baina kontuz ibiltzea gomendatzen dugu (ez ahaztu beheraino 100 metro inguru daudela). Azkenik, kontuan hartu jauzia euri-garaian edo ostean udan baino askoz ikusgarriagoa dela. Urik ez badago, aldiz, lekua polita da, noski, baina ez da berdina, ez horixe.

■ *Mendizaleen bisitaren zain dago.*

Informazio Praktikoa

DELIKA

Jatorduan:

Ortzaibe Jatetxea- Delikako Askaldegi-
Atsedenekua.

MURGIA-ZUIA

Turismo Bulegoa: Udal Plaza 1.

☎ 945- 43 01 33.

Udaletxea: ☎ 943- 43 00 05.

Larrialdia: ☎ 943- 43 00 30.

Jatorduan:

Arlobi Jatetxea- Elizalde 21.

Jan eta lo egiteko:

**Hotel Zuya- Domingo Sautu 30. ☎ 945- 43
03 00. Logela bikoitza 8.000-9.000 pza.

**Hotel-Egoitza Casa del Patrón- San Martín 2.

☎ 945- 46 25 28. Logela 8.000-8.500 pza.

MARKINA-ZUIA (GORBEIA PARKE NATURALA)

Informazio-Zentrala: Markinan, Parkearen
sarreran.

Lo egiteko:

Perrenku Nekazal Etxea- K/ Perrenku. ☎ 945-
43 02 24. Logela 4.500-5.500 pza.

SARRIA

Gorbea Bide Nekazal Etxea- Pagazuri 8.

☎ 945- 43 00 46. Logela bikoitza 4.000 pza.

MURUA

Goikuri Nekazal Etxea- Goikuri 1.

☎ 945- 46 40 84. Logela 6.000 pza.

Kaleratu berri den "Orquídeas de Bizkaia" liburuarekin osatuago dago Euskal Herriko landarediaren mosaikoa. Bizkaian, adibidez, 37 orkidea espezie daudela jakin dugu.

BIZKAIA, AURRERA

Joan berria dugun 2000. urtean isilpean igaro eta mende berriko zurrumbiloan ezkutatuko denaren beldurrez, Bizkaia maitean argitaratu zuten liburu berezi baten berri eman nahi dizut. "Orquídeas de Bizkaia", Amador Prieto Fernández biologoak sortu eta Bilbao Bizkaia Kutzak, bere Bizkaiko gaiak sailean kaleratu zuen iazko udaberrian. Ekimen benetan txalogarria da, baina txalo hauek zalapartatsuak eta uju artekoak lirateke euskaraz kaleratu izan balute. Mende berrian ere betiko erretolikan aritu beharra...

Nafarroan duela hogeit bat urte argitaratu zuten bertako orkideei buruzko liburu bat, eta oraingo honekin pixkanaka

osutzen ari gara Euskal Herriko landarediaren mosaikoa.

Orkideena, munduan ezagutzen den familia zabalenetakoa da. Gutxi goitti-

beheitti 30.000 kide ezagutzen dira eta oraindik gehiago aurkitzeko itxaropena dezentekoa da. Milaka hauetatik 250 bat dira europarrak eta 16 generotako 37 espezie aurkituak dituzte Bizkaiko lurretan. *Epipactis*, *Gimnadenia*, *Aceras*, *Barlia* eta *Spiranthes* nektargileak, lore gozoagoak edo emeak imitatuz intsektuak erakartzen dituzten *Serapias*, *Cephalanthera*, *Orchis*, *Ophrys* eta *Dactylorhiza*, *Neotinea* eta *Anacamptis* kakalardo -eta tximeleta- erakarleak, *Limodorum* parasittoa, lurpean loratu daitekeen *Neottia*, *Platanthera* eta *Nigritella* generotako generoa, alegia ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

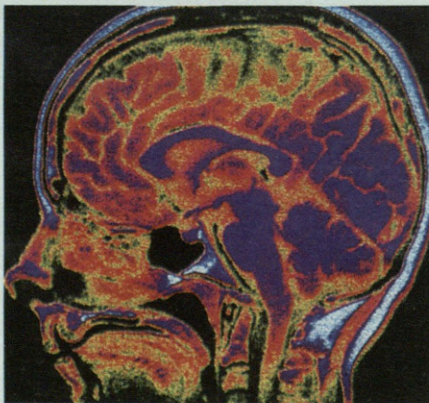
O S A S U N A

Lan gutxi egiten duten neuronak besteak baino azkarrago hiltzen direla frogatu da. Aurrikuntza hau mesedegarri gerta daiteke zenbait gaixotasunen tratamenduan aurrera egiteko.

NEURONEN HILKORTASUNA

Lleida-ko Unibertsitateko zientzialariek frogatu ahal izan dute neurona ez oso aktiboak azkarrago hiltzen direla lan gehiago egiten dutenak baino. Eta horrek bide berriak ireki ditzake gaitz neurodegeneratiboak tratatzeko botiken ikerketan (eta horien artean daude Parkinson, Alzheimer edo esklerosi amiotrofikoa bezalakoak).

Itxura denez, aktibitate edo lanik gehien egiten duten neuronak gai dira modu autonomoagoan elikatzeke (eta horrela bizirik irauteke), beharrezkoa duten kaltzioa generatzeko. Kaltzioa, zientzialariek diotenez, gai da beste neurona batzuekin elkartrukatu behar dituen proteinak ordeztzeko, eta horrela neuronarik aktiboenak beren kasa funtzionatzen

jarrai dezakete, beste neuronekin apenas erlaziorik eduki gabe.

Joan Comella da ikertzaile-talde horren zuzendaria, eta bere ustetan "aurki-

kuntza horrek zientifikoki frogatzen du ez bakarrik jarduera elektrikoaren maila handiagoak ez dakarrela neuronen desgaste handiagorik; aitzitik, berorien bizi-iraupena segurtatzeko faktore ezinbestekoa edo erabakigarria baita jarduera hori". Beraz, neuronen lanak arautu eta gobernatzen du berorien bizi-iraupena. Izan ere, neuronen funtzionamendua gehitzen denean, zelula-barneko kaltzio-maila gehitu egiten da eta honek, bere aldetik, independenteago égingo ditu neurona horiek, bizirik denbora luzeagoan mantentzen daitezke.

Orain aurrikuntza teoriko horri aplikazio praktikoa bilatu behar zaio, gaixotasun neurodegeneratiboen tratamenduan aurrera egiteko ●

◆ JAVIER AGIRRE

Denborapasak

Kike Amonarrizen
Umorea

ARRAUTZA KARRATUAK

Baserritar hark ezin zuen sinetsi oilo harekin gertatzen ari zitzaiona: oiloak arrautza karratuak jartzen zizkion!

Euskal Herrian horrelakorik sekula ez zela gertatu eta Eusko Jaurlaritzako Nekazaritza Saileko teknikariek oiloa ongi ordainduta erosi egin zioten, fenomeno harri-garri haren nondik norakoak aztertu eta gertutik jarraitzeko asmoz.

Nekazaritza eskola batera eraman eta hango oilategian sartu orduko ordea, oiloa arrautza normalak jartzen hasi zen atzera.

Baserritarrari deitu eta gertatutakoaren berri emandakoan oiloa ikustera joan zen:

- Baina zer dela eta, ez dituzu orain arrautza karratuak jartzen?
- Horixe besterik ez zitzaidan falta! Funtzionario egin eta ipurtzu-loa puskatzen jarraitzea!

HORTZAK GARBITU

Maximok 80 urte ditu eta Petrak 75. Biak senar emazteak dira eta Benidormeko hotel batean daude, astebeterako. Esnatu berritan, Maximo komunera sartu da:

- Zertan ari zara Maximo? -galdetu

Asteko Lokuzioa

MANIXUT?

AHUNTZEZ JOKATU

Kartetan eta, errebantxaren errebantxa jokatu

**Lehen jokua galdu, errebantxa galdu;
ahuntzez jokatu eta galdu.
Zertarako eseri nintzen bada mahai
aurrean egun hartan?**

ECHAR LAS CABRAS /
LA REVANCHE / DOUBLE OR QUITS

2A2PIAK BATMAN

dio Petrak-

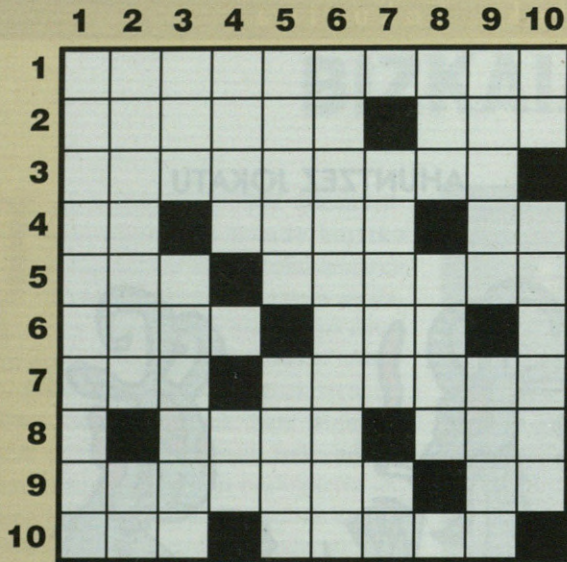
- Hortzak garbitzen ari naiz!
- Bada, garbi itzazu nireak ere mesedez!

SIBERIAKO GALDEKETAK

Epailea, atxilotu berri duten gaizkileak ari da galdekatzen Siberiako epaitegian:

Eta jakin al liteke zer egin zenuen urriaren 18tik martxoaren 10a bitarteko gauean?

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

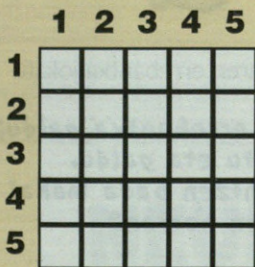
- 1.- Galdera. 2.- Animalia adarduna. Beldur.
3.- Baldarrak. 4.- Lehen biak. Azalera-neurria. Kasik.
5.- Gipuzkoan, zain. Trebeak, iaioak. 6.- Agiri-mota.
Hitz. Bokala. 7.- Guerokoa. Hauteman. 8.- Bokala. Zikinkeria.
Lehenengo nazioartekoa. 9.- Pluralean, idazki-mota. Galioa.
10.- Suari dariona. Alokairua.

GOITIK BEHERA

- 1.- Neskazaleak. 2.- Arabar. Germanioa.
3.- Pinu-mota. Europako estatua. 4.- Daude. Lehenengoa.
Zakur. 5.- Txori-mota. Landare-mota. 6.- Kateen azken maila
biribilak. 7.- Iodoa. Atala. Errepikatuz, txori-mota.
8.- Nafarroako herria. Gurdi-mota. Kontsonantea. 9.- Ipurtzuloa.
Letoniako hiriburua. 10.- Ba..., baneuka. Kafea.

Ekar bosteko hori!

Ezker-eskuin eta goitik-behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1. Lehor, ihar. 2. Maindirea. 3.
Arotzaren tresna. 4. Ezti emaila.
5. Zelaiak.

Letra Zopa

G	H	A	A	K	I	I	R	M	A	E	R	N	R	A	B
K	E	O	D	K	L	O	L	U	O	N	A	K	A	N	A
L	O	H	A	T	A	O	K	R	E	P	T	B	Z	U	E
K	A	T	I	U	T	S	N	G	O	R	A	D	R	X	A
R	Z	L	O	L	E	N	T	Z	E	R	O	R	L	P	D
A	T	Z	E	E	T	T	A	N	K	E	R	I	I	T	A
K	E	N	E	P	E	R	R	A	O	H	N	P	U	A	S
E	Z	D	A	K	A	U	K	A	Z	R	I	D	R	A	K
A	K	E	O	A	G	X	I	B	D	E	N	Z	A	R	I
R	B	R	U	S	A	O	T	Z	S	A	U	E	H	A	K

Aurki itzazu
letra zopa
honetan
Olentzero-
rekin
lotutako 8
hitz.
Hitzak
ezker-
eskuin,
goitik-
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

ADIGKIHTOEKHJSFAF
IFALEMANIERAORUR
NZEZUHSANKLESMA
AKITHSREGUGNUHIN
LAELEUSKARAERBLT
EAZINFAMKLIALAUS
TAREIZILAGURRENE
ZTOEEDATEIRNIGSS
ALAKBIATOPOTAASA
GUGNBKIAREIOTERB

			U	S	I	U					
			E	K	O	I	Z	P	E	N	A
			A	L	Z	U	R	A	K		
R		I	B	I	A	R	O	N	A		
M	E	N	D	I	B	U	R	U	S		
M	A	I	L	A	K	A	L	T			
T	I	R	A	E	S	K	A	T	U		
G	O	I	A	R	O	N	O	N			
M	I	H	I	G	A	T	U	N	A		
O	G	I	I	K	O	N	O	A	K		

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Zorigaitza. 2. Iragarriak. 3. Kedar. R. It. 4. Ikaragarri. 5. Naro. At. En. 6. K. Razzia. 1. 7. Eta. Ita. Lo. 8. Ro. Ona. Soa. 9. Irizkinak. 10. Aia. Anaiak.

Goitik-behera: 1. Zikinkeria. 2. Oreka. Tori! 3. Radarra. UA. 4. Igaroa. Oz. 5. Gara. Zinka. 6. Ar. Gaztain. 7. Irratia. Na. 8. Ti. R. A. Sai. 9. Zaire. Loka. 10. Aktinioa. K.

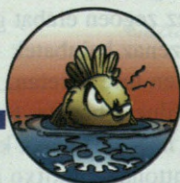
Z	A	M	A	U
A	T	A	U	N
M	A	I	T	E
A	U	T	O	A
U	N	E	A	K

Hitz Gezidunak

	Itxura	▼	Ez ahal	▼	Oin	▼	Badago	▼	Bizkaiko herria
	Untzitegiak		Elikagai gozo		Anaiaren semea		51		
	▶		▼		▼		▼		▼
	Deitura	▶							
	Zintzoa								
Izena	▼	Atmosfera-ko geruza	▶	▼			Ez eme	▶	
Lepoak		Euskal boxeolaria					Gai itsaskorra		
▶		▼			Infin., bildu	▶	▼	Röntgen	▶
					Kasa			Oparo	
H ₂ O	▶		Musika tresna	▶	▼				
Zenbaki bakoiti			Bokala						
▶			Edo	▶	▼	Izan	▶		
			Tona			Non atzizkia			
Norat atzizkia	▶		Aita	▶	▼	Argi, hitz elkarketan	▶		
Zezen zikiratu			1. eta 4. bokalak			Kanpo			
▶			Itsas arraina	▶	▼		Azti ezaguna	▶	
			500				Oxigenoa		
Gaizki	▶					Har ezak!	▼	Bokala	▶

Pertsonaia: Eskultore gipuzkoarra (1924)

Denborapasak: LUMA • Txisteak: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO HARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

PELLO ZUBIRIA

EZ NAIZ ZUTAZ FIO

Gerry Adams mintzatu da duela gutxi "El Pais" egunkarian, Irlandaz eta gutaz. Bere maila erakutsi du berriro ere; baina gehiena, guk gutxitxo entsaiatu dugun

eta berak ongi erabili duen doinu bat gustatu zait. Kazetariak galdetu dio: "Nola haus-ten da egoera erabat polarizatuta dagoenean sortzen den geldialdi hori". Eta bere erantzuna: "Lehenik eta behin, esan behar da urteak daramatzagula eztabaida eta negozi- zotan britaniar eta unionistekin. Eta orain- dik ez dago konfidantzarik. Haiek ez dira gutaz fio eta gu ez gara haietaz fidatzen. Eta normala iruditzen zait. Jendea konfidantzaz mintzo da, eta hitz hori gehiegi erabiltzen da. Baina eraiki behar dena ziurtasun sentsazioa da, eta hori ez da gauza bera. Batek tratua egin dezake beste pertsona batekin, eta tratua betetzen badu, ziurtasun sentsa- zioa sortuz doa. Gure testuinguruan, hau saiatu naiz esaten eta egiten: gure arerioei - eta beren baseei- prozesua aurrera ateratze- ko esfortzua oso serio hartzen dugula ziurta- suna emango dieten gauzak".

Anekdotak bat ere kontatu du Adamsek: "Martin McGuinness esan zien errepubli- karrei bere iritzian Tony Blair tipo jator bat zela, nahiz eta lehen ministro britaniarra izan eta bere jarrera batasuna defenditzearen aldekoa izan. Orain, unerik batean Blairrek agindu duena betetzen ez badu, Martin McGuinness izango da sufrituko duena, zeren eta jendeak aurpegiatuko dio bera izan zela Blair "tipo jatorra" dela esan ziena".

Adamsi John Carlin kazetariak egin diz- kio galderak, eta galdegilea ni izan hanintz seguruenik Sinn Fein, Irlandako agintariak eta Ipar Irlandako errepublikano modera- tuen arteko harremanez ere galdetuko nion. Agian antzeko gauzak erantzungo zituen baina denboran aurrerago kokatuta. Azken finean horiek ere elkarren arerio izan dira urte luzez.

Gure artean azken urteetan EAJ, EA eta Ezker Abertzalea elkarren arerio izan diren bezala. Oraindik ahaztu nahian gabilta gure artean hainbeste zauri utzi zuten urte berunezko luze haietako giroa, baina idatzi-

ta dago batek besteaz pentsatzen zuena milaka dokumentu, iritzi artikulua eta gisa guztietako agirietan. Esan liteke denek dute- la interesa hartara ez itzultzeko, nahiz eta tarteka zenbaiten lumak edo mihiak sufri- menduaren luzapenak asko axolatzen ez dituela dirudien. Baina hemen euskaldun asko oraindik gure buari eman eta eman ari gara 1998ko udara eta 1999koaren arteko hilabete horietan huts egin zuena aurkitu nahian.

Igoal oraindik erabat askatzeke dago - abertzaleen artean diot, baina hau hurrengo urratsak egiteko baitezpadakoa dela denok ados gaude- Adamsek aipatzen duen gakoe- tako bat: "Hegoafrikako egoeratik ikasi nuen gauza inportante bat bada. Pertsonak demonizatzea oker larri bat dela ikasi dut. Bai gu geu jokabide horren biktima izan garelako, eta baita ere tontakeria delako. Bat beste bati barrez ari bazaio, edo gaiztoa edo maltzurra dela esaten ari bazaio, zertan ari da berarekin hizketan? Zertarako bakeratu berarekin? Pertsonak etiketatzeko modu hau kalterako da. Logikoa denez, funtsean ez nago ados unionistekin, baina haien lekuan jartzeko ahalegina egin behar dut".

Antton Ibaguren zena -errazegi ahazten ditugu hilda gero ere pistaren bat eman die- zaguketen pertsona baliosak- etorri zait burura Admas irakurrita. LARRUN aldizka- ria egiten hasi ginen urte haietan -1984- 85ean- behin eta berriro saiatu zen "Nego- zia-keta" gaia landu genezan. Eta landu genuen. Baina bera ez zegoen erabat gustu- ra. Negoziatu behar zenaz hainbatek -ondo edo gaizki- idatzi zuen urte haietan, baina negoziatzea bera, jarduera bezala, teknika eta mekanika bezala, negoziazioaren kudea- keta ikusten zuen Anttonek gutxitxo azter- tua. Krisi industrialeko urteetan langileen ordezkari gisara hainbat enpresaren birmol- daketa negoziatu behar izan zuen abokatu indartsu baten ikuspegia zen.

Sarri datorkit konponbideetan interesik ez duen gehiegi dabilela gure artean. Baina hori sinesteko tentaldia alboratu eta nahiago dut zera pentsatzea: enpresa eta komunika- zio mailan krisiak kudeatzeko eta aldatetako lantzeko dagoen teknologia oso bat dugula oraindik erabili gabe. Sartu ditzagun saltsan horretarako prestatuta dauden pertsonak. Inor kendu gabe, horiek ere sartu

"Haiek ez dira gutaz fio eta gu ez gara haietaz fidatzen. Eta normala iruditzen zait. Jendea konfidantzaz mintzo da, eta hitz hori gehiegi erabiltzen da. Baina eraiki behar dena ziurtasun sentsazioa da, eta hori ez da gauza bera. Batek tratua egin dezake beste pertsona batekin, eta tratua betetzen badu, ziurtasun sentsazioa sortuz doa."

Euskal Herriko Oroitzapena MAKILA

Mizpira/Alpaka

Mizpira/Zilarra

Gaztaina/Larrua

Mizpira/Larrua

• Opari Bereziatarako

• Pertsonalizatu Daiteke

• Neurritza Egiten Dira

• Eskaria Denboraz Egin Behar Da

• Prezio Aukera Desberdinak

• Alberdik eginak

Informazio edo argibide gehiago nahi baduzu, deitu gure telefonora
edo ondoko laukia bete ondoren, bidali gure helbidera.

IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____

HERRIA _____

HERRIALDEA _____

ZBKIA _____

SOLAIRUA _____

TFNOA _____

POSTA KODEA _____

HARPIDETZA ZENBAKIA _____

Berrikuntzak !!

Dagoeneko salgai :

BAB DUO
"Bi Piano"
- Klasikoa -

2000 Kantuz
Munduko abesti onenak

UNHE
"Mugak zabalduz"
- Jazz-Folk -

A.CENDOYA
"Piano"
- Klasikoa -

XABIER EUZKITZE
"Argitzaletan"

Berrikuntzak !!

Dagoeneko salgai :

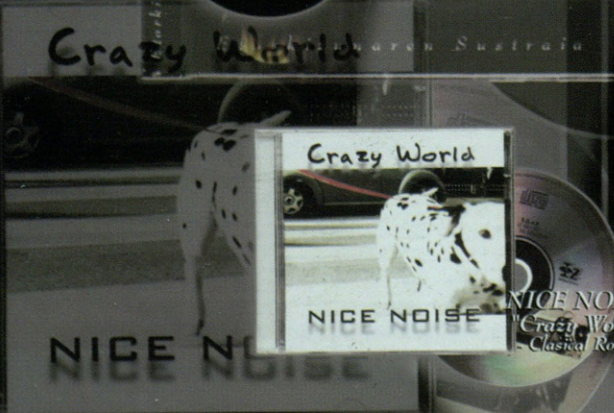
ASGARTh
"Etorkizunaren Sustraiak"
- Euskal Heavy Melodikoa -

NORA EZEAN
"Nora Ezean"
- Euskal Heavy Melodikoa -

kontsumHILtzen
"kontsumHILtzen"
- Euskal Heavy-a -

NICE NOISE
"Crazy World"
- Classical Rock -

BITTOR ALAPE
"beste aldean"
- Euskal Rock-a -